

**PINIAVOS MOKYKLA-
DARŽELIS**

**IKIMOKYKLINIO
UGDYMO
PROGRAMA**

2016

PROGRAMA PARENGTA pagal Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą“ (2014), Ikimokyklinio ugdymo rekomendacijas

PROGRAMĄ PARENGĖ

Direktoriaus pavaduotoja ugdymui Aurelija Juozaitytė, ikimokyklinio ugdymo auklėtojos Svetlana Gedvilienė, Aušra Plėštienė, Elita Kuliešienė, Skaidrė Savickienė, Karolina Pacevičiūtė, Jūratė Valonienė, muzikos mokytoja Lina Karvelienė

PROGRAMA PATVIRTINTA

Piniavos mokyklos-darželio direktoriaus 2016 m. rugpjūčio 31 d. įsakymu Nr. V- 25

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Ikimokyklinio ugdymo programa (toliau – Programa) nustato ikimokyklinio ugdymo tikslą, uždavinius, Programos įgyvendinimo prielaidas ir būdus, ugdytinius vaikų pasiekimus – kompetencijas, kompetencijų ugdymo gaires, kompetencijų turinio dėmenis ir vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimo gaires.
2. Programos paskirtis - užtikrinti darnų vaiko fizinių ir psichinių galių skleidimąsi, ikimokyklinio ugdymo auklėtojams bendradarbiaujant su tėvais (globėjais), švietimo pagalbos specialistais (logopedais, specialiaisiais pedagogais, psichologais ir kt.);
2. Ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo turinio įgyvendinimo dėmė užtikrinama, nuosekliai plėtojant ugdymo tikslus, uždavinius, vaiko ugdymosi pasiekimus, taikant į vaiką orientuoto ugdymo strategijas, vaiko kompetencijų augimą skatinančius pasiekimų ir pažangos vertinimo būdus.
4. Programą įgyvendina Piniavos mokykla-darželis (toliau – Mokykla).

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

5. Ikimokyklinio ugdymo tikslas – atsižvelgiant į kiekvieno vaiko patirtį, galias, ugdymosi poreikius, vadovaujantis humanistinėmis ir demokratinėmis vertybėmis, užtikrinti optimalią vaiko raidą, padėti pasirengti ugdytis pagal priešmokyklinio ugdymo programą.
6. Ikimokyklinio ugdymo tikslui pasiekti būtina įgyvendinti šiuos uždavinius:
  - 6.1. įgyvendinti ugdymo turinį, atitinkantį 1,5–5 metų vaikų raidos bendruosius ir individualiuosius ypatumus, padedantį kiekvienam vaikui darniai augti ir ugdytis visas Programoje įvardytas kompetencijas;
  - 6.2. organizuoti ugdymą derinant organizuotą, kryptingą ugdomąją ikimokyklinio ugdymo auklėtojo ir spontanišką vaiko veiklą;
  - 6.3. pripažinti kasdienį vaiko gyvenimą grupėje (atvykimas ir išvykimas, maitinimasis, miegas, tvarkymasis ir kt.) kaip neatsiejamą ugdymo turinio dalį;
  - 6.4. taikyti į vaiką orientuoto ugdymo, ikimokyklinio ugdymo auklėtojo ir vaiko sąveika grįstus metodus;
  - 6.5. sukurti vaiko ugdymui ir ugdymuisi tinkamą psichologinę ir fizinę aplinką;
  - 6.6. taikyti pasiekimų ir pažangos vertinimo būdus ir formas, kurie padėtų vaikui sėkmingai ugdytis ir tobulėti;
  - 6.7. užtikrinti pozityvų, pasitikėjimu ir pagarba grįstą, tikslingą vaikų, ikimokyklinio ugdymo auklėtojo, tėvų (globėjų), kiekvieno ir visų Mokyklos darbuotojų, kitų Programą įgyvendinančių asmenų bendradarbiavimą

III. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO PRIELAIDOS: principai, metodai, ikimokyklinio ugdymo auklėtojo ir tėvų (globėjų) bendradarbiavimas, aplinka ir procesas

7. Programa įgyvendinama, vadovaujantis šiais ugdymo principais:
  - 7.1. Socialinio kultūrinio kryptingumo. Ugdymas grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, orientuotas į vaiko gyvenimui reikalingų socialinių, kultūrinių kompetencijų plėtojimą, tolerancijos ugdymą.
  - 7.2. Individualizavimo. Atsižvelgiama į kiekvieno vaiko patirtį, socialinę kultūrinę aplinką, jo ugdymosi poreikius ir galimybes, interesus, pažinimo stilių, lytį, temperamentą, prireikus – specialiuosius ugdymosi poreikius.

7.3. Integralumo. Siekiama vientiso fizinės, emocinės, socialinės ir pažinimo sričių plėtojimo, vadovaujantis visuminiu požiūriu į vaiką; remiamasi integraliu kompetencijų ugdymu.

7.4. Kontekstualumo. Ugdymo turinys glaudžiai siejamas su artimiausia vaiko aplinka, socialiniais kultūriniais jos pokyčiais; siekiama, kad vaiko ugdymo patirtys jam būtų prasmingos, aktualios ir įdomios.

7.5. Sąveikos. Ugdymas grindžiamas visų šio proceso dalyvių – vaiko, tėvų (globėjų), ikimokyklinio ugdymo auklėtojų, mokytojų, dirbančių pagal pradinio ugdymo programą, ir kitų asmenų, dalyvaujančių, vykdant ikimokyklinio ugdymo programą, sąveika (keičiantis informacija ir nuomonėmis, išvalgomis, dalijantis patirtimi, keliant klausimus ir kartu ieškant atsakymų).

8. Brandinant vaiko asmenybę ir rengiant ją ugdytis pagal priešmokyklinio ugdymo programą, taikomi šie metodai:

8.1. mokymo ir mokymosi veikiant metodai: projektai, pokalbiai, tyrinėjimai (naudojant visus jautimus – regėjimą, lytėjimą, uoslę ir t. t.), eksperimentavimas, kūrybinės užduotys, pažintinės išvykos (ir pasirengimas joms), ekskursijos;

8.2. spontaniškas arba ikimokyklinio ugdymo auklėtojo inicijuotas ar organizuotas vaiko žaidimas, ikimokykliniame ugdyme papildomas kitomis ugdymo ir ugdymosi strategijomis;

8.3. spontaniškos ir organizuotos vaiko veiklos derinimas (metų pradžioje daugiau laiko skiriant savaiminei, o pabaigoje – labiau organizuotai veiklai);

8.4. ugdymo ir ugdymosi veikla vaikams turėtų būti įdomi, aktuali ir prasminga, palaikanti ir stiprinanti jų mokymosi motyvaciją, padedanti įvaldyti įvairias mokymo ir mokymosi strategijas.

9. Ikimokyklinio ugdymo auklėtojo ir tėvų (globėjų) bendradarbiavimas grindžiamas tarpusavio pasitikėjimu ir konfidencialumu, aktyvia partneryste ir atsakomybe, pagarba vienas kito poreikiams ir interesams:

9.1. ikimokyklinio ugdymo auklėtojas susipažįsta su vaiko ugdymo tradicijomis šeimoje, jo kultūrine ir socialine aplinka, vertina tėvų (globėjų), kitų vaiko artimųjų vaidmenį ugdant vaiką, aptaria lūkesčius;

9.2. tėvai (globėjai) informuojami apie vaiko ugdymo ir ugdymosi ypatumus ir sąlygas, apie tai, kokie pasiekimai užtikrintų sėkmingą ugdymąsi mokykloje-darželyje;

9.3. siekiama užtikrinti, kad tėvai (globėjai) aktyviai dalyvautų ugdymo procese, priimdami su vaiko ugdymu ir ugdymusi susijusius sprendimus, ir šitaip dalytųsi atsakomybe už vaiko ugdymo kokybę;

9.4. sąveika su tėvais (globėjais) grindžiama nuolatinio individualių vaiko ugdymosi poreikių ir galimybių aptarimu, tinkamų ugdymosi pasiekimų bei pažangos vertinimo metodų parinkimu, dalijimusi informacija ir patirtimi apie vaiko ugdymą ir ugdymąsi, daromą pažangą;

9.5. santykiai su tėvais (globėjais) grindžiami pagarba ir tolerancija kitoms kalboms, kultūroms ir religijoms. Ikimokyklinio ugdymo auklėtojas konsultuoja tėvus (globėjus), teikia informacinę pagalbą, pasirenka bendradarbiavimo formas ir būdus, kaip įtraukti visus (dvikalbius, daugiakalbius, migrantų, socialinės atskirties ir kt.) vaikų tėvus (globėjus) į ugdymo ir pagalbos vaikui procesą;

9.6. prireikus ikimokyklinio ugdymo auklėtojas rekomenduoja vaiko tėvams (globėjams) konsultotis su švietimo pagalbos specialistais (logopedu, specialiuoju pedagogu, psichologu ir kt.), kreiptis į Mokyklos Vaiko gerovės komisiją dėl vaiko ugdymosi poreikių įvertinimo ir jo tolesnio ugdymosi rekomendacijų.

10. Ugdymo ir ugdymosi aplinka padeda siekti ikimokyklinio ugdymo tikslo:

10.1. pripažįstamas ir gerbiamas kiekvienas vaikas, nepaisant jo ugdymosi galių, lyties, rasės, tautybės, šeimos socialinio statuso ir kt.;

10.2. kuriami šilti, bendradarbiavimu grįsti vaikų, ikimokyklinio ugdymo auklėtojų ir kitų darbuotojų, tėvų (globėjų), kitų vaiko artimųjų santykiai, užtikrinantys emociškai palankią aplinką, puoselėjami ir kuriami gyvenimo grupėje ritualai, tradicijos;

10.3. sudaromos galimybės vaikui veikti savarankiškai, pačiam rinktis reikiamas priemones, veiklą, žaidimų draugus

10.4. sudaromos sąlygos skleisti kiekvieno vaiko kritiniam ir kūrybiniam mąstymui, kūrybiškumui, patirti kūrybos ir atradimo džiaugsmą ir sėkmę; vaikai skatinami spręsti problemas, reikšti savo nuomonę ir ją pagrįsti, dalytis savo išvalgomis su bendraamžiais ir suaugusiais;

10.5. ugdymo ir ugdymosi aplinkoje yra pakankamai įvairių ugdomųjų priemonių (prireikus – specialiųjų mokymo priemonių ir (ar) techninės pagalbos priemonių), skatinančių aktyvią vaiko veiklą, jo smalsumą, kūrybiškumą, vaizduotę;

10.6. baldai, įranga ir ugdymo priemonės, aplinka (grupės erdvė, kitos patalpos, žaidimų, sporto aikštelės) yra patraukli, estetiška, patogi, saugi;

10.7. aplinkoje yra įrangos ir ugdymo priemonių, pritaikytų ir berniukams, ir mergaitėms.

11. Siekiant ikimokyklinio ugdymo tikslo, itin svarbu tinkamai organizuoti ugdymo procesą (darnią planavimo, organizavimo ir vaiko pasiekimų vertinimo visumą, kuri pedagoginės sąveikos dalyvių nuolat reflektuojama ir tobulinama):

11.1. ugdymo procesas grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, visų ugdymo proceso dalyvių sąveika, vaiko individualybės paisymu, jo įgyjamų patirčių aktualumu ir prasmingumu bei ugdymo ir ugdymosi integralumu;

11.2. ugdymo procesas atliepia įvairius ikimokyklinio ugdymo organizavimo modelius;

11.3. ugdymo procesas planuojamas kryptingai ir lanksčiai;

11.5. ugdymo procese taikomi vaikui patrauklūs metodai, kurie stiprina jo mokymosi motyvaciją, skatina smalsumą, plėtoja mąstymo, kūrybiškumo gebėjimus, ugdo vaiko charakterį ir atitinka vaiko raidos ypatumus;

11.6. ugdymo procese taikomi vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo principai ir būdai, kurie atliepia šios Programos siekius.

12. Užtikrinamos lygios galimybės ugdytis vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių:

12.1. vaikų ugdymo turinys formuojamas, vadovaujantis Programa (ją pritaikant) ir atsižvelgiant į kiekvieno vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius, pedagoginės psichologinės tarnybos rekomendacijas ir tėvų (globėjų) lūkesčius;

12.2. vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymas grindžiamas vaiko gebėjimų, poreikių ir interesų pažinimu, parenkant ir taikant individualius ugdymo metodus, formas, specialiąsias mokymo ir (ar) techninės pagalbos priemones, sukuriant tinkamą ugdymo ir ugdymosi aplinką, siekiant Programoje iškelto ugdymo tikslo;

12.3. vaikui, turinčiam specialiųjų ugdymosi poreikių, sudaromos sąlygos ugdytis pagal jo gebėjimus ir galias; ikimokyklinio ugdymo auklėtojas kartu su kitais mokytojais ir švietimo pagalbos specialistais, vaiko tėvais (globėjais), kitais artimaisiais teikia reikiamą pagalbą, stiprindami vaiko motyvaciją mokytis, tobulėti, plėtoti kompetencijas, sumažinti, įveikti arba kompensuoti ugdymo procese kylančius sunkumus. Jei, nepaisant sutelktų ir kryptingų vaiko ir ugdytojų pastangų, pažanga nepakankama, ikimokyklinio ugdymo auklėtojas kartu su kitais mokytojais ir švietimo pagalbos specialistu (specialistais), tėvais (globėjais), atsižvelgdamas į įstaigos Vaiko gerovės komisijos ir pedagoginės psichologinės tarnybos specialistų rekomendacijas, pritaiko ugdymo programą. Joje keliama tikslai ir formuluojami uždaviniai, atsižvelgiant į vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius ir jų lygį, vaiko interesus ir galimybes, tėvų (globėjų) lūkesčius, specialistų rekomendacijas, kurias ikimokyklinio ugdymo auklėtojas drauge su kitais mokytojais ir švietimo pagalbos specialistais įgyvendina.

IV. VAIKŲ PASIEKIMAI - KOMPETENCIJOS

13. Ikimokyklinio ugdymo siekis – vaiko socialinė, sveikatos, pažinimo, komunikavimo ir meninė kompetencijos.

14. Suskirstymas į atskiras kompetencijas yra sąlygiškas, siekiant aiškiau apibrėžti ir išskleisti konkrečių kompetencijų turinį. Kasdienėje vaikų veikloje vienu metu plėtojasi kelios tarpusavyje susijusios kompetencijos.

15. Kompetencijos ir bendrieji gebėjimai ugdomi integraliai, visos spontaniškos ir organizuotos vaiko veiklos metu, ne tik ikimokyklinio ugdymo grupėje ar kitoje ugdymo vietoje, bet ir renginiuose, išvykose, taip pat namuose, šeimoje.

16. Ikimokykliniame amžiuje ugdytinios kompetencijos Programoje pateikiamos kaip orientaciniai vaiko ugdymosi pasiekimai.

17. Ikimokyklinio ugdymo pedagogas individualizuoja vaikui keliamus reikalavimus, atsižvelgdamas į kiekvieno vaiko galias.

18. Socialinė kompetencija. Ją sudaro šios tarpusavyje glaudžiai susijusios ugdymo sritys: vaiko santykis su pačiu savimi (savivoka, savivertė ir saviugda), santykiai su bendraamžiais, santykiai su suaugusiaisiais (šeimos nariais, globėjais, ikimokyklinio ugdymo auklėtoju ir kitais mokytojais) ir santykiai su gamtine, socialine, kultūrine aplinka. Siektina, kad, baigdamas Programą, vaikas:

18.1. turėtų supratimą apie save kaip asmenį, pasižymintį unikaliomis savybėmis, suvoktų, kad augdamas jis keičiasi ir tobulėja;

18.2. tinkamai bendrautų ir bendradarbiautų su kitais: atpažintų savo paties ir kitų emocijas, tinkamai jas reikštų, ugdytųsi asmeninę atsakomybę, kantrybę ir tvarkos palaikymo įgūdžius;

18.3. mokėtų elgtis artimiausioje aplinkoje – šeimoje, grupėje, su draugais ir suaugusiaisiais, gerbtų kitų žmonių jausmus, toleruotų jų pomėgius, gebėjimus, įpročius, charakterio savybes, išvaizdos ar elgesio skirtynes ir panašiai;

18.4. laikytųsi tam tikrų socialinio gyvenimo taisyklių (elgesio taisyklių viešosiose vietose, gamtoje ir kt.) ir tradicijų, pareigų Grupėje, šeimoje;

18.5. ugdytųsi tautinį ir kultūrinį tapatumą, pilietiškumą, domėtųsi kitomis kultūromis ir jas gerbtų.

19. Sveikatos kompetencija. Ji apima žinias ir supratimą, gebėjimus, įpročius ir vertybines nuostatas, būtinas psichikos, fizinei ir socialinei sveikatai saugoti ir stiprinti. Sveikatos kompetencijai išsiugdyti būtina įgyti bendrą sveikatos ir sveikos gyvensenos sampratą, puoselėti psichikos sveikatą (teigiamai vertinti save, suvokti ir tinkamai išreikšti emocijas, jausmus ir nuotaikas, mokėti nusiraminti), palaikyti socialinę sveikatą, kurią sudaro palankumas ir pagarba kitiems, neužmirštant atsargumo su nepažįstamaisiais, gebėjimas atsispirti netinkamam elgesiui ir savo aplinkoje saugotis pačiam, išmokti rūpintis savo fizine sveikata (būti fiziškai aktyviam, sveikai maitintis, derinti veiklą ir poilsį, palaikyti kūno švarą ir aplinkos tvarką). Siektina, kad, baigdamas Programą, vaikas:

19.1. suprastų, kas padeda būti stipriam ir sveikam;

19.2. palankiai save vertintų, mokėtų tinkamai išreikšti savo emocijas ir jausmus, susilaikytų nuo impulsyvaus elgesio, gebėtų susikaupti;

19.3. palaikytų palankius santykius su kitais žmonėmis, būtų draugiškas, bet atsargiai elgtųsi su nepažįstamaisiais;

19.4. įprastose aplinkose išmoktų saugotis;

19.5. suprastų fizinio aktyvumo naudą sveikatai ir savijautai, stengtųsi aktyviai judėti, žaisti, gebėtų tai daryti saugiai;

19.6. teiktų pirmenybę sveikam ir vertingam maistui;

19.7. laikytųsi elementarių asmens higienos reikalavimų, ugdytųsi savitvarkos įgūdžius;

19.8. tinkamai suvoktų kūno siunčiamus signalus (šaltį, karštį, troškulį, nuovargį ir pan.) ir, esant galimybei, į juos reaguotų.

20. Pažinimo kompetencija. Ją sudaro: smalsumas, domėjimasis, informacijos rinkimas ir apdorojimas, aktyvus aplinkos tyrinėjimas, padarinių prognozavimas, žinių, supratimo ir patirties kritiškas interpretavimas bei kūrybiškas panaudojimas. Siektina, kad, baigdamas Programą, vaikas:

20.1. domėtųsi ir pagal savo išgales tyrinėtų savo aplinką (gamtinę, socialinę), žmonių sukurtas vertybes;

20.2. ieškotų informacijos ir tyrinėtų aplinką pojūčiais (klausa, rega, uosle, lytėjimu, ragavimu), mąstymu, vaizduote; naudotų įvairius būdus pasauliui pažinti ir tyrinėti – stebėjimą, bandymą, modeliavimą ir kt.;

20.3. skirtų pagrindines objektų savybes (spalvas, formas, dydį, skaičių, masę), gebėtų juos klasifikuoti pagal tam tikrą požymį: skaičiuoti, matuoti, sverti, grupuoti, lyginti, stengtųsi suprasti, iš ko sudaryti aplinkos objektai, kaip jie keičiasi; elementariai susietų reiškinius priežasties – pasekmės ryšiu, prisimintų savo įspūdžius ir patirtį, kritiškai analizuotų informaciją, ją tikslintųsi;

20.4. ugdytųsi kritinį mąstymą, siektų įsisąmoninti ir įprasminti savo žinias ir patyrimą.

21. **Komunikavimo kompetencija. Ją sudaro: kalbos suvokimas ir kalbėjimas bei skaitymo ir rašymo pradmenys. Siektina, kad, baigdamas Programą, vaikas:**

21.1. norėtų bendrauti, bendradarbiauti ir mokytis;

21.2. gebėtų suprasti kitus, išreikšti save, būti suprastas – sukauptų dėmesį, tinkamai vartotų ir tobulintų savo gimtąją kalbą (kitakalbiai – ir lietuvių kalbos gebėjimus), suprastų ir naudotųsi neverbaliniais ženklais (gestais, mimika ir kt.); bendraudamas vadovautųsi etikos ir etiketo taisyklėmis;

21.3. domėtųsi knygomis, kitais rašytiniais šaltiniais; suprastų sakininę ir rašytinę informaciją, ja naudotųsi ir suprastų jos praktinę naudą;

21.4. bandytų rašyti ir skaityti ir taip pažinti pasaulį (suprasti žmonių santykius, jausmus, ketinimus, poelgius, susipažinti su kitomis šalimis ir kt.);

21.5. domėtųsi kultūros reiškiniais, bandytų kurti pats.

22. **Meninė kompetencija sietina su grožio pastebėjimu ir pajutimu, su menine kūryba kaip raiškos priemone, su laisve ir gebėjimu kurti ir išgyventi kūrybos džiaugsmą. Siektina, kad, baigdamas Programą, vaikas:**

22.1. noriai kauptų potyrius ir įspūdžius, sendamasis įkvėpimo meninei raiškai bei kūrybai;

22.2. būtų drąsus, įgyvendindamas savo kūrybinius sumanymus, improvizuodamas;

22.3. noriai taikytų įvairius meninės raiškos būdus (dailę ir kitas vaizduojamojo meno rūšis, muziką, vaidinimą, šokį);

22.4. savarankiškai ar ikimokyklinio ugdymo auklėtojo padedamas, ieškotų ir naudotų įvairias priemones, kurios padėtų įgyvendinti jo kūrybinius sumanymus.

23. **Ikimokyklinio amžiaus vaikų kompetencijos (pasiekimai), jų turinio dėmenys ir ugdymo gairės pateikiami Programos priede.**

24. **mokėjimas mokytis, kūrybiškumas, verslumas ikimokykliniame ugdyme integruojami į socialinę, komunikavimo, pažinimo, sveikatos ir meninę kompetencijas:**

24.1. mokėjimas mokytis atsiskleidžia, vaikui domintis rašto elementais, mokyklinėmis priemonėmis, reikmenimis, veiklomis, ieškant informacijos aplinkoje, bandant ją sisteminti, interpretuoti, naudotis informacinėmis technologijomis; atkakliai siekti tikslo, prisiimti atsakomybę už savo veiklą, pasirinktas priemones, kūrybinę užduotį ar darbą atlikti nuo sumanymo iki norimo rezultato; tobulinti savo sumanymus, gebėti juos sukonkretinti, įsivaizduoti ir papasakoti draugams, kaip tai turėtų atrodyti, mokytis vieniems iš kitų; ieškoti įvairių būdų tikslui pasiekti, kliūtims įveikti, bandyti savarankiškai spręsti problemas;

24.2. kūrybiškumas reiškiasi lakia vaizduote ir fantazija, intuityva, interesų platumu ir įvairove, originalumu – nestandartiniu mąstymu ar elgesiu, gebėjimu pateikti netradicines idėjas, polinkiu neįprastai spręsti problemas, humoro jausmu, turtinga kalba, grožio pojūčiu, savo ir kito unikalumo pripažinimu ir vertinimu, mokėjimu dalytis, draugišku bendravimu;

24.3. verslumas skleidžiasi, vaikui įgyvendinant idėjas, kūrybiškumu, imlumu naujovėms, pasirengimu rizikuoti, iniciatyvumu, veiksnumu, nepriklausomybe ir novatoriškumu.

V. VAIKŲ PASIEKIMŲ IR PAŽANGOS VERTINIMAS

25. Siekiant Programoje numatyto tikslo, itin svarbus vaidmuo tenka vaiko pasiekimų vertinimui. Pasiekimų vertinimas skirtas:

- 25.1. padėti vaikui sėkmingai augti, tobulėti, bręsti, mokytis;
- 25.2. nustatyti konkretaus vaiko, ikimokyklinio ugdymo grupės, ikimokyklinio ugdymo auklėtojo ir kitų mokytojų darbo sėkmę, priimti pagrįstus sprendimus darbui tobulinti;
- 25.3. numatyti vaiko ugdymo ir ugdymosi perspektyvą, galimus pasiekimus (kompetencijas);
- 25.4. tikslingai panaudoti informaciją apie vaiko pasiekimus ir daromą pažangą darbui su šeima, kitais ugdymo proceso dalyviais – ikimokyklinio ugdymo auklėtoju, administracija, švietimo pagalbos ir kitais su ikimokyklinio amžiaus vaikais dirbančiais specialistais.
26. vaiko daroma pažanga yra vertinama nuolat, pasirenkant vertinimo būdus ir metodus: stebėjimą, pokalbį, vaiko pasakojimus, jo darbelių ir veiklos analizę, garso, vaizdo įrašus ir kt. Vertinimo būdai ir metodai pasirenkami ir taikomi, atsižvelgiant į tai, kas vertinama – žinios ir supratimas, gebėjimai, nuostatos ar jų visuma – vaiko kompetencija.
27. Kompetencijos įvertinimas grindžiamas ilgalaikiu vaiko stebėjimu ir informacijos iš įvairių šaltinių kaupimu, jos apibendrinimu. Kompetencijos lygis atsiskleidžia, vaikui veikiant natūralioje ar tikslingai sukurtoje situacijoje: žaidžiant, bendraujant, dalyvaujant projektiniame darbe, per išvykas ar panašiai.
28. Vertinami konkretaus vaiko pasiekimai ir jo daroma pažanga, lyginant ankstesnius vaiko pasiekimus su dabartiniais. Vaikų pasiekimai viešai tarpusavyje nelyginami.
29. Vaiko pasiekimai vertinami pagal pasiekimus, kurie numatyti Programoje arba Programoje, pritaikytoje, atsižvelgiant į nustatytus jo specialiuosius ugdymosi poreikius.
30. Vaiko pasiekimai nustatomi du kartus per metus:
- 30.1. vaiko turimi gebėjimai nustatomi rudenį. Nustatęs vaiko turimus gebėjimus visose srityse, ikimokyklinio ugdymo auklėtojas pažymi juos diagramoje pagal 3 žingsnius, atlieka vaiko turimų gebėjimų atskirose ugdymosi srityse, analizę ir numato vaiko tolesnio ugdymo uždavinius;
- 30.2. vaiko ugdymo(si) pažanga nustatoma pavasarį. Nustatęs vaiko pasiekimus visose srityse, ikimokyklinio ugdymo auklėtojas žymi juos diagramoje pagal 3 pasiekimų žingsnius, atlieka vaiko turimų gebėjimų atskirose ugdymosi srityse analizę ir numato vaiko tolesnio ugdymo gaires;
31. Kasdienė informacija apie vaiko pasiekimus kaupiama ir fiksuojama vaiko aplanke, skaitmeninėse laikmenose ar kt.
32. Informacija, sukaupta pasiekimų diagramose, aplankuose, skaitmeninėse laikmenose ar kt., taip pat naudojama, kryptingai ir tikslingai planuojant ikimokyklinio ugdymo auklėtojo veiklą, bendradarbiaujant su tėvais (globėjais), sklandžiai pereinant į priešmokyklinio ugdymo programą.
33. Vaikų pasiekimai ir pažanga su tėvais (globėjais) aptariami individualiai, esant poreikiui, bet ne rečiau kaip 2 kartus per metus. Pokalbiuose prireikus dalyvauja vaiko gerovės komisijos atstovai, kiti specialistai, administracijos atstovai.

IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ KOMPETENCIJOS (PASIEKIMAI),
JŲ TURINIO DĖMENYS IR UGDYMO GAIRĖS

Mokyklos-darželio ikimokyklinio ugdymo programos priedas

2 - 3 METŲ AMŽIAUS VAIKŲ KOMPETENCIJOS (PASIEKIMAI), JŲ TURINIO DĖMENYS IR UGDYMO GAIRĖS

1. SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

1.1. pasiekimai ir ugdymo gairės

PASIEKIMAI			UGDYMO GAIRĖS
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Ugdymo sritis: santykis su savimi (savivoka, savivertė ir saviugda)			
Domėtis ir vertinti save kaip asmenį.	Reaguoja į pasakytą savo vardą. Pradedą jausti savo kūno buvimą – apžiūrinėja, tyrinėja savo rankas, kojas, stebi jų judėjimą.	Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi. Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadina 5–6 kūno dalis.	Sudaromos galimybės vaikams pokalbio, žaidimo ar kitos veiklos metu apibūdinti save, palyginti save su kitais. Vaikai skatinami atpažinti save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, pavadinti kelias kūno dalis. Auklėtojas vaiką pagiria, pabrėžia jo stiprybes, daromą pažangą, tobulėjimą, nuolat skatina, drąsina smalsumą, norą daugiau sužinoti, išmokti.
	Mimika, ženklais parodo arba pasako ko nori.	Parodo mimika, ženklais arba pasako, kada nori tuštintis ir šlapintis, valgyti, gerti ir kt.	Auklėtojas aprengdamas, nurengdamas vaiką prašo „jam padėti“. Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį. Paprašytas padeda žaislą į nurodytą vietą.
	Džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti.	Veikia, juda, išbando ką nors nauja. Mėgdžioja suaugusius, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo.	Kuriamos situacijos, organizuojama tikslinga, įvairi veikla (meninė, sportinė, aplinkos pažinimo ir kt.), kurioje dalyvaudami vaikai atskleistų savo asmenines savybes, gebėjimus, pomėgius. Vaikai skatinami galvoti, sudaromos sąlygos eksperimentuoti, išbandyti naujoves, veikti įvairiose erdvėse (grupėje, salėje, kieme ir kt.). Kuo dažniau pateikiami klausimai „kodėl?“, „kur?“, „kaip dar galima?“ ir pan. Auklėtojas skatina ir palaiko vaikų pastangas imtis naujos veiklos, drąsina bandyti iš naujo, patyrus nesėkmę, padeda suvokti, kad klaidos gali būti taisomos. Sudaromos sąlygos vaikams patirti džiaugsmą, įveikus kliūtį ar išsprendus problemą, pavykus įgyvendinti sumanymą.
2. Ugdymo sritis: santykiai su bendraamžiais			
Būti draugiškam, geranoriškam.	Jaučia kito nuotaikas, rodo užuojautą, simpatizuoja.	Pastebi kitų žmonių emocijų išraišką, atpažįsta aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs)	Vaikai drąsinami draugiškai sutikti naujai į grupę atėjusius vaikus (pasisveikinti, prisistatyti, paklausti kito vaiko vardo ir kt.), įtraukti į žaidimą. Stengiamasi sudaryti sąlygas, kad kiekvienas vaikas pasijustų grupės dalimi: skatinamas bendras vaikų žaidimas, veiklos, kurių metu vaikai turi galimybę susidraugauti. Kasdienėse situacijose atkreipiamas vaikų dėmesys į jų žodžių ir veiksmų pasekmes kitiems grupės nariams, būtinybę atsiprašyti netinkamai pasielgus.
	Žaidžia greta kitų vaikų, stebėti jų veiklą.	Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka	Žaisdami, atlikdami bendras užduotis, vaikai mokosi dalytis priemonėmis, žaislais, taip pat patirtimi, mokosi vieni iš kitų. Vaikai skatinami kreipti dėmesį į gyvenimą grupėje, domėtis kitais: klausytis ir girdėti

		veiksmus su tuo pačiu žaislu. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo.	kalbantįjį, atsakyti į klausimus, pačiam klausti, kalbinti, bendrauti mimika, judesiais, veiksmais, žaisti greta, įsitraukti į kito vaiko žaidimą, duoti savo žaislą kitam, imti iš kito.
3. Ugdymo sritis: santykiai su suaugusiaisiais (šėimos nariais, globėjais, auklėtojais kitais ugdytojais)			
Gerbia suaugusiuosius.	Akivaizdžiai parodo prierašumą prie juo besirūpinančio suaugusiojo. Mėgsta žaisti kartu su juo, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus.	Prieš ką nors darydamas pažiūri į suaugusiojo veidą, laukdamas pritarimo ar nepritarimo ženklų, atpažįsta suaugusiojo emocijas, jausmus. Dažniausiai vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, kreipiasi į jį pagalbos.	Siekiami pažinti vaikų polinkius, interesus, pomėgius, stebint jų veiklą, žaidimą, kalbantis su jais. Vaikai drąsinami klausinėti, tyrinėti, klausti ar pan. pan., iškilus sunkumams, prašyti suaugusiojo padėti. Vaikai mokosi priimti ir pasinaudoti pagalba. Auklėtojas žaidžia kartu su vaikais. Vaikams siūloma užsiimti tokiomis jiems patraukliomis ir įdomiomis veiklomis, kurios įtrauktų, skatintų susikaupti, nesiblaškyti, baigti pradėtą darbą (pvz., konstruoti, piešti, stebėti ir pan.).
4. Ugdymo sritis: santykis su aplinka (gamtinė, socialinė, kultūrinė)			
Domėtis artimiausia aplinka.	Orientuojasi namų, grupės ir kitoje jam įprastoje aplinkoje.	Žino savo grupės patalpas, daiktų vietas, nori sėdėti savo vietoje prie stalo, žino kur yra sporto salė, kiemo žaidimų aikštelė ir kas ten veikiama.	Lankomos vaikams reikšmingos žaidimų, poilsio, pramogų vietos, taip pat kitos darželio grupės. Mokomasi tinkamai elgtis, saugotis ir saugoti kitus.
	Bando įsitraukti į įprastus kasdienius grupės darbus: tvarko savo buvimo ir žaidimų vietas, tausoja žaislus ir daiktus.	Suaugusiojo padedamas atlieka kasdienius darbus.	Vaikai skatinami pradėti darbą iš anksto paruoštoje, tvarkingoje darbo vietoje; vaikai pastiprinami (pvz., pagiriami), kai susitvarko savo daiktus ar žaidimo, veiklos vietą (drabužius, žaislus, padeda į vietą priemones, surenka šiukšles ir pan.).

1.2. Socialinės kompetencijos turinio dėmenys:

1.2.1. santykis su savimi (savivoka, savivertė ir saviugda). Ką aš jau galiu, moku, sugebu? Noriu padaryti pats, domiuosi aplinka. Mėginu susikaupti, būti savarankiškas;

1.2.2. santykiai su bendraamžiais. Esame panašūs ir skirtingi. Mėginame bendrauti, gražiai sutarti. Mokomės vieni iš kitų;

1.2.3. santykiai su suaugusiaisiais (šėimos nariais, globėjais, auklėtojais). Mano šėima, mano grupė, šalia esantys suaugusieji.

1.2.4. santykis su aplinka (gamtinė, socialinė, kultūrinė). Mano namai, grupė, kiemas. Vietos, kuriose žaidžiu, ilsiuosi. Rūpinuosi, kad mano aplinka būtų tvarkinga, graži.

2. SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA

2.1. pasiekimai ir ugdymo gairės

PASIEKIMAI			UGDYMO GAIRĖS
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Ugdymo sritis: sveikatos ir sveikos gyvensenos samprata			
Būti sveikam.	Laikosi kasdienių gyvenimo įpročių, padedančių saugoti ir stiprinti sveikatą.	Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį. Savarankiškai valgo ir geria. Pradedama naudoti stalo įrankius. Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti.	Vaikai skatinami analizuoti, diskutuoti, dalytis mintimis, patirtimi apie tai, kas, jų nuomone, daro žmogų stiprų ir sveiką, ką jie daro kasdien, kad būtų stiprūs ir sveiki. Aptariami įvairūs pavyzdžiai iš artimiausios aplinkos, TV, filmų, knygų ir t. t.
2. Ugdymo sritis: socialinė sveikata			
Puoselėti draugystę.	Pažįsta grupės vaikus, simpatizuoja kuriam nors vaikui.	Pasako grupės vaikų vardus arba parodo vaiką apie kurį kalbama. Žaidžia greta, dalijasi žaislais, prisiderina prie kito.	Kuriamas teigiamas grupės mikroklimatas, puoselėjant grupės tradicijas (gimtadienių, kalendorinių švenčių šventimas ir pan.), ritualus (šilti pasisveikinimai ir atsisveikinimai, „ryto ratas“, ir t. t.) ir pan. Siekiama ugdyti vaikų tarpusavio palankumą ir draugiškumą, skatinant vaikus žaisti, veikti poromis, mažomis grupelėmis, visiems kartu.
3. Ugdymo sritis: fizinė sveikata			
3.1. Fizinis aktyvumas			
Judėti ir patirti judėjimo džiaugsmą.	Juda, žaidžia, atlieka jam patinkančius pratimus: eina, bėga, šokinėja, juda, keisdamas kryptį, tempą, greitį; meta, mėgina pagauti, spiria kamuolį; išlaiko pusiausvyrą.	Džiaugiasi judėdamas.	Sudaromos sąlygos tenkinti prigimtinių vaiko poreikį judėti, patirti judėjimo džiaugsmą: palaikomas natūralus, spontaniškas judėjimas įvairioje aplinkoje ir įvairiose situacijose (patalpoje ir lauke, įvairiomis oro sąlygomis ir t. t.). Vaikai drąsinami bėgioti, laiptuoti, šokinėti, ropoti, ridentis, šliaužti, kyboti, suktis, suptis, čiuožti, slysti, spyruokliuoti, linguoti, stumti, traukti, mesti, ridenti, mušti, spirti ir t. t. Vaikai skatinami kurti naujus judesius ir jų junginius, judesiais, garsais, mimika imituoti ir mėgdžioti gyvūnų judesius, jų elgseną, improvizuoti. Vaikai lavina kūno koordinaciją, atlikdami pusiausvyros pratimus. Smulkiosios motorikos judesiai lavinami piešiant, dėliojant, karpant, lipdant, konstruojant ir t.t. Į fizinę veiklą įtraukiami visi vaikai (pagal jų išgales), siekiama, kad jiems būtų linksma ir gera judėti drauge.
Būti atsargiam žaidžiant, judant.	Judėdamas stengiasi būti atsargus.	Mimika, garsais, žodžiais, judesiais parodo kokią judrioji veikla patinka, kokios nenori.	Vaikai skatinami būti budrūs, atsargūs ir atsakingi judėdami. Palaikoma spontaniška ir organizuojama tikslinga fizinė vaikų veikla, rūpinamasi, kad aplinka būtų kuo saugesnė vaiko judėjimo.

3.2. Veikla ir poilsis			
Pavargus pailsėti, laikytis miego ir veiklos ritmo.	Kai yra pavargęs, eina pailsėti. Laikosi miego ir veiklos ritmo, padedamas suaugusiųjų.	Mimika, garsais, žodžiais, judesiais parodo, kad yra pavargęs. Eina pailsėti, pasitraukia iš aktyvios veiklos, atsipalaiduoja, klausosi ramios muzikos.	Vaikai skatinami įsiklausyti į savo kūno pojūčius (nuovargį, mieguistumą, akių perštėjimą ir kt.) ir juos mimika, garsais, žodžiais, judesiais parodyti. Vaikams yra aiškinama, kaip elgtis, pajutus nuovargį, mieguistumą, silpnumą, skausmą. Vaikai skatinami mimika, garsais, žodžiais, judesiais parodyti, kaip jie jaučiasi pailsėję – pamiegoję, pasivaikščioję, pabuvę gryname ore ir pan.
3.3. Asmens ir aplinkos švara			
Rūpintis asmens ir aplinkos švara ir tvarka.	Padedamas suaugusiųjų ar savarankiškai prausiasi, šukuojasi, valosi dantis, plaunasi rankas (prieš valgį, pasinaudojęs tualetu, išsipurvinęs).	Mimika, garsais, žodžiais, judesiais parodo, kaip reikia praustis, trinkti galvą, valyti dantis, plautis rankas.	Vaikai skatinami įsiklausyti į savo kūno pojūčius ir pajauti skirtumą tarp švarių ir nešvarių rankų, išvalytų ir nevalytų dantų, ištrinktų ir neištrinktų plaukų, švarių ir nešvarių drabužių, patalynės, batų. Organizuojami „švarių, kvėpiančių rankyčių“, „švarių dantukų, gaivios burnytės“ ir pan. užsiėmimai. Vaikai raginami laikytis grupėje priimtų susitarimų, taisyklių (pvz., prieš valgį nusiplauti rankas, po miego susišukuoti plaukus), siekiant lavinti vaikų higienos įgūdžius.
	Stengiasi, kad drabužiai ir avalynė būtų švarūs ir tvarkingi.	Mimika, garsais, žodžiais, judesiais parodo, kad išsitėpė, sušlapo, nori persirengti.	Pasitelkiant literatūros, filmų, komiksų personažus, aiškinamasi, kuo patrauklesnis kitiems ir sau yra švarus ir tvarkingas žmogus. Vaikai mokosi prižiūrėti drabužius ir avalynę (pasidžiauti sušlapus, tvarkingai susilankstyti, nusivalyti batus).
	Padedamas suaugusiųjų ar savarankiškai susitvarko savo buvimo vietą.	Žino grupės daiktų vietas, mėgina tvarkyti savo žaidimų, miego, valgio vietas ar kitą buvimo aplinką.	Vaikai pratinami savarankiškai, niekieno neraginami susitvarkyti savo veiklos, žaidimų vietas, grupės kambarį. Pastiprinamas vaikų elgesys (vaikai pagiriami, paskatinami), kai jie susitvarko žaidimų ar kitos veiklos vietą, sudeda į vietą žaislus, darbo priemones ir pan.

2.2. Sveikatos kompetencijos turinio dėmenys:

2.2.1. sveikatos ir sveikos gyvensenos samprata. Laikomės kasdinių įpročių, kurie padeda stiprinti ir saugoti sveikatą;

2.2.2. socialinė sveikata. Kaip galima susidraugauti ir palaikyti draugystę? Kodėl negalima muštis, atiminėti žaislų? Su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai. Ištikus nelaimėi, reikia nebijoti kreiptis pagalbos;

2.2.3. fizinė sveikata:

2.2.3.1. fizinis aktyvumas. Kokie judrūs žaidimai, pratimai man patinka? Kaip ir kur galiu judėti kiekvieną dieną? Kaip reikia taisyklingai stovėti, sėdėti, judėti? Kodėl, žaidžiant, aktyviai judant, reikia būti atsargiam, saugiai elgtis?;

2.2.3.2. veikla ir poilsis. Kam reikalingas miegas ir poilsis? Kodėl, pasijutus blogai, reikia kreiptis pagalbos?;

2.2.3.3. asmens ir aplinkos švara. Noriu būti švarus ir tvarkingas (praustis, plautis rankas, prižiūrėti aprangą)? Kodėl svarbu apsirengti ir apsiauti pagal orą? Kodėl gera būti ir žaisti tvarkingoje aplinkoje?

3. PAŽINIMO KOMPETENCIJA

3.1. pasiekimai ir ugdymo gairės

PASIEKIMAI			UGDYMO GAIRĖS
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Ugdymo sritis: sveikatos ir sveikos gyvensenos samprata			
Pažinti, saugoti, gerbti ir puoselėti gyvą gamtą.	Stebi, klausinėja apie pievos, miško, vandens telkinių augalus, gyvūnus.	Atpažįsta, parodo, pavadina kai kuriuos augalus ir gyvūnus.	Vaikams sudaromos galimybės žiūrėti ir aptarinėti (gretinti, lyginti, analizuoti) įvairius paveikslėlius, filmus, nuotraukas, knygas, kuriose vaizduojami įvairūs gyvūnai, augalai, gamtos objektai (kalnai, jūros ir pan.). Vaikams sudaroma galimybė klausytis gamtos garsų, užuosti kvapus, mėgautis Spalvomis, klausytis pasakojimų apie gamtą.
Pažinti ne-gyvosios gamtos reiškinius.	Domisi atmosferos, metų laikų kaitos, medžiagų kitimo ir kt. reiškiniais.	Stebi, mimika, garsais, žodžiais, judesiais parodo gamtoje vykstančius reiškinius.	Palaikomas ir pastiprinamas spontaniškas vaikų noras stebėti ir interpretuoti (piešti, lipdyti, išreikšti judesiais, garsais ir kt.) pokyčius, vykstančius gamtoje, keičiantis metų laikams, orams. Vaikai tyrinėja ir eksperimentuoja (maišo, tirpina, perdirba ir pan.) su įvairiomis medžiagomis (vandeniui, smėliui, moliui, sniegui ir kt.).
Pažinti artimiausios aplinkos daiktus.	Domisi artimiausios aplinkos daiktais (įrankiais, prietaisais, statiniais ir t. t.).	Turi supratimą kam skirti įvairūs aplinkos daiktai (namų apyvokos reikmenys, daiktai, prietaisai), atsargiai ir saugiai su jais elgiasi.	Vaikai aiškinamas ir demonstruojamas įprastų buitinių prietaisų veikimas ir saugus naudojimąsi jais. Sudaroma galimybė vaikams tyrinėti ir manipuluoti tikrais (ne žaisliniais) įrankiais, prietaisais (plaktuku, pjūklui, telefonui, lygintuvui ir pan.). Ardydami, sukonstruodami iš naujo senus nenaudojamus ar sugedusius buitinius prietaisus ar įrangą, vaikai susipažįsta su daiktų konstrukcija ir jų funkcijomis.
2. Ugdymo sritis: tyrinėjimas, informacijos rinkimas			
Informacijos paieškai naudoti įvairius būdus ir priemones .	Įvairiais būdais tyrinėja aplinką.	Stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti.	Ugdymo ir ugdymosi aplinkoje užtikrinama gana skirtingų daiktų, žaislų, priemonių, skirtų tyrinėti, eksperimentuoti, įvairovė. Sudaromos galimybės ir skatinama, kad vaikai aplinkos daiktams ir reiškiniams pažinti naudotųsi įvairiais jutimais: juos stebėtų, liestų (pavyzdžiui, įvairių paviršių šiurkštumą, švelnumą, temperatūrą ir kt.), uostų (maisto, gėlių, dažų, skysčių ir kt. kvapus), ragautų (uogas, vaisius, patiekalus), klausytųsi (miško, jūros, vėjo ošimo, paukščių balsų, triukšmo ir t. t.), taip pat dėliotų, vertų, išardytų ir vėl sudėtų, konstruotų.
3. Ugdymo sritis: informacijos apdorojimas: jutimai, mąstymas, vaizduotė			
Pažinti aplinkos daiktus, reiškinius, patirti pažinimo	Skiria spalvas, formas, garsus.	Susidomi, kai parodomas kitokios formos, dydžio, spalvos daiktas: siekia jį paimti, tyrinėja. Atkreipia dėmesį į judančius, artėjančius daiktus, daug kartų kartoja matytus	Atkreipiamas vaikų dėmesys, kad aplinką galima pažinti įvairiais būdais: jutimais, suvokimu, mąstymu, vaizduote. Vaikai stebi, nagrinėja aplinkoje esančių daiktų spalvas, formas, dydžius, erdvinį išsidėstymą ir pan., atkreipia dėmesį į girdimus garsus. Išnaudojamos visos pažinimo veiklos parankios situacijos – grupėje, kieme, koncertus ir t. t. Sudaromos galimybės rasti formų aplinkoje (grupėje ir lauke), ieškoti tų formų panašumų

džiaugsmą ir savo atradimais dalytis su kitais.		veiksmus su daiktais.	ir skirtumų. Kuriamos įvairių geometrinių formų kompozicijos, panaudojant įvairias grupėje turimas medžiagas – kartoną, popierių, plastiką, apskritus dangtelius ir t. t. Vaikai skatinami įvardyti spalvas, formas, veiksmus.
	Skaičiuoja, matuoja, lygina.	Supranta, ką reiškia vienas, dar vienas, du, daug (parodo pirštukais, kiek turi metukų). Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. Paprašytas duoda kitiems po vieną žaislą, daiktą.	Auklėtojas turėtų išnaudoti kasdienes situacijas, kuriose galima būtų skaičiuoti, matuoti, lyginti įvairius realius daiktus. Vaikų prašoma surasti tiek tam tikrų daiktų, išrikiuoti juos į eilę. Siekiant vaikams įtvirtinti skaičiaus ar sekos sąvoką, šie veiksmai kartojami daugelį sykių įvairioje aplinkoje ir situacijose. Vaikams sakoma vis daugiau žodžių, kuriais nuskaitoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje: paimti didelį, nueiti iki, pažiūrėti į viršų ir pan.
	Klausosi skaitomų tekstų, varto iliustruotas knygas.	Savais žodžiais apibūdina tai, ką mato iliustracijose.	Sudaromos sąlygos įvairiai vaikų veiklai – deklamuoti, pasakoti, vaidinti, imituoti, vartyti knygas, naudotis interaktyviaja lenta ir kt. Drąsinami vartoti naujus žodžius, pasakoti pagal paveikslėlį. Vaikai skatinami paaiškinti aplinkos reiškinius, vadovautis savo logika, palaikomos jų iniciatyvos fantazuoti ir savaip interpretuoti, perkurti aplinkoje vykstančius reiškinius, procesus.
Pažinti aplinkoje vykstančius pokyčius, jų priežastis ir padarinius.	Tyrinėja ir pažįsta daiktų sąrangą modeliuodamas, konstruodamas, ardydamas, dėliodamas, lipdydamas.	Aiškinasi, iš ko sudaryti, kaip sukonstruoti daiktai: apžiūrinėti, čiupinėti, narstyti, ieškoti, kaip pritaikyti.	Vaikams sudaroma galimybė pažinti daiktų sąrangą ardant, modeliuojant, lipdant, konstruojant, perkonstruojant ir t. t. Tam naudojami mechaniniai žaislai, buitiniai reikmenys, natūralios medžiagos, specialios priemonės (konstruktoriai, „Lego“ konstruktoriai, kaladėlės, trinkelės). Vaikai aiškinasi daiktų sąrangą, juos išardydami ir vėl sudėdami – tam galima panaudoti visus nebereikalingus daiktus, įrankius, prietaisus, aparatus.

3.2. Pažinimo kompetencijos turinio dėmenys:

3.2.1. domėjimasis, smalsumas. Noriu suprasti, koks esu, ką galiu, kaip sudarytas mano kūnas. Man patinka stebėti ir rūpintis mažaisiais augintiniais. Man įdomu tyrinėti gamtos reiškinius ir mane supančius daiktus;

3.2.2. tyrinėjimas, informacijos rinkimas. Pažįstu pasaulį visais savo jutimais, protu, vaizduote. Geriausia aplinką pažinti stebint, tyrinėjant, bandant ir atrandant pačiam. Moku naudotis įvairiais įrankiais ir prietaisais. Ieškau informacijos įvairiuose, skirtinguose šaltiniuose;

3.2.3. informacijos apdorojimas: jutimai, mąstymas, vaizduotė. Pažindamas aplinką, tyrinėju spalvas, formas, daiktus, jų padėtį erdvėje. Skaičiuoju, matuoju, lyginu. Gretinu, grupuoju, klasifikuoju daiktus. Pažįstu gamtos ir žmonių gyvenimą, vartydamas knygas, tyrinėdamas iliustracijas, klausydamasis skaitomų kūrinių. Man smalsu, iš ko ir kaip padaryti daiktai. Man patinka pačiam modeliuoti, konstruoti, kurti;

4. KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

4.1. pasiekimai ir ugdymo gairės

PASIEKIMAI			UGDYMO GAIRĖS
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Ugdymo sritis: kalbos suvokimas ir kalbėjimas			
Išgirsti ir suprasti kitą.	Klausosi ir kalba, mimi-ka, gestais reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų	Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Išklauso ir supranta du vienas po kito	Kuriamos atidumo, susikaupimo, kalbėjimo po vieną, klausinėjimo situacijos. Vaikams siūlomi dėmesio sukauptimo žaidimai ar pratimai. Vaikams sudaroma galimybė nuolat klausytis sekamų pasakų, skaitomų grožinės literatūros ir pažintinių tekstų,

	kalbėjimą.	išsakomus prašymus, kvietimus.	deklamuojamų eilėraščių, muzikos įrašų, radijo ir TV laidų vaikams.
Kalbėti taip, kad būtų išgirstas ir supastas.	Noriai dalyvauja pokalbiuose. Mėgdžiojimu, žodelių pakartojimais, veiksmais, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose.	Dviejų trijų žodžių sakiniams kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori.	Grupėje kuriama saugi atmosfera, kurioje vaikai gali drąsiai kalbėti. Pozityviai vertinama vaikų pastangos išreikšti save, nepaisant jų daromų kalbos klaidų, savitos kalbėsenos. Žodynui plėsti vaikai naudojami ikimokyklinio ugdymo grupėje esančiomis knygomis, taip pat žaidimais kalbai lavinti (loto, dėlionėmis ir kt.), interneto teikiama galimybėmis. Organizuojami mėgdžiojimų, žodelių pakartojimų žaidimai.
Kalbėti mandagiai.	Laikosi kalbos etiketo: pasisveikina, atsisveikina, dėkoja, mandagiai prašo.	Pradeda mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Sako „ačiū“, „labas“, „prašau“ ir kt..	Kalbos etiketo įgūdžiai ugdomi, stebint suaugusiųjų elgesio modelius artimoje aplinkoje, žaidžiant, inscenizuojant įvairias vaidybines situacijas, klausantis skaitomų tekstų, vaikams skirtų radijo ir televizijos laidų, bendraujant telefonu. Su vaikais aptariamos pokalbio taisyklės, stengiamasi jų laikytis. Skatinamas mandagus kasdienis vaikų elgesys, bendraujant su bendraamžiais ir suaugusiais.
2. Ugdymo sritis: skaitymo ir rašymo pradmenys			
Domisi knygomis, rašymo priemonėmis.	Reaguoja į skaitomą tekstą. Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simboličius.	Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, pirštelius juos rodo. Pradeda atpažinti jo mėgstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaitytų. Kartais knygelę laiko taisyklingai.	Palaikomi ir skatinami bet kokie vaikų bandymai „skaityti“. Garsiai skaityti vaikams stengiamasi nuolat, visomis tinkamomis progomis, neveniant skaityti tų pačių, vaikų pamėgtų kūrinių. Rekomenduojama skaityti mėgstamus kūrinius prieš miegą, po įtemptų veiklų ir pan. Vaikai klausosi pasakojimų, skaitomų grožinės ir pažintinės literatūros, įvairių žanrų tautosakos kūrinių (skaičiuočių, dainų, mįslių, pasakų ir kt.), nagrinėja iliustracijas, dalijasi įspūdžiais.
	Stebi rašančiuosius, domisi įvairiomis rašymo priemonėmis.	Įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape.	Vaikai drąsinami „rašyti“, giriamos jų pastangos ir džiaugiamasi visais vaikų bandymais tai daryti. Ugdomojoje aplinkoje turi būti įvairių priemonių, kurias vaikai naudoja raštui imituoti, ornamentams piešti, spalvinti, karpyti (didelių popieriaus lapų, įvairių rašiklių, kreidelių ir kt.). Išnaudojamas vaiko domėjimasis kompiuterinėmis technologijomis. Vaikai mokosi „skaityti“ ir „rašyti“, naudodamiesi tikra ar menama kompiuterio, mobiliojo telefono klaviatūra.
	Atpažįsta žinomą eilėraščių, pasaką.	Intuityviai atpažįsta žinomą eilėraščių, pasaką. Kartu su suaugusiuoju deklamuoja eilėraštkus, užbaigia žinomas pasakas.	Vaikams skaitomi, deklamuojami eilėraščiai, skaitomos ir sekamos pasakos. Vaikams siūloma kartu su auklėtoju deklamuoti, mėgdžioti garsus. Palaikomi ir skatinami bet kokie vaikų bandymai deklamuoti, sekti pasakas.

4.2. Komunikavimo kompetencijos turinio dėmenys:

4.2.1. kalbos suvokimas ir kalbėjimas. Kalbėti taisyklingai – tarti garsus, vartoti žodžius, sakinius. Ką gali pasakyti kalbėtojo veido išraiška, gestai? Kodėl turėtume būti dėmesingi ir kantrūs, klausydamiesi kito, kalbėti mandagiai?

4.2.2. skaitymo ir rašymo pradmenys. Kaip mokomasi skaityti ir rašyti: tyrinėjant raidžių, kitų ženklų panašumus ir skirtumus, mėginant imituoti raštą, komentuojant knygų iliustracijas. Knyga – mano draugas: padeda pažinti pasaulį, patirti nuotykių. Knyga skatina mąstyti, suprasti, atrasti. Aš taip pat esu kūrėjas.

5. MENINĖ KOMPETENCIJA

5.1. pasiekimai ir ugdymo gairės

PASIEKIMAI			UGDYMO GAIRĖS
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Ugdymo sritis: dailė ir kitos vaizduojamojo meno rūšys			
Pastebėti grožį aplinkoje, gamtoje.	Aplinkoje, gamtoje išskiria spalvų, formų, linijų grožiu išsiskiriančius objektus (medžius, žoles, gėles, akmenis, vabzdžius ir kt.).	Parodo, kas aplinkoje, gamtoje yra gražu, kas patinka ir kt.	Vaikai skirtingoje aplinkoje (grupės aplinkoje, gamtoje) stebi ir tyrinėja daiktų formas, spalvas. Stebimi vaikų įspūdžiai, įžvalgos, sukeltomis įvairių aplinkos objektų. Skatinama spontaniška meninė raiška kasdien – žaidžiant, bendraujant, švenčiant, poilsiaujant grupės aplinkoje ir gamtoje Visi vaikų darbeliai eksponuojami grupės aplinkoje arba kitoje erdvėje (koridoriuje, valgykloje, salėje).
Džiaugtis kūrybos procesu, jausti pasitenkinimą kuriant.	Kuria fantazuodamas paties pasirinkta ar pedagogo pasiūlyta technika.	Įsitraukti į dailės veiklą visomis jauslėmis – regėjimu, lytėjimu, uosle, judesiais.	Kuriama akvarele, aplikacija, guašu, spalvotomis kreidelėmis ir pieštukais, moliu, plastilinu ir kt.; Siekama sudominti, paskatinti kurti kiekvieną vaiką – sudaromos sąlygos vaikams išmėginti dailės veiklą ar techniką, atsižvelgiant į vaiko interesus, lytį, specialiuosius ugdymo(si) poreikius, charakterio bruožus. Vaikai drąsinami tyrinėti, eksperimentuoti dailės technikomis, įsitraukti į dailės veiklą visomis jauslėmis – regėjimu, lytėjimu, uosle, judesiais. Vaikai skatinami kalbėti, ką kuria: kas pavaizduota, kas vyksta, kodėl ir t. t. Jų paaiškinimai fiksuojami.
Baigti pradėtą darbą, taupiai naudoti medžiagas, rūpintis savo saugumu.	Dirba susikaupęs; saugiai, tvarkingai, taupiai elgiasi su dailės priemonėmis ir medžiagomis Baigia pradėtus darbus.	Turi supratimą, kaip reikia elgtis su dailės priemonėmis ir medžiagomis, stengiasi elgtis saugiai, taupiai ir tvarkingai.	Suaugusiųjų padedami, vaikai aiškinasi, kaip saugiai, taupiai ir tvarkingai naudotis įvairiais dailės reikmenimis, vaikams aiškinama, ką daryti susižeidus. Atkreipiamas vaikų dėmesys į tai, kad, norint pasiekti norimą rezultatą, reikia dirbti atsakingai ir baigti tai, kas pradėta.
2. Ugdymo sritis: muzika			
Įžvelgti grožį aplinkos, gamtos garsose, muzikos kūriniuose.	Klausosi ir girdi aplinkos, gamtos, muzikos garsus, geba pajusti jų grožį.	Mimika, judesiais, savais žodžiais nurodo, kokius garsus girdi, kuo jam patinka (arba nepatinka) girdimi garsai.	Sudaromos sąlygos klausytis ir išgirsti kasdienės aplinkos (grupės, kiemo, gatvės) garsus, juos apibūdinti; įsiklausyti ir išgirsti gamtos (medžių ošimo, upelio čiurlenimo, lietaus lašų teškenimo ir kt.) garsus, jais grožėtis ir savais žodžiais apibūdinti; išgirsti muzikos kūrinių skambesį.

Laisvai, spontaniškai, muzikinės raiškos priemonėmis reikšti savo nuotaiką.	Mėgdžioja gamtos, aplinkos, miesto ir kt. garsus.	Atskiria ir savais žodžiais, mimika, judesiais demonstruoja gamtos, kasdienės aplinkos, kitokius garsus.	Auklėtojas nuolat bendradarbiauja su meninio ugdymo pedagogu (planuoja, tariasi dėl bendrų veiklų, kuria bendrus projektus ir t. t.). Inicijuojama įvairi veikla, sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui rinktis jį dominančią veiklą (žaidimus, improvizacijas ir kt.), atsižvelgiant į jo interesus, lytį, specialiuosius ugdymosi poreikius, charakterio bruožus.
	Dainuodamas, niūniuodamas, intonuodamas reiškia savo emocijas. Žaidžia muzikinius žaidimus, ratelius, dainuoja vienbalses dainas.	Įdėmiai klausosi muzikos ir aplinkos garsų, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, rankų ir kojų judesiais, mėgdžioja žaidinimų judesius, suaugusiųjų balso intonacijas, muzikos garsus, dviejų–trijų garsų melodijas ar daineles.	Sukuriamos situacijos vaikams patirti geras emocijas, jausmus muzikuojant. Atkreipiamas dėmesys, kad kiekvienas žmogus turi savitą balso tembrą, bandoma išgirsti jų skirtumus. Vaikai skatinami atpažinti draugus iš jų balso skambėjimo. Vaikai mokosi pažinti savo balso ypatumus ir galimybes, pratinasi taisyklingai kvėpuoti, raiškiai artikuliuoti ir intonuoti. Tikslaus intonavimo vaikai mokosi, mėgdžiodami suaugusiųjų, garso įrašus – įvairiu aukštumu kartodami garsų junginius ir žodžius, vienu skiemeniu dainuodami melodiją be žodžių, drauge tęsdami vieną toną, bandydami dainuoti karaokę ir pan. Taisyklingam kvėpavimui ugdyti naudojami įvairūs žaidimai ir pratimai (gėlės uostymas, pūko ar plunksnos pūtimas, bitės dūzgimas, gyvatės šnypštimas).
Tyrinėti ir naudoti įvairius garso išgavimo būdus.	Dainai, šokiui, žaidimui naudoja įvairiausių garso išgavimo būdus: muša, braukia, pučia skambančius daiktus, instrumentus; taip pat groja pagal įrašą (muša ritmą ar ritmo motyvą).	Išmėgina balso ir įvairių muzikos instrumentų galimybes. Pakartoja paprastus kelių garsų darinius.	Vaikams sudaroma galimybė groti muzikos instrumentais, buities ir gamtos daiktais, iš buitinių atliekų pasidarytais instrumentais. Tyrinėja garsus, ieško naujų garsų, kurią įvairias kompozicijas, naudodami akmenukus, lazdeles, molio švilpynes, įvairius būgnelius, metalofono plokšteles, žaislinius ar tikrus klavišinius instrumentus, kartonines ir plastikines dėžutes, butelius, indus ir t. t. Žaidžiami įvairūs imitaciniai žaidimai (pvz., imituojami paukščių, gyvūnų, transporto priemonių, įvairių buitinių prietaisų skleidžiami garsai). Muzikuojama kūno dalimis – plojama delnais, spragsima pirštais, caksima liežuviu, trepsima. Nuolat organizuojama muzikinė veikla, kurios metu lavinama vaikų judesių koordinacija, plaštakų ir pirštų motorika, tembrinė klausa, ugdomas ritmo jausmas.
3. Ugdymo sritis: šokis			
Domėtis judėjimu, judesiu, šokiu.	Tyrinėja judėjimą, judesį, šokį. Stengiasi koordinuoti judesius, jungti vieną judesį su kitu; orientuojasi erdvėje ir stengiasi nesusidurti su kitais, atlikti judesius savo ritmu, tempu.	Akartoja pagrindinius judėjimo būdus, judesius (šuo-liukus, pritūpimus, sukinius, paprastus žingsnelius). Skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena kokiu nors daiktu.	Vaikai dalyvauja kūrybiniuose šokio žaidimuose. Daug dėmesio skiriama tradiciniams lietuvių žaidimams ir rateliams. Tautiški žaidimai, rateliai itin prisideda prie vaiko tautinio tapatumo jausmo formavimosi. Žaisdamas, šokdamas, dainuodamas vaikas įsitraukia į savo tautos ritualus, perima jos jauseną, mentalitetą, ugdo savo tautinį identitetą.

Judesiu išreikšti nuotaiikas, mintis, jausmus.	Kuria judesius ar jų seką, improvizuoja (pavyzdžiui, vaizduoja gyvūnų judesius). Šoka pavieniui ir grupėje.	Mėgdžioja gyvūnų, augalų judesius.	Vaikai nuolat skatinami judėti, imituoti gyvūnų, paukščių judesius, improvizuoti. Skatinama judesių koordinacija, taisyklinga laikysena, pusiausvyros pojūtis, kūno ir jo dalių padėties erdvėje pajauta. Vaikai tyrinėja ir išbando judėjimą erdvėje įvairiomis kryptimis, įvairiais būdais (žingsniuojant, šuoliuojant, lankstantis ir t. t.). Vaikams sudaromos galimybės pasirinkti juos dominančią veiklą (žaidimus, improvizacijas ir kt.), atsižvelgiant į jo interesus, lytį, specialiuosius ugdymosi poreikius, charakterio bruožus.
4. Ugdymo sritis: vaidyba			
Išgyventi kūrybos džiaugsmą, pasitenkinimą	Improvizuoja, vaidina tai, kas jam įdomu, smagu. Vaizduoja savo paties išgyventą patirtį.	Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius. Įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro. Mėgdžioja šeimos narių, auklėtojų kalbą, veiksmus.	Skatinama spontaniška vaidybinė veikla kasdien – žaidžiant, bendraujant, ilsintis grupės aplinkoje ir kieme. Vaidybiniam žaidimams pasinaudojama žaislais, pieštukinėmis ar įprastomis lėlėmis, pasidaroma personažui tinkamų kaukių ir pan. Sukuriamos sąlygos lėlių, šešėlių ir dramos vaidybinėms improvizacijoms. Skatinama vaikų vaizduotė, kokia gali būti vaidinimo aplinkybių – veiksmo vietos, laiko – visuma, veikėjų veiksmai, kalba; auklėtojas pats vaidina, gali parodyti vaidinimų įrašų. Vaikai skatinami kūrybiškai plėtoti savo ar auklėtojo inicijuotus socialinius žaidimus. Kiekvienam vaikui sudaroma galimybė pasirinkti jį dominančią veiklą (žaidimus, improvizacijas ir kt.), atsižvelgiant į jo interesus, lytį, specialiuosius ugdymosi poreikius, charakterio bruožus ir kt.

5.2. Meninės kompetencijos turinio dėmenys:

5.2.1. dailė ir kitos vaizduojamojo meno rūšys. Tyrinėju spalvas ir formas kasdienėje aplinkoje, gamtoje, savo paties ir kitų kūryboje. Įvairiems sumanymams įgyvendinti naudoju įvairias dailės ir kitų vaizduojamojo meno rūšių priemones (pieštukus, akvarelę, molį ir kt.) ir technikas (piešimą, tapybą, lipdybą, aplikaciją ir kt.). Patiriu džiaugsmą, kurdamas su kitais drauge. Pradėjęs darbą, stengiuosi jį baigti. Moku saugiai elgtis su dailės priemonėmis. Baigdamas veiklą, mėginu sutvarkyti darbo vietą;

5.2.2. muzika. Stengiuosi išgirsti ir pajusti garsų įvairovę: gamtoje, kasdienėje aplinkoje, muzikos kūriniuose. Klausausi įvairios muzikos, patiriu įvairios muzikos sukeltus išgyvenimus. Juos išreiškiu judesiu, mimika, žodžiu. Mėgstu muzikuoti vienas ir drauge su kitais: žaisti muzikinius žaidimus, ratelius, dainuoti vienbalses dainas, mušti, braukti, pūsti skambančius daiktus, instrumentus ir t. t.

5.2.3. šokis. Stebiu, kas ir kaip juda (gamtoje, aplinkoje, žmonių gyvenime). Judesiu galiu pavaizduoti įvairius dalykus (žmones, gyvūnus, gamtos reiškinius ir kt.), išreikšti nuotaiką ir jausmus. Bandau judėti pagal muziką, pajusti ritmą, kūno koordinaciją, pusiausvyrą. Mokausi atlikti elementarius judesius (šuoliukus, pritūpimus, sukinius; paprastus žingsnelius), jungiu juos į tam tikrą seką. Šokdamas drauge su kitais, elgiuosi atsargiai (nesistumdau, esu dėmesingas, gerbiu kitus);

5.2.4. vaidyba. Mėgstu mėgdžioti, improvizuoti, suvaidinti tai, ką matau aplinkui – vaikus ir suaugusiuosius, gyvūnus, daiktus. Vaidindamas galiu kurti ir vaizduoti tikrus arba įsivaizduojamus dalykus.

3 - 4 METŲ AMŽIAUS VAIKŲ KOMPETENCIJOS (PASIEKIMAI), JŲ TURINIO DĖMENYS IR UGDYMO GAIRĖS

1. SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

1.1. pasiekimai ir ugdymo gairės

PASIEKIMAI			UGDYMO GAIRĖS
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Ugdymo sritis: santykis su savimi (savivoka, savivertė ir saviugda)			
Domėtis ir vertinti save kaip asmenį.	Pasako, kuo jis panašus į kitus vaikus ir kuo nuo jų skiriasi.	Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi. Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadina 5–6 kūno dalis.	Sudaromos galimybės vaikams pokalbio, žaidimo ar kitos veiklos metu apibūdinti save, palyginti save su kitais (pvz., broliu, seserimi, draugu), nusakyti, kuo jie panašūs ir kuo skiriasi, pasakyti, ką jau sugeba, o ko dar ne, kas sekasi geriau, o kas sunkiau. Vaikai skatinami žaidimo, vaidinimo, piešimo ir kt. metu išreikšti save (suvaidinti, pavaizduoti, nupiešti save). Auklėtojas vaiką pagiria, pabrėžia jo stiprybes, daromą pažangą, tobulėjimą, nuolat skatina, drąsina smalsumą, norą daugiau sužinoti, išmokti.
Norėti žaisti, mokytis, plėtoti savo galias.	Susitelkia veiklai, išlaiko dėmesį, susidūręs su sunkumais ar nesėkmėmis, nepasiduoda, kreipiasi pagalbos.	Pasako, ką nori veikti ar išmokti daryti. Pasako, ką gali padaryti pats, prašo suaugusiųjų pagalbos.	Siekiami pažinti vaikų polinkius, interesus, pomėgius, stebint jų veiklą, žaidimą, kalbant su jais. Vaikai drąsinami klausinėti, eksperimentuoti, tyrinėti, klausti, kai neaišku, prašyti pamokyti, parodyti, paskolinti reikiamų priemonių ar pan. Vaikai mokosi priimti ir pasinaudoti pagalba. Vaikams siūloma užsiimti tokiais jiems patraukliomis ir įdomiomis veiklomis, kurios įtrauktų, skatintų susikaupti, nesiblaškyti, baigti pradėtą darbą (pvz., konstruoti, piešti, atlikti stebėjimą, bandymą ir pan.).
	Veikia laisvai, išradingai, kūrybiškai, drąsiai eksperimentuodamas, keisdamas, darydamas savaip.	Pradeda suprasti, kad, norint ko nors išmokti, reikia išdrįsti bandyti, nebijoti suklysti.	Kuriamos situacijos, organizuojama tikslinga, įvairi veikla (meninė, sportinė, techninė, gamtos, aplinkos pažinimo ir kt.), kurioje dalyvaudami vaikai atskleistų savo asmenines savybes, pomėgius, polinkius, interesus, gebėjimus. Vaikams sudaromos sąlygos eksperimentuoti, išbandyti naujoves, veikti įvairiose erdvėse (grupėje, kieme, gamtoje ir kt.). Kuo dažniau pateikiami klausimai „kodėl?“, „kaip manai?“, „kaip dar galima?“ ir pan. Auklėtojas skatina ir palaiko vaikų pastangas imtis naujos veiklos, drąsina bandyti iš naujo, patyrus nesėkmę, padeda suvokti, kad klaidos gali būti taisomos. Sudaromos sąlygos vaikams patirti džiaugsmą, įveikus kliūtį ar išsprendus problemą, pavykus įgyvendinti sumanymą, idėją.
	Veikdamas, žaisdamas laikosi taisyklių, susitarimų, geba kontroliuoti savo elgesį	Pasako, kas galima, o kas negalima žaižiant, atliekant įvairias veiklas. Vertina kitų vaikų elgesį.	Vaikai skatinami užsiimti veikla, kuri sudomintų, įtrauktų, skatintų susikaupti, nesiblaškyti, laikytis bendrų susitarimų, baigti pradėtą darbą.
Puoselėti gėrį.	Skiria, kas yra tinkamas ir netinkamas elgesys	Mėgina komentuoti, koks elgesys yra geras, o koks	Stebėdami gyvenimą šeimoje, grupėje, per TV, klausydamiesi ir aptardami perskaitytus literatūros kūrinius, vaikai aiškinasi, koks elgesys yra tinkamas ir kodėl, kas teisinga, o

		blogas	kas neteisinga, kas gera, o kas bloga, tariasi dėl elgesio taisyklių,
Saugoti savo asmeninę erdvę, gerbti kitų privatumą.	Gerbia savo ir kitų privatumą, saugo savo asmenines ribas (persirengiant, naudojantis tualetu, prausiantis, tausojant savo ir kitų daiktus ir kt.)	Nurodo, kad jis ar kitas asmuo jaučiasi blogai, kai pažeidžiamos asmeninės erdvės ribos, be jo paties arba kito asmens sutikimo imami daiktai (žaislai, priemonės, drabužiai ir pan.).	Kasdienėje veikloje atkreipiamas vaikų dėmesys (pabrėžiama), kad kiekvienas asmuo turi savo asmeninius daiktus, teisę į privatumą (asmeninę erdvę). Vaikai aiškinasi, kaip jaučiamasi, kai be sutikimo imami asmeniniai daiktai, kodėl reikia gerbti kitų privatumą. Auklėtojo padedami, vaikai mokosi pajauti savo ir kitų asmeninės erdvės ribas. Vaikai skatinami apmąstyti ir kalbėtis, diskutuoti, kaip jų elgesys veikia kitus, ar jų norų, pomėgių, interesų tenkinimas nepažeis kitų žmonių norų ir privatumo.
2. Ugdymo sritis: santykiai su bendraamžiais			
Būti draugiškam, geranoriškam.	Jaučia kito nuotaikas, išgyvenimus, rūpestį, rodo užuojautą (nelaimingam, nuskriaustam, išduotam).	Rodo iniciatyvą susipažinti: užkalbina kitą, prisistato, paklausia, kviečia bendros veiklos. Pastebi nuliūdusį, sergantį, nuskriaustą vaiką. Pasako, kaip paguosti kitą (apkabinti, paglostyti, prajuokinti, pradžiuginti dovanėle ir kt.).	Vaikai drąsinami draugiškai sutikti naujai į grupę atėjusius vaikus (pasisveikinti, prisistatyti, paklausti kito vaiko vardo ir kt.), padėti jiems adaptuotis grupėje, įtraukti į žaidimą. Stengiamasi sudaryti sąlygas, kad kiekvienas vaikas pasijustų grupės dalimi: skatinamas bendras vaikų žaidimas, veiklos, kurių metu vaikai turi galimybę padėti vienas kitam, išsakyti savo asmeninę nuomonę, būti išklausyti. Vaikai skatinami kreipti dėmesį į gyvenimą grupėje, domėtis kitais: jų sumanymais, nuomonėmis, jausmais; klausytis ir girdėti kalbantįjį, atsakyti į klausimus, pačiam klausti, kalbinti, pasakoti, aiškinti. Stebint aplinkinius, klausantis, aptariant perskaitytus literatūros kūrinius, vaikai raginami aiškintis, kokių nuotaikų, išgyvenimų patiria kiti žmonės įvairiose situacijose (užgauti, apgauti ir t. t.).
Geranoriškai bendradarbiauti su kitais vaikais.	Pakviečia vieną ar kelis vaikus žaisti, paaiškina savo ketinimus, išklauso kito vaiko sumanymo, tariasi dėl taisyklių, derina veiksmus, suvaldo savo spontaniškus norus.	Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus, stengiasi suprasti kita kalba kalbančio vaiko sumanymus. Tariasi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalyjasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą.	Būdami grupėje ir kurdami bendrus darbus, projektus, vaikai skatinami susikurti taisykles, siūlyti, išklausti ir palaikyti sumanymus, tartis ir derinti ketinimus, veiksmus, kartu siekti numatyto tikslo. Akcentuojama, kad ne visada galima daryti tai, ko norisi, kad būtina paaisyti ir kitų žmonių norų. Mokomasi susitvarkyti, apriboti savo įgeidžius. Pastebimos, įvardijamos ir pastiprinamos vaikų valios, susivienijimo dėl bendro tikslo apraiškos (pvz., pastatyti bendrą statinį, kurti darbelį ar pan.).
3. Ugdymo sritis: santykiai su suaugusiais (šeimos nariais, globėjais, auklėtojais kitais ugdytojais)			
Gerbti mokyklos-darželio darbuotojus, jų darbą.	Elgiasi mandagiai, dėmesingai, atsižvelgia į suaugusiųjų prašymus.	Stengiasi laikytis suaugusiųjų nustatytos tvarkos, priima jų pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus.	Aplankomi visi mokyklos-darželio darbuotojai (valytojai, virėjai, direktorius ir t. t.), susipažįstama su jais, jų darbu, pasikalbama. Vaikai aptaria, ką matę, kuo svarbūs ir visiems reikalingi ugdymo įstaigoje dirbantys žmonės, kodėl svarbu gerbti jų darbą, esant galimybei visada jiems talkinti, padėti.
Prireikus kreiptis patarimo, pagalbos į suaugusiuo-	Kreipiasi padėti, patarti, paaiškinti, ištikunesėkmei ar sunkumams.	Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės auklėtojais, supranta jų jausmus, bendradarbiauja su jais: guodžiasi, kalbasi, klausia,	Auklėtojo padedami, vaikai stengiasi suprasti, kokiais atvejais (kai susižeidei ar ką nors skauda, kai blogai jautiesi ar nežinai, ką daryti ir pan.) ir kokios pagalbos (patarimo, paaiškinimo, nuraminimo, palaikymo ir t. t.) galima tikėtis iš suaugusiųjų (ypač tų, kuriais pasitiki). Vaikai mokosi, kaip reikia kreiptis, į ką, kaip nusakyti, kas atsitiko ir t. t.

sius.		tariasi.	
Jaustis šeimos, giminės nariu, didžiuotis tuo.	Dalyvauja šeimos gyvenime: jaučiasi, kad yra vertinamas, palaikomas, su juo tariamasi.	Išvardija šeimos narius. Pasako, ką veikė namuose, tėvams pasakoja, ką veikė darželyje ir kt.	Su vaikais aptariami jų šeimų nariai. Vaikai skatinami pasakoti papasakoti apie šeimos šventes, tradicijas. Auklėtojas privalo būti atidus, jautrus, gvildendamas temas, susijusias su šeimos gyvenimu, dėl galimos neigiamos vaiko patirties (netekties, tėvų skyrybų, smurto, girtuokliavimo ar pan.). Neigiama šeimos patirtis neturi būti aptariama viešai.
4. Ugdymo sritis: santykis su aplinka (gamtinė, socialinė, kultūrinė)			
Domėtis, artimiausia aplinka.	Domisi, klausinėja apie savo aplinką – daiktus, reiškinius, gamtą, žmones, jų darbą. Orientuojasi namų, grupės ir kitoje jam įprastoje aplinkoje.	Kalba apie vietas, kur lankosi, žaidžia, ilsisi. Pasako kur gyvena, kas yra šalia namų (miškas, upė, parduotuvė ar pan.).	Organizuojami pasivaikščiavimai po gyvenamąją vietovę, susipažįstama su mokyklos-darželio aplinka, grįžus aptariami išpūdžiai. Žaidžiami imitaciniai žaidimai „Namai“, „Parduotuvė“, „Ligoninė“ ir kt. mokomasi tinkamo elgesio viešosiose vietose.
	Skatinamas suaugusiųjų ar savarankiškai išitraukia į įprastus kasdienius darbus: sutvarko savo buvimo ir žaidimų vietas, tausoja žaislus ir daiktus.	Mėgina paaiškinti, kodėl ir kaip reikia atlikti kasdienius darbus.	Vaikai skatinami pradėti darbą iš anksto paruoštoje, tvarkingoje darbo vietoje; vaikai pastiprinami (pvz., pagiriami), kai susitvarko savo daiktus ar žaidimo, veiklos vietą (drabužius, žaislus, padeda į vietą priemones, surenka šiukšles ir pan.)
	Padedamas suaugusiųjų ar savarankiškai tausoja gamtinę aplinką: rūpinasi augalais, gyvūnais, nešiukšlina.	Mėgina paaiškinti, kaip ir kodėl reikia elgtis gamtoje.	Organizuojam I pasivaikščiavimai po gyvenvietę, kurių metu siekiama pažinti (stebėti, tyrinėti) augalus ir gyvūnus, supažindinti vaikus su elgesio gamtoje taisyklėmis. Vaikams yra aiškinama, kodėl yra svarbu saugoti, tausoti gamtą, jos išteklius. Ugdomasi ekologinės nuostatos: puoselėti gamtinę aplinką, prisidėti prie jos išsaugojimo, tausoti gamtos išteklius ir t. t. Vaikai skatinami pasidalyti buvimo gamtoje patirtimi: emocijomis, jausmais, pojūčiais, vaizdiniais ir kt. Siekiant vaikams atskleisti gamtos grožį ir įvairovę, gamtos išteklius ir jų tausojimo būtinybę, naudojamos IT: mokomaisiais objektais, vaizdo ir garso įrašais, filmais ir kt.
Domėtis visuomeniniu gyvenimu, profesinė žmonių veikla.	Imituoja profesinę veiklą: žaisdami prisima įvairius vaidmenis – gydytojo, policininko, mokytojo ir kt.	Išvardija bent kelias profesijas ir mėgina pasakyti ką veikia atskirų profesijų žmonės, kuo užsiima, ką dirba tėvai ir (ar) kiti artimieji.	Vaikai skatinami domėtis, ką dirba jų tėvai, artimieji, kokių įgūdžių, žinių reikalauja tam tikra profesinė veikla. Vaikai dalijasi žiniomis ir patirtimi apie tėvų ar kitų suaugusiųjų darbus, profesijas, veiklas. Vaikų pažintis su profesijomis plečiama, apsilankant mokyklos-darželio virtuvėje, bibliotekoje, demonstruojant filmus, skaitant literatūrą ir pan.
Didžiuotis savo tautybe, mylėti	Brangina savo gimtinę, Tėvynę, kalbą, tradicijas.	Pasako, kad gimė ir gyvena Lietuvoje. Atpažįsta Lietuvos valstybės	Klausomos ir dainuojamos liaudies dainos, giesmės, sutartinės, skaitomos, pasakojamos ir vaidinamos lietuvių pasakos, menamos mįslės. Vaikams sudaromos galimybės aktyviai dalyvauti edukacinėse programose (pvz., duonos kepimo, juostų audimo, krepšių pynimo

Tėvynę.		vėliavą.	ir kt.).
---------	--	----------	----------

1.2. Socialinės kompetencijos turinio dėmenys:

1.2.1. santykis su savimi (savivoka, savivertė ir saviugda). Mano ir kitų jausmai, poreikiai, interesai, pomėgiai. Ką aš jau galiu, moku, sugebu? Noriu išmokti, padaryti pats. Koks elgesys yra tinkamas, o koks netinkamas? Moku susikaupti, esu savarankiškas ir atsakingas. Kiekvieną pradėtą darbą privalau baigti;

1.2.2. santykiai su bendraamžiais. Esame panašūs ir skirtingi. Kaip būti draugu? Mokomės bendrauti ir bendradarbiauti, gražiai sutarti. Mokomės vieni iš kitų;

1.2.3. santykiai su suaugusiais (šeimos nariais, globėjais, mokytojais). Mano šeima, mano grupė, šalia esantys suaugusieji – jų darbai ir rūpesčiai. Šeimos, grupės tradicijos, šventės, įvykiai;

1.2.4. santykis su aplinka (gamtine, socialine, kultūrine). Mano namai, kiemas, kaimynai. Vietos, kuriose žaidžiu, ilsiuosi. Rūpinuosi, kad mano aplinka būtų švari, tvarkinga, graži. Gyvenu Lietuvoje, esu lietuvis.

2. SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA

2.1. pasiekimai ir ugdymo gairės

PASIEKIMAI			UGDYMO GAIRĖS
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Ugdymo sritis: sveikatos ir sveikos gyvensenos samprata			
Būti sveikam.	Laikosi kasdienių gyvenimo įpročių, padedančių saugoti ir stiprinti sveikatą (pvz., pakankamai juda, sveikai maitinasi).	Dažniausiai savarankiškai naudojami tualetu ir susitvarko juo pasinaudojęs. Šiek tiek padedamas apsirengia ir nusi-rengia, apsiauna ir nusiauna batus. Savarankiškai pavalgo, plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą.	Vaikams aiškinama apie tai, kas daro žmogų stiprų ir sveiką, ką jie turi daryti kasdien, kad būtų stiprus ir sveiki. Aptariami įvairūs pavyzdžiai iš artimiausios aplinkos, TV, filmų, knygų ir t. t.
2. Ugdymo sritis: psichikos sveikata			
Būti pri-pažintam ir gerai vertin-amam.	Save vertina, remdamasis jam reikšmingų suaugusiųjų nuomone.	Pasako ką moka, gali padaryti pats savarankiškai.	Sukuriamos sąlygos vaikams stebėti, atpažinti ir įvardyti savo stiprybes ir gebėjimus: piešiant savo portretą, klausant ir interpretuojant skaitomų tekstų veikėjų poelgius, vaidi-nant, žaidžiant, bendraujant, tvarkantis ir pan.
Gerbti savo ir kitą lytį.	Elgiasi pagarbiai savo ir kitos lyties atžvilgiu.	Atskiria berniukus nuo mergaičių. Mėgina apibūdinti mergaitės ir berniuko vaid-menis.	Su vaikais aptarima kuo esame panašūs ir kuo skiriamės. Pasitelkus sektinus literatūros, filmų veikėjų pavyzdžius, vaikams padedama suvokti, kad nors berniukai ir mergaitės turi panašumų ir skirtumų, tačiau kiekvienas jų yra unikalus ir vertingas. Jei vaikams kyla klausimų apie lytiškumą, apie lyčių skirtumus suaugusieji (tėvai, auk-lėtojas) turėtų aiškiai ir paprastai, nesigilindami į anatomijos ar fiziologijos detales, į juos atsakyti – nesiplėtodami ir nekalbėdami apie tai, ko vaikas dar neklausia, kas jam dar nėra

			aktualu.
Pažinti ir išreikšti emocijas ir jausmus.	Tinkamai reiškia savo emocijas, nuotaikas, jausmus.	Atpažįsta gerai ir blogai nusiteikusius vaikus. Pasako, kaip jaučiasi, kas sukėlė jam vieną ar kitą emociją.	Pasitelkiant literatūros, filmų personažus, kasdienes situacijas, žaidimą, vaikams padedama suprasti, kad įvairūs gyvenimo įvykiai sukelia įvairių jausmų ir išgyvenimų. Vaikai skatinami stebėti ir aptarti savo kūno signalus (siekti pajusti, kas vyksta kūne, kai išgyvenamos įvairios emocijos: džiaugsmas, liūdesys, pyktis ir kt.), imituoti skirtingas emocijas neverbaline (kūno) kalba.
Būti geranoriškam aplinkiniams.	Demonstruoja draugiškumo ženklus (šypsena, apsikabinimas ir kt.).	Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. Geriau supranta kitų emocijas ir jausmus, dažnai tinkamai į juos reaguoja (pvz., stengiasi paguosti, padėti).	Pasitelkiant literatūros, filmų personažus, kasdienes situacijas, atskleidžiama žmonių išvaizdos, būdo, elgesio įvairovė. Vaikai mokosi pastebėti vienas kito stiprybes, pasakyti vienas kitam gražų žodį. Žaidžiami žaidimai, inscenizacijos, kurie skatina toleranciją kitam ir kitokiam, pakantą kitoniškumui. Žaidžiami žaidimai, organizuojama veikla, įtraukianti visus vaikus, siekiama, kad nė vienas vaikas grupėje nesijaustų vienišas ar atstumtas, nebūtų pajuokiamas ar įžeistas, ypač dėl skirtingų gebėjimų, šeimos socialinio statuso, sveikatos, lyties, tautybės, religijos ar rasės skirtumų.
3. Ugdymo sritis: socialinė sveikata			
Puoselėti draugystę.	Užmezga ir palaiko draugiškus santykius su kitais (pvz., užkalbina, pakviečia žaisti, dalijasi žaislais, daiktais, prisiderina prie kito, atjaučia ir pan.).	Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus, stengiasi suprasti kita kalba kalbančio vaiko sumanymus. Tariaisi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą.	Vaikai skatinami kalbėti apie grupės vaikus, jų po, diskutuojama, kaip galima susirasti draugų, ko reikia, kad būtum geras draugas, ką daryti susipykus. Kuriamas teigiamas grupės mikroklimatas, puoselėjant grupės tradicijas (gimtadienių, kalendorinių švenčių šventimas, Motinos, Tėvo dienų minėjimai ir pan.), ritualus (šilti pasisveikinimai ir atsisveikinimai, „ryto ratas“, „komplimentų žaidimai“ ir t. t.) ir pan. Siekiama ugdyti vaikų tarpusavio palankumą ir draugiškumą, skatinant vaikus žaisti, dirbti, veikti poromis, mažomis grupelėmis, visiems kartu.
Būti budriam ir atsargiam, bendraujant su nepažįstamaisiais.	Atsispiria nepažįstamų žmonių kvietimui, įkalbinėjimams eiti pasivaikščioti, pasivažinėti, vaišintis, ką nors veikti ir t. t.	Be suaugusiųjų žinios neišeina iš mokyklos-darželio teritorijos. Kalbasi, ką nors veikia su nepažįstamais žmonėmis, kai auklėtojas yra šalia jo.	Formuojant iš esmės pozityvų požiūrį į aplinkinius ir pasaulį, vaikai supažindinami su galimomis grėsmėmis, paaiškinama, kad kartais suaugusieji ar vyresni vaikai turi blogų ketinimų ir gali nuskriausti. Panaudojant tinkamas didaktines priemones, modeliuojamos vaiko saugumui ir gyvybei pavojingos situacijos, vaikams aiškinama, kaip dera, o kaip nedera elgtis vienu ar kitu atveju.
Būti budriam ir atsargiam savo aplinkoje.	Neliečia nepažįstamų, įtartinų jo aplinkoje esančių daiktų, medžiagų.	Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia.	Panaudojant gerai žinomas pasakas („Katinėlis ir gaidelis“, „Raudonkepuraitė“ ir t. t.), tinkamas didaktines priemones (lėlių namus, pačių sukurtus „namus“, lėles), modeliuojamos vaiko saugumui ir gyvybei pavojingos situacijos, drauge su vaikais aptariama, kaip vienu ar kitu atveju reikia elgtis ir kodėl (nepažįstamam asmeniui neatidaryti durų, neduoti rakto, nenešti iš namų gėrybių ir pan.).

	Atsargiai elgiasi gatvėje, kelyje; moka tinkamai elgtis jam įprastose eisimo situacijose.	Atsargiai elgiasi gatvėje, kelyje	Saugaus elgesio gatvėje, kelyje mokomasi realiose situacijose: užsisėgti atšvaitus, apsirėngti liemenę, pereiti gatvę, pažiūrėti į abi puses, ar nėra atvažiuojančių mašinų, eiti kairiuoju kelkraščiu, automobilyje užsisėgti saugos diržus ir t. t. Įsitikinama eksperimentuojant, kaip tamsoje atsispindi šviesos paliesti atšvaitai, koks visai nematomas tamsoje būna žmogus, apsirengęs tamsiais drabužiais, ypač su gobtuvu, ir t. t. Taip pat naudojami įvairūs paveikslėliai, knygų iliustracijos, filmukai, vaizduojantys rizikingą elgesį, su vaikais aptariami galimi pavojai.
4. Ugdymo sritis: fizinė sveikata			
4.1. Fizinis aktyvumas			
Judėti ir patirti judėjimo džiaugsmą.	Spontaniškai juda, žaidžia, atlieka jam patinkančius pratimus: eina, bėga, šokinėja, juda, keisdamas kryptį, tempą, greitį; meta, pagauna, spiria, atmuša kamuolį; išlaiko pusiausvyrą.	Žaidžia judrius žaidimus, džiaugiasi žaisdamas.	Sudaromos sąlygos tenkinti prigimtinių vaiko poreikį judėti, patirti judėjimo džiaugsmą: palaikomas natūralus, spontaniškas judėjimas įvairioje aplinkoje ir įvairiose situacijose (patalpoje ir lauke, įvairiomis oro sąlygomis ir t. t.). Vaikai drąsinami bėgioti, laiptuoti, šokinėti, ropoti, ridentis, šliaužti, kyboti, prisitraukinėti, sukstis, verstis, siūbuoti, sūptis, čiuožti, slysti, spyruokliuoti, linguoti, stumti, traukti, mesti, ridenti, mušti, spirti, atmušti ir t. t. Vaikai skatinami kurti naujus judesius ir jų junginius, judesiais, garsais, mimika imituoti ir mėgdžioti gyvūnų judesius, jų elgseną, improvizuoti. Vaikai lavina kūno koordinaciją, atlikdami pusiausvyros pratimus. Smulkiosios motorikos judesiai lavinami piešiant, rašant, dėliojant dėliones, karpant, lipdant, konstruojant, mezgant, pinant, siuvant, rišant kaspinus, raištelius ir t.t. Į fizinę veiklą įtraukiami visi vaikai (pagal jų išgales), siekiama, kad jiems būtų linksma ir gera judėti drauge.
Būti atsargiam žaidžiant, judant.	Judėdamas stengiasi būti atsargus.	Žaisdamas, aktyviai judėdamas stengiasi būti atsargus, elgtis saugiai.	Vaikai skatinami būti budrūs, atsargūs ir atsakingi judėdami (žaisdami judriuosius žaidimus, mankštindamiesi, važiuodami dviračiu, paspirtuku ir t. t.). Palaikoma spontaniška ir organizuojama tikslinga fizinė vaikų veikla, rūpinamasi, kad aplinka būtų kuo saugesnė vaiko judėjimo poreikiams tenkinti. Vaiko savisaugos ir atsakomybės už savo saugumą jausmas stiprinamas, sudarant sąlygas judėti įvairiais būdais, skirtingu tempu, išbandant savo fizines galias.
4.2. Sveika mityba			
Domėtis sveika mityba, norėti valgyti sveikai.	Valgo įvairų, šviežią, vertingą maistą – daržoves, vaisius, grūdų, pieno, žuvies, mėsos ir kt. produktus. Geba pasirinkti, kuris maistas yra vertingas, naudingas, o kurio reikėtų atsisakyti. Geria pa-	Turi supratimą, kad maistas reikalingas augti ir būti sveikam. Pasako, kada nori valgyti ar gerti.	Stebėdami suaugusiųjų mitybos įpročius, TV, knygų personažų elgesį ir priešmokyklinio ugdymo pedagogo padedami, vaikai nagrinėja ir daro išvadas, kaip maitintis yra sveika, o kaip ne. Vaikai pasakoja, ką jie dažniausiai valgo pusryčiams, pietums ir vakarienei, aptaria valgiaraštį, sudarinėja diagramas apie mėgstamus maisto produktus ir t. t. Vaikai skatinami diskutuoti, kurie iš jų vartojamų produktų, patiekalų yra naudingiausi augti, būti sveikiems, stipriems ir gerai jaustis. Su vaikais kalbama, kokių vitaminų turi įvairios daržovės, vaisiai. Priešmokyklinio ugdymo pedagogo padedami, spaudžia sultis, gamina salotas, augina ir vartoja prieskonines žoleles, daržoves ir kt.

	kankamai vandens.		Grupėje ar kitoje patalpoje, kurioje vyksta ugdymas, visą laiką turėtų geriamo vandens, kurio panorėjęs vaikas galėtų atsigerti pats.
4.3. Veikla ir poilsis			
Pavargus pailsėti, laikytis miego ir veiklos ritmo.	Kai yra pavargęs, eina pailsėti. Laikosi miego ir veiklos ritmo, padedamas suaugusiųjų.	Pasako, kad nori miego. Pavargęs pasitraukia iš žaidimo, atsipalaiduoja, pailsi (pvz., pabūna vienas, pasiklausyti ramios muzikos).	Vaikai skatinami įsiklausyti į savo kūno pojūčius (nuovargį, mieguistumą, akių perštelėjimą ir kt.) ir juos įvardyti. Kartu su vaikais aptariama, kaip elgtis, pajutus nuovargį, mieguistumą, silpnumą, skausmą. Vaikai skatinami įvardyti, kaip jie jaučiasi pailsėję – pamiegoję, pasivaikščioję, pabuvę gryname ore ir pan.
4.4. Asmens ir aplinkos švara			
Rūpintis asmens ir aplinkos švara ir tvarka.	Padedamas suaugusiųjų ar savarankiškai prausiasi, šukuojasi, valosi dantis, plaunasi rankas (prieš valgį, pasinaudojęs tualetu, išsipurvinęs).	Parodo, mėgina paaiškinti, kaip ir kodėl reikia praustis, trinkti galvą, valyti dantis, plauti rankas.	Vaikai skatinami įsiklausyti į savo kūno pojūčius ir pajauti skirtumą tarp švarių ir nešvarių rankų, išvalytų ir nevalytų dantų, ištrinktų ir neištrinktų plaukų, švarių ir nešvarių drabužių, patalynės, batų. Organizuojami „švarių, kvepiančių rankyčių“, „švarių dantukų, gaivios burnytės“ ir pan. užsiėmimai. Vaikai dalijasi savo pojūčiais, išgyvenimais. Vaikai raginami laikytis grupėje priimtų susitarimų, taisyklių (pvz., prieš valgį nusiplauti rankas, po miego susišukuoti plaukus), siekiant lavinti vaikų higienos įgūdžius.
	Stengiasi, kad drabužiai ir avalynė būtų švarūs ir tvarkingi.	Pasako, kad išsitėpė, sušlapo, prašo perrengti, džiaugiasi naujais rūbais, batais, saugo savo aprangą.	Pasitelkiant literatūros, filmų, komiksų personažus, kuo patrauklesnis kitiems ir sau yra švarus ir tvarkingas žmogus. Vaikai mokosi prižiūrėti drabužius ir avalynę (pasidžiauti sušlapus, tvarkingai susilankstyti, nusivalyti batus).
	Padedamas suaugusiųjų ar savarankiškai susitvarko savo buvimo vietą.	Tvarko, padeda suaugusiems tvarkyti miego, valgio vietas ar kitą buvimo aplinką.	Vaikai pratinami savarankiškai, niekieno neraginami susitvarkyti savo veiklos, žaidimų vietas, grupės kambarį. Pastiprinamas vaikų elgesys (vaikai pagiriami, paskatinami), kai jie susitvarko žaidimų ar kitos veiklos vietą, sudeda į vietą žaislus, darbo priemones ir pan. Vaikai skatinami rūšiuoti šiukšles (pvz., įrengiamos dėžės atliekomis rūšiuoti).

2.2. Sveikatos kompetencijos turinio dėmenys:

2.2.1. sveikatos ir sveikos gyvensenos samprata. Kas padeda būti stipriam ir sveikam? Kaip jaučiamės, kai esame sveiki?;

2.2.2. psichikos sveikata. Visos emocijos yra svarbios ir reikalingos (džiaugsmas, pyktis, baimė, liūdesys ir t. t.). Kaip galima suteikti džiaugsmo sau ir kitiems? Norint ką nors nuveikti, svarbu susikaupti. Kodėl pavargus reikia pailsėti? Koks elgesys yra geras, draugiškas?;

2.2.3. socialinė sveikata. Kaip galima susidraugauti ir palaikyti draugystę? Kuo panašūs ir kuo skiriasi berniukai ir mergaitės? Kodėl negalima muštis, pravardžiuoti, tyčiotis? Su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai. Su buitiniiais ir elektriniais prietaisais, degtukais, aštriais daiktais ir t. t. reikia būti atsargiems. Kaip dera elgtis kieme, gatvėje? Ištikus nelaimėi, reikia nebijoti kreiptis pagalbos;

2.2.4. fizinė sveikata:

2.2.4.1. fizinis aktyvumas. Kokie judrūs žaidimai, pratimai man patinka? Kaip ir kur galiu judėti kiekvieną dieną? Kaip reikia taisyklingai stovėti, sėdėti, judėti? Kodėl, žaidžiant, aktyviai judant, reikia būti atsargiam, saugiai elgtis?;

2.2.4.2. sveika mityba. Kodėl reikia valgyti? Sveiki ir nesveiki maisto produktai ir gėrimai. Kaip dera valgyti?

2.2.4.3. veikla ir poilsis. Kam reikalingas miegas ir poilsis? Pasijutus blogai, reikia kreiptis pagalbos;

2.2.4.4. asmens ir aplinkos švara. Kodėl reikia būti švariam ir tvarkingam (praustis, valyti dantis, plauti rankas, prižiūrėti aprangą)? Kodėl svarbu apsirengti ir apsiuti pagal orą? Kodėl malonu būti švariam ir tvarkingam? Kodėl gera būti ir žaisti tvarkingoje aplinkoje?

3. PAŽINIMO KOMPETENCIJA

3.1. pasiekimai ir ugdymo gairės

PASIEKIMAI			UGDYMO GAIRĖS
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Ugdymo sritis: sveikatos ir sveikos gyvensenos samprata			
Pažinti, saugoti, gerbti ir puoselėti gyvą gamtą.	Stebi, klausinėja apie pievos, miško, vandens telkinių augalus, gyvūnus, jų gyvenimą.	Išvardija kelis gyvūnų, augalų pavadinimus. Pasako kas gyvena miške, pievoje, upėje.	Organizuojamos išvykos mišką, prie upės, skirtos gyvenamajai vietai pažinti. Vaikams sudaromos galimybės žiūrėti ir aptarinėti (gretinti, lyginti, analizuoti) įvairius paveikslėlius, filmus, nuotraukas, knygas, kuriose vaizduojami įvairūs gamtos objektai (kalnai, jūros ir pan.). Vaikams sudaroma galimybė klausytis gamtos garsų, užuosti kvapus, mėgautis spalvomis, klausytis pasakojimų apie gamtą.
	Domisi ir suaugusiųjų padedamas augina augalus, rūpinasi naminių gyvūnais.	Pasako apie savo turimą (ar norimą turėti) gyvūną. Savais žodžiais pakomentuoja kaip jis atrodo, kur auga ar gyvena, kaip jis prižiūrimas ar maitinamas.	
Pažinti ne-gyvosios gamtos reiškinius.	Domisi atmosferos, metų laikų kaitos, medžiagų kitimo ir kt. reiškiniais.	Stebi, komentuoja gamtoje vykstančius reiškinius – metų laikų kaitą, orų permainas.	Palaikomas ir pastiprinamas spontaniškas vaikų noras stebėti ir interpretuoti (pasakoti, piešti, lipdyti, išreikšti judesiais, garsais ir kt.) pokyčius, vykstančius gamtoje, keičiantis metų laikams, orams. Vaikai tyrinėja ir eksperimentuoja (maišo, tirpina, perdirba ir pan.) su įvairiomis medžiagomis (vandeniu, smėliu, moliu, sniegu ir kt.).
Pažinti artimiausios aplinkos daiktus.	Domisi artimiausios aplinkos daiktais (įrankiais, prietaisais, statiniais ir t. t.).	Pasako, kam skirti įvairūs aplinkos daiktai (namų apyvokos reikmenys, daiktai, prietaisai), atsargiai ir saugiai su jais elgiasi.	Sudaroma galimybė vaikams tyrinėti ir manipuluoti tikrais (ne žaisliniais) įrankiais, prietaisais (plaktuku, pjūklui, telefonu, lygintuvu ir pan.). Ardydami, sukonstruodami iš naujo, perkonstruodami, pritaikydami kitoms reikmėms ir pan. senus nenaudojamus ar sugedusius buitinius prietaisus ar įrangą, vaikai susipažįsta su daiktų konstrukcija ir jų funkcijomis. Pasako, kam skirti įvairūs aplinkos daiktai (namų apyvokos reikmenys, daiktai, prietaisai), vaikams aiškinama kodėl reikia atsargiai ir saugiai su jais elgtis.
2. Ugdymo sritis: tyrinėjimas, informacijos rinkimas			

Informacijos paieškai naudoti įvairius būdus ir priemones.	Įvairiais būdais (jutimais, bandymais, mąstymu, eksperimentais) tyrinėja aplinką, renka rūpimą informaciją.	Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra: stebint, liečiant, užuodžiant, ragaujant, klausantis	Ugdymo ir ugdymosi aplinkoje užtikrinama gana skirtingų daiktų, žaislų, priemonių, skirtų tyrinėti, eksperimentuoti, įvairovė. Sudaromos galimybės ir skatinama, kad vaikai aplinkos daiktams ir reiškiniams pažinti naudotųsi įvairiais jutimais: juos stebėtų (pvz. lesyklą, vandens telkinio gyvenimą), liestų (pavyzdžiui, įvairių paviršių šiurkštumą, švelnumą, temperatūrą ir kt.), uostų (maisto, gėlių, dažų, skysčių ir kt. kvapus), ragautų (uogas, vaisius, patiekalus), klausytųsi (miško, jūros, vėjo ošimo, paukščių balsų, triukšmo ir t. t.), taip pat matuotų, skaičiuotų, svertų, eksperimentuotų, išardytų ir vėl sudėtų, konstruotų
3. Ugdymo sritis: informacijos apdorojimas: jutimai, mąstymas, vaizduotė			
Pažinti aplinkos daiktus, reiškinius, patirti pažinimo džiaugsmą ir savo atradimais dalytis su kitais.	Skiria ir pavadina spalvas, formas, garsus, nuskaito daiktų dydį, erdvinę padėtį.	Atpažįsta pagrindines spektro spalvas, garsus (gamtos, muzikos, technikos), nuskaito daiktų dydį (didelis, mažas, aukštas, žemas), erdvinę padėtį (aukštai, žemai ir t. t.).	Atkreipiamas vaikų dėmesys, kad aplinką galima pažinti įvairiais būdais: jutimais, suvokimu, mąstymu, vaizduote. Vaikai stebi, aiškinasi, nagrinėja aplinkoje esančių daiktų spalvas, formas, dydžius, erdvinį išsidėstymą ir pan., klausosi ir aptarinėja girdimus garsus, jų savybes. Išnaudojamos visos pažinimo veiklos parankios situacijos – grupėje, kieme, gamtoje, ir t. t. Sudaromos galimybės rasti formų aplinkoje (grupėje ir lauke), ieškoti tų formų panašumų ir skirtumų. Vaikai skatinami vartoti atitinkamą žodyną ir sąvokas, nusakančias daiktų ir reiškinių savybes. Kuriamos įvairių geometrinių formų kompozicijos, panaudojant įvairias grupėje turimas medžiagas – kartoną, popierių, plastiką, apskritus dangtelius ir t. t. Vaikai skatinami įvardyti formas ir vartoti jų pavadinimus savo kalboje.
	Skaičiuoja, matuoja, lygina daiktus.	Pradeda skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris). Supranta, kad prie daiktų pridėdant po vieną jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vieną – mažėja.	Auklėtojas turėtų išnaudoti kasdienes situacijas, kuriose galima būtų skaičiuoti, matuoti, lyginti įvairius realius daiktus. Vaikams organizuojamos veiklos, kuriose vaikai atpažintų ir atrinktų apskritus (skritulio), keturkampius (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formas daiktus, vienodo dydžio ar spalvos daiktus. Statydami, konstruodami, komponuodami, grupuodami pradėtų atsižvelgti į daikto formą, dydį, spalvą. Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygintų pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. Dydžių skirtumams apibūdinti pradėtų vartoti žodžius: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – plonesnis, aukštesnis – žemesnis ir pan. Už save didesnius daiktus vadintų dideliais, o mažesnius – mažais. Pradėtų skirti dešinę ir kairę savo kūno pusę, kūno priekį, nugarą. Nurodydamas kryptį (savo kūno atžvilgiu) naudoja žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn.
	Klausosi skaitomų tekstų, varto iliustruotas knygas. Savais žodžiais atpasakoja girdėtą pasakojimą.	Atpažįsta skaitomų žinomą tekstą. Elementariai nusako, tai, ką mato iliustracijose.	Vaikai skatinami klausytis aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrinių literatūrine kalba, tarmiškai. Sudaromos sąlygos įvairiai vaikų veiklai – deklamuoti, pasakoti, vaidinti, imituoti, vartoti knygas ir kt. Drąsinami vartoti naujus žodžius, pasakoti pagal paveikslėlį. Palaikomos vaikų iniciatyvos fantazuoti, svajoti ir savaip interpretuoti, perkurti aplinkoje vykstančius reiškinius, procesus.

3.2. Pažinimo kompetencijos turinio dėmenys:

3.2.1. domėjimasis, smalsumas. Noriu suprasti, koks esu, ką galiu, kaip sudarytas mano kūnas. Man įdomi aplinka, kurioje gyvenu. Noriu pažinti, saugoti ir puoselėti gamtą. Man patinka stebėti ir rūpintis mažaisiais augintiniais. Man įdomu tyrinėti gamtos reiškinius ir mane supančius daiktus. Išvykos, virtualios kelionės – būdas pažinti žmogaus kūrybos vaisius;

3.2.2. tyrinėjimas, informacijos rinkimas. Pažįstu pasaulį visais savo jutimais, protu, vaizduote. Geriausia aplinką pažinti stebint, tyrinėjant, bandant ir atrandant pačiam. Moku naudotis kai kuriais įrankiais ir prietaisais. Ieškau informacijos įvairiuose, skirtinguose šaltiniuose;

3.2.3. informacijos apdorojimas: jutimai, mąstymas, vaizduotė. Pažindamas aplinką, tyrinėju spalvas, formas, daiktus, jų padėtį erdvėje. Skaičiuoju, matuoju, lyginu. Gretinu, grupuoju, klasifikuoju daiktus. Pažįstu gamtos ir žmonių gyvenimą, vartydamas knygas, tyrinėdamas iliustracijas, klausydamasis skaitomų kūrinių. Vaizduotė, fantazija – dar vienas būdas pažinti pasaulį. Man smalsu, iš ko ir kaip padaryti daiktai. Man patinka pačiam modeliuoti, konstruoti, kurti;

3.2.4. refleksija, interpretacija, kūrybiškas taikymas. Stengiuosi prisiminti ir apmąstyti tai, ką patyriau, pamačiau, supratau. Norėdamas pažinti žmones, daiktus, reiškinius, klausinėju, tikslinuosi, tikrinu informaciją.

4. KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

4.1. pasiekimai ir ugdymo gairės

PASIEKIMAI			UGDYMO GAIRĖS
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Ugdymo sritis: kalbos suvokimas ir kalbėjimas			
Kalbėti taip, kad būtų išgirstas ir supastas.	Reiškia savo mintis, sumanymus, jausmus, nuotaikas, nuomonę.	Mimika, judesiais, žodžiais parodo, pasako, ko nori, ką galvoja, kaip jaučiasi ir pan.	Grupėje kuriama saugi atmosfera, kurioje vaikai gali drąsiai dalytis patirtimi, įspūdžiais, sumanymais, jausmais, išsakyti savo nuomonę. Pozityviai vertinamos vaikų pastangos išreikšti save, nepaisant jų daromų kalbos klaidų, savitos kalbėsenos. Pastebimos ir stabdomos kitų vaikų pašaipos ar patyčios dėl vaikų kalbėjimo ypatumų (pvz. šveplavimo, netaisyklingos tarties, tarmės ir pan.)
Kalbėti drąsiai, tiksliai, aiškiai, išraiškingai.	Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius. Kalba, pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė.	Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia. Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. Taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų.	Vaikai drąsinami papasakoti, paaiškinti, ką sukūrė, nuveikė; nurodyti, kur yra įvairios ugdymo(si) priemonės (knygos, žaislai, žaidimai) ir pan. Vaikai nuolat skatinami pakomentuoti žaidimą, piešinį, gamtos reiškinį, savijautą, atsakyti į auklėtojo klausimus, bendradarbiauti – klausinėti vieni kitų, atsakyti į kitų vaikų klausimus, tikslinti vieni kitų pasakojimus. Vaikai skatinami pasakojant laikytis elementaraus plano: pradžia, dėstymas, pabaiga. Žodynui plėsti vaikai naudojami ikimokyklinio ugdymo grupėje, bibliotekoje esančiomis knygomis, žurnalais, taip pat žaidimais kalbai lavinti (loto, dėlionėmis ir kt.), interneto teikiamomis galimybėmis.
Bendraujant spręsti problemas, dalytis su manymais	Pradedama išklausti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas.	Žino, kad, įvardydamas iškilusią problemą, gali sulaukti pagalbos.	Kasdienėse situacijose pastebimi ir pastiprinami vaikų bandymai tartis, skirstyti darbus, planuojant žaidimus, bendrą veiklą, vaikai taip pat skatinami, veikloms pasibaigus, aptarti, kaip sekėsi bendrauti ir bendradarbiauti. Vaikai skatinami pastebėti ir įvardyti kylančias problemas (pvz., kai laužomos žaidimo taisyklės, susitarimai ir kt.).
Kalbėti mandagiai,	Laikosi kalbos etiketo: pasisveikina, atsisvei-	Moka žodžių, frazių, kurios vartojamos mandagiai ben-	Kalbos etiketo įgūdžiai ugdomi, stebint suaugusiųjų elgesio modelius, žaidžiant, inscenuojant įvairias vaidybinės situacijas, klausantis skaitomų tekstų, animacinių filmų ir kt.

pagarbiai.	kina, atsiprašo, kreipiasi į bendraamžius ir suaugusiuosius.	drauti.	Su vaikais aptariamos pokalbio taisyklės, stengiamasi jų laikytis. Skatinamas mandagus kasdienis vaikų elgesys, bendraujant su bendraamžiais ir suaugusiais.
2. Ugdymo sritis: skaitymo ir rašymo pradmenys			
Domisi skaitymu, rašymu.	Domisi skaitymu.	Vaizduoja, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. Skaito knygelių paveikslėlius. Atkreipia dėmesį į raides.	Palaikomi ir skatinami bet kokie vaikų bandymai „skaityti“. Ugdomojoje aplinkoje turi būti įvairių priemonių ir galimybių vaikų veiklai su garsais: vaikai klausosi muzikos, gamtos garsų įrašų, dainuoja daineles su garsų pasikartojimais, žaidžia žodžiais, kuria naujus žodžius. Auklėtoja, organizuodama įvairias veiklas, nuolat atkreipia vaikų dėmesį į raides, simbolius.
	Domisi įvairiomis rašymo priemonėmis.	Keiverzonėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais (grafiniais vaizdais) pradeda manipuliuoti įvairioje veikloje.	Vaikai drąsinami rašyti, giriamos jų pastangos ir džiaugiamasi visais vaikų bandymais tai daryti. Ugdomojoje aplinkoje turi būti įvairių priemonių, kurias vaikai naudoja raštui imituoti, ornamentams piešti, spalvinti, karyti (didelių popieriaus lapų, įvairių rašiklių, kreidelių ir kt.). Išnaudojamas vaiko domėjimasis kompiuterinėmis technologijomis. Vaikai mokosi skaityti ir rašyti, naudodamiesi tikra ar menama kompiuterio, mobiliojo telefono klaviatūra. Iš antrinių žaliavų (kartono, plastiko, tekstilės) pasidaromos menamos klaviatūros ir „rašomi“ laišakai, žinutės, sveikinimai ir kt.
Domėtis knygomis.	Varto knygas. Klausosi skaitomų tekstų.	Nurodo savo mėgstamiausias knygas. Savais žodžiais nusako apie ką jose rašoma, komentuoja paveikslėlius.	Užtikrinama, kad grupėje būtų įvairių leidinių: knygų, vaikų žurnalų, užduočių sąsiuviniių, komiksų ir kt., padedančių žadinti vaiko domėjimąsi knyga ir poreikį skaityti. Garsiai skaityti vaikams stengiamasi nuolat, visomis tinkamomis progomis, nevengiant skaityti tų pačių, vaikų pamėgtų kūrinių. Rekomenduojama skaityti mėgstamus kūrinius prieš miegą, po įtemptų veiklų ir pan. Vaikai klausosi pasakojimų, skaitomų grožinės ir pažintinės literatūros, įvairių žanrų tautosakos kūrinių (skaičiuočių, dainų, mįslių, pasakų ir kt.), nagrinėja iliustracijas, dalijasi įspūdžiais, nuomonėmis, nagrinėja ir vertina veikėjų, personažų poelgius. Vaikai skatinami atsinešti į grupę savo mėgstamas knygas. Atkreipiamas vaikų dėmesys, kad knygos turi pavadinimą, iliustracijas, jose galima rasti daug naudingos informacijos (pvz., apie gyvūnus, jų elgseną, gyvenimo būdą ir pan.). Inicijuojamas įvairaus turinio ir formos knygų kūrimas.
	Pasakoja ir deklamuoja, seka girdėtas pasakas, patys kuria, pvz., perkuria tekstą (sugalvoja naujus veikėjus, keičia veiksmo eigą ar pan.), improvizuoja.	Intuityviai atpažįsta eilėraščių, pasaką, smulkiąją tautosaką. Savais žodžiais nusako veiksmo vietą, laiką, eigą.	Su vaikais skaitomi eilėraščiai, pasakos. Vaikams sudaroma galimybė eksperimentuoti: kurti išgalvotas ar perkurti girdėtas istorijas, improvizuoti, kurti pasakas (pasakas be galo, juokų pasakas, pasakas apie gyvūnus ir kt.); keisti pasakos pabaigą, pradžią, įvykių seką, įvesti naujus veikėjus, juos keisti; garsų pamėgdžiojimus, greitakalbes, žaidimus, iliustruoti girdėtus ar sukurtus tekstus, rengti iliustracijų parodas.

4.2. Komunikavimo kompetencijos turinio dėmenys:

4.2.1. kalbos suvokimas ir kalbėjimas. Kodėl žmonės kalbasi? Kodėl reikia kalbėti drašiai? Kaip kalbėti su suaugusiaisiais ir kitais vaikais? Kaip kalbėti taisyklingai – tarti garsus, vartoti žodžius, sakinius? Kodėl žaisti žodžiais yra smagu? Kaip padėti kitam žmogui suprasti kalbėtoją? Kodėl turėtume būti dėmesingi ir kantrūs, klausydami kito, kalbėti mandagiai?

4.2.2. skaitymo ir rašymo pradmenys. Kaip galima reikšti savo išgyvenimus, patirtį, mintis (piešiniais, ženklais, raidėmis, simboliais, judesiais ir kt.)? Kaip mokomasi skaityti ir rašyti: tyrinėjant raidžių, kitų ženklų, garsų panašumus ir skirtumus, mėginant imituoti raštą, komentuojant knygų iliustracijas. Skaitymo ir rašymo džiaugsmas. Knyga – mano draugas: padeda pažinti įdomius dalykus, keliauti, patirti nuotykių. Gerbiu ir tausoju knygas. Aš taip pat esu kūrėjas.

5. MENINĖ KOMPETENCIJA

5.1. pasiekimai ir ugdymo gairės

PASIEKIMAI			UGDYMO GAIRĖS
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Ugdymo sritis: dailė ir kitos vaizduojamojo meno rūšys			
Pastebėti grožį aplinkoje, gamtoje ir dailės kūrinuose.	Aplinkoje, gamtoje išskiria spalvų, formų, linijų grožiu išsiskiriančius objektus (medžius, žoles, gėles, vabzdžius, akmenis ir kt.).	Nurodo, kas aplinkoje, gamtoje yra gražu: įdomios formos, įvairios spalvos ir kt.	Vaikai skirtingoje aplinkoje (grupės aplinkoje, gamtoje) stebi ir tyrinėja daiktų formas, spalvas. Vaikai dalijasi išpūdžiais, išvalgomis, sukeltomis įvairių aplinkos objektų. Vaikai, stebėdami ir grožėdamiesi gamtos grožiu, fantazuoja, mintyse ar piešinyje kuria naujus spalvų, formų, linijų derinius, kuria įvairias kompozicijas iš gamtinių medžiagų. Visi vaikų darbeliai eksponuojami grupės aplinkoje arba kitoje erdvėje (koridoriuje, valgykloje, salėje).
Džiaugtis kūrybos procesu, jausti pasitenkinimą kuriant.	Kuria įsivaizduodamas, fantazuodamas paties pasirinkta ar pedagogo pasiūlyta technika; ieško naujų raiškos būdų.	Įvardija, ką ir kokia technika labiausiai mėgsta vaizduoti.	Skatinama spontaniška meninė raiška kasdien – žaidžiant, bendraujant, dirbant, švenčiant, poilsiaujant grupės aplinkoje ir gamtoje. Vaikai patys išbando įvairius žmogaus, augalų, gyvūnų, daiktų vaizdavimo būdus. Piešiami išpūdžiai, svajonės, fantazijos, iliustruojamos pasakos, matyti filmukai, teatro spektakliai ir t. t. Kuriama akvarele, aplikacija, guašu, spalvotomis kreidelėmis ir pieštukais, tušu, plunksnelėmis, moliu, plastilinu ir kt.; vaikams sukuriama sąlyga siuvinėti virvelėmis, pinti, piešti ant stiklo ar veidrodžio, lieti dažus ant vandens, lieti vaško figūras, spauduoti ir kt. Siekiama sudominti, paskatinti kurti kiekvieną vaiką – sudaromos sąlygos vaikams rinktis dailės veiklą ar techniką, atsižvelgiant į vaiko interesus, lytį, specialiuosius ugdymo(si) poreikius, charakterio bruožus. Vaikai turi savo mėgstamas technikas, bet skatinami išbandyti ir kitas. Vaikai drąsinami tyrinėti, eksperimentuoti dailės technikomis, įsitraukti į dailės veiklą visomis jausmėmis – regėjimu, lytėjimu, uosle, judesiais. Vaikai raginami ieškoti jiems įdomesnių raiškos būdų. Vaikai skatinami kalbėti, pasakoti, ką kuria: kas pavaizduota, kas vyksta, kodėl ir t. t. Jų paaiškinimai fiksuojami.
Geranoriškai vertinti savo ir kitų kūrybą, dalytis	Palankiai vertina savo ir kitų dailės kūrinius, spontaniškai dalijasi	Įvardija kūrinių temą, idėją; paaiškina, kas nupiešta. Nusako, kuo jam patinka savo ar kitų darbai.	Vaikai skatinami reflektuoti savo kūrybinius bandymus, geranoriškai, tolerantiškai vertinti draugų, kitų žmonių kūrybą. Išklausomos visų vaikų nuomonės ir pastebėjimai; priimamas ir pripažįstamas kiekvienas atsakymas. Vaikai skatinami išreikšti originalias, netikėtas išvalgas. Auklėtojas, vado-

įspūdžiais.	meniniais įspūdžiais.		vaujantis pokalbiui, diskusijai, stengiasi išlikti neutralus, leidžia vaikams drąsiai reikšti savo nuomonę, daryti išvadas. Vaikai pristato savo kūrinėlius, savais žodžiais juos apibūdina. Suranda bent tris dalykus, kurie patiko, mokosi pasidžiaugti draugo (ir savo) darbu.
Baigti pradėtą darbą, taupiai naudoti medžiagas, rūpintis savo saugumu.	Dirba susikaupęs; saugiai, tvarkingai, taupiai elgiasi su dailės priemonėmis ir medžiagomis.	Turi supratimą, kodėl su dailės priemonėmis ir medžiagomis reikia elgtis saugiai, taupiai ir tvarkingai.	Suaugusiųjų padedami, vaikai aiškinasi, kaip saugiai, taupiai ir tvarkingai naudotis įvairiais dailės reikmenimis, vaikai aptaria, ką daryti susižeidus.
	Baigia pradėtus darbus.	Stengiasi pradėtą darbą pabaigti.	Atkreipiamas vaikų dėmesys į tai, kad, norint pasiekti norimą rezultatą, reikia dirbti atsakingai ir baigti tai, kas pradėta.
2. Ugdymo sritis: muzika			
Įžvelgti grožį aplinkos, gamtos garsose, muzikos kūriniuose.	Klausosi ir girdi aplinkos, gamtos, muzikos garsus, geba pajusti jų grožį	Komentuoja, kokius garsus girdi, kuo jam patinka (arba nepatinka) girdimi garsai.	Sudaromos sąlygos klausytis ir išgirsti kasdienės aplinkos (grupės, kiemo, gatvės) garsus, juos apibūdinti; įsiklausyti ir išgirsti gamtos (medžių ošimo, upelio čiurlenimo, lietaus lašų teškenimo ir kt.) garsus, jais grožėtis ir savais žodžiais apibūdinti; išgirsti muzikos kūrinių skambesį, įvardyti jų nuotaiką, sukeliame išgyvenimus.
Laisvai, spontaniškai, muzikinės raiškos priemonėmis reikšti savo nuotaiką, idėjas, mintis.	Mėgdžioja gamtos, aplinkos, gatvės ir kt. garsus.	Atskiria ir nusako gamtos, kasdienės aplinkos, kitokius garsus.	Auklėtojas nuolat bendradarbiauja su meninio ugdymo pedagogu (planuoja, tariasi dėl bendrų veiklų, kuria bendrus projektus ir t. t.). Inicijuojama įvairi veikla, sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui rinktis jį dominančią veiklą (žaidimus, improvizacijas ir kt.), atsižvelgiant į jo interesus, lytį, specialiuosius ugdymosi poreikius, charakterio bruožus.
	Dainuodamas, niūniuodamas, intonuodamas reiškia savo emocijas ir mintis. Žaidžia muzikinius žaidimus, ratelius, dainuoja vienkalses dainas.	Kartu su kitais dainuoja trumpas, aiškus ritmo, siauro diapazono autorines ir liaudies dainas. Dainavimą palydi ritmiškais judesiais. Tyrinėja savo balso galimybes (dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau). Pakartoja paprastus kelių garsų darinius.	
Tyrinėti ir naudoti įvairi-	Dainai, šokiui, žaidimui naudoja	Tyrinėja garso išgavimo būdus kūno, gamtos, įvairiais	Vaikams sudaroma galimybė groti muzikos instrumentais, buities ir gamtos daiktais, iš buitinių atliekų pasidarytais instrumentais. Patys gaminasi muzikos instrumentus iš

us garso išgavimo būdus.	įvairiausių garso išgavimo būdus: muša, braukia, pučia skambančius daiktus, instrumentus. Žaidžia kontrastinga dinamika ar tempais. Rimuoja paprastus darinius dviejų ir trijų dalių metru judėdamas (pvz. žingsniuodamas, siūbuodamas ir pan.) ir pasitelkdamas žodį.	muzikos instrumentais, jais ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui. Žaidžia įvairius muzikinius žaidimus, atlikdamas kelis nesudėtingus judesius: eina, bėga rateliu, trepsi, ploja, mokuoja, sukasi po vieną ir už parankių.	įvairių buitinių atliekų, išbando jų garsus, improvizuoja. Tyrinėja garsus, ieško naujų garsų, kuria įvairias kompozicijas, naudodami akmenukus, lazdeles, molio švilpynes, įvairius būgnelius, metalofono plokšteles, žaislinius ar tikrus klavišinius instrumentus, kartonines ir plastikines dėžutes, butelius, indus ir t. t. Žaidžiami įvairūs imitaciniai žaidimai (pvz., imituojami paukščių, gyvūnų, transporto priemonių, įvairių buitinių prietaisų skleidžiami garsai). Muzikuojama kūno dalimis – plojama delnais, spragsima pirštais, caksima liežuviu, trepsima. Gyvo garso koncertams, instrumentams, natų raštui ir pan. demonstruoti naudojamosi IT. Nuolat organizuojama muzikinė veikla, kurios metu lavinama vaikų judesių koordinacija, plaštakų ir pirštų motorika, tembrinė klausa, ugdomas ritmo jausmas.
Norėti pažinti muziką, jos kalbą.	Dėmesingai klausosi įvairių stilių ir žanrų muzikos, turi mėgstamų kūrinių.	Klausydamasis ir tyrinėdamas gamtos garsus, trumpus vokalinius ir instrumentinius kūrinius, judesiais emociškai atliepia jų nuotaiką, tempą bei keliais žodžiais juos apibūdina.	Vaikai klausosi skirtingų stilių (klasikos, džiazo, roko, liaudies (folko, kantri), instrumentinės, vokalinės, vaikų ir kt.) muzikos. Kalbamas apie kiekvieno muzikos stiliaus išskirtinumą, ypatumus. Klausantis muzikos, vaikai skatinami įsiklausyti į kūrinio nuotaiką (linksma, liūdna), pajusti jo sukiamas emocijas (džiaugsmą, liūdesį, ilgesį ir pan.), aiškinamasi, kodėl vieni kūriniai patinka labiau už kitus, dalijamasi nuomonėmis ir vertinimais. Kuriamas grupės albumas su labiausiai vaikams patinkančios muzikos įrašais. Progai pasitaikius, klausomasi mėgstamiausių kūrinių.
3. Ugdymo sritis: šokis			
Domėtis judėjimu, judesiu, šokiu, siekti įgyti daugiau.	Tyrinėja judėjimą, judesį, šokį. Stengiasi koordinuoti judesius, jungti vieną judesį su kitu; orientuojasi erdvėje ir stengiasi nesusidurti su kitais, atlikti judesius savo ritmu, tempu, pratinasi derintis prie partnerių judesių poroje ar grupėje.	Atpažįsta ir įvardija pagrindinius judėjimo būdus, judesius (šuoliukus, pritūpimus, sukinius, paprastus žingsnelius). Šokant stengiasi derintis prie kito judesių, tempo, padėties erdvėje ir kt.	Per kūrybinius žaidimus, improvizacijas vaikai skatinami tyrinėti, kaip skirtingai ir įvairiai galima judėti, kaip išraiškingai judesiu galima perteikti gamtoje vykstančius procesus, pavaizduoti judančius ar nejudančius aplinkos objektus; vaikai pratinami stebėti aplinkoje judėjimo įvairovę, apibūdinti ryškiausius jo bruožus, judesiu reaguoti į skambančią įvairių žanrų muziką, nemuzikinius (gamtos, aplinkos) garsus, tylą. Vaikai dalyvauja kūrybiniuose šokio žaidimuose, projektuose. Daug dėmesio skiriama tradiciniams lietuvių žaidimams, rateliams ir šokiams, kuriais praturtinami spektakliai, šventės ir vakaronės. Tautiški žaidimai, rateliai itin prisideda prie vaiko tautinio tapatumo jausmo formavimosi. Žaisdamas, šokdamas, dainuodamas vaikas įsitraukia į savo tautos ritualus, perima jos jauseną, mentalitetą, ugdomi savo tautinį identitetą.
Judesiu išreikšti nuotaikas, mintis, jausmus.	Kuria judesius ar jų seką, improvizuoja (pavyzdžiui, vaizduoja literatūros personažų, įvairių gyvūnų	Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, šoka trijų–keturių natūralių judesių (bėga, sukasi,	Vaikai nuolat skatinami judėti, imituoti gyvūnų, paukščių judesius, improvizuoti. Skatinama judesių koordinacija, taisyklinga laikysena, pusiausvyros pojūtis, kūno ir jo dalių padėties erdvėje pajauta. Vaikai tyrinėja ir išbando judėjimą erdvėje įvairiomis kryptimis, įvairiais būdais (žingsniuojant, šuoliuojant, lankstantis ir t. t.).

	judesius). Šoka pavieniui, poroje ir grupėje.	ritasi ir kt.) šokius.	Su šoku siejami muzikavimo, vaidybos, dailės elementai (dekoracijos, kostiumai). Vaikams sudaromos galimybės pasirinkti juos dominančią veiklą (žaidimus, improvizacijas ir kt.), atsižvelgiant į jo interesus, lytį, specialiuosius ugdymosi poreikius, charakterio bruožus.
4. Ugdymo sritis: vaidyba			
Išgyventi kūrybos džiaugsmą, pasitenkinimą	Improvizuoja, vaidina tai, kas jam įdomu, smagu. Vaidina išivaizduodamas, fantazuodamas.	Savais žodžiais komentuoja ką ir kaip labiausiai mėgsta vaizduoti, vaidinti.	Skatinama spontaniška vaidybinė veikla kasdien – žaidžiant, bendraujant, dirbant, švenčiant, poilsiaujant grupės aplinkoje ir gamtoje. Kiekvienam vaikui sudaroma galimybė pasirinkti jį dominančią veiklą (žaidimus, improvizacijas ir kt.), atsižvelgiant į jo interesus, lytį, specialiuosius ugdymosi poreikius, charakterio bruožus ir kt.
Domėtis vaidyba, siekti įgyti vaidybinės patirties.	Atkuria veikėjų žodžius (intonacijas) ar kūno judesius, elgseną, mimiką.	Žaisdamas su daiktu ar žaislu, atlieka matytus veiksmus, judesius. Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja, savaip perteikia kelis veikėjų vaizduojančius judesius, veiksmus, spontaniškai reiškia emocijas. Žaisdamas atsipalaiduoja.	Vaikai lanko įvairius vaikams skirtus spektaklius, grįžę juos aptaria, patys bando atkartoti matytus spektaklius arba perkuria, improvizuoja gerai žinomus spektaklių siužetus. Vaikai visus išpūdžius, pastebėjimus, savo patirtį, išgyvenimus perkelia į vaidinimą. Vaidinama gyvai arba pasinaudojama žaislais, pieštukinėmis ar įprastomis lėlėmis, pasidaroma personažui tinkamų kaukių ir pan.
Laisvai ir išraiškingai vaidinti.	Suvaidina gyvenimiškas situacijas Kūrybiškai plėtoja savo ar auklėtojo inicijuotus socialinius žaidimus.	Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro. Mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus. Savais žodžiais pasako ką žaidžia-vaidina, apibūdina išivaizduojamos situacijos aplink-ybes (vietą, laiką, veiksmų seką).	Vaikai pasakoja ir vaidina gyvenimiškas situacijas, taip pat situacijas pagal tautosakos, literatūros kūrinius, iliustracijas, spontaniškai improvizuoja. Su vaikais aptariamos siūlomos parodyti scenelės (kuo jos gali būti įdomios ir svarbios); parodomas vaikų sukurtos, apipavidalintos ir prieš tai keletą kartų suvaidintos scenos. Diskutuojama apie veikėjų poelgius, jie vertinami; piešiama, vaidyba siejama su kita veikla – judesiu, kalba, daile, muzika, etnokultūra. Sukuriamos sąlygos lėlių, šešėlių ir dramos vaidybinėms improvizacijoms. Skatinama vaikų vaizduotė, kokia gali būti vaidinimo aplinkybių – veiksmo vietos, laiko – visuma, veikėjų veiksmai, kalba; auklėtojas pats vaidina, gali parodyti vaidinimų įrašų. Vaikai skatinami kūrybiškai plėtoti savo ar auklėtojo inicijuotus socialinius žaidimus.

5.2. Meninės kompetencijos turinio dėmenys:

5.2.1. dailė ir kitos vaizduojamojo meno rūšys. Tyrinėju spalvas ir formas kasdienėje aplinkoje, gamtoje, savo paties ir kitų kūryboje. Įvairiems su-manymams įgyvendinti naudoju įvairias dailės ir kitų vaizduojamojo meno rūšių priemones (pieštukus, akvarelę, molį ir kt.) ir technikas (piešimą, tapy-bą, lipdybą, drožybą, aplikaciją ir kt.). Turiu mėgstamas dailės technikas ir priemones, mėgstamus vaizduoti objektus ar reiškinius. Bandau vertinti savo paties ir kitų kūrybą. Patiriu džiaugsmą, kurdamas su kitais drauge. Pradėjęs darbą, stengiuosi jį baigti. Moku saugiai elgtis su dailės priemonėmis. Baigdamas veiklą, sutvarkau darbo vietą;

5.2.2. muzika. Stengiuosi išgirsti ir pajusti garsų įvairovę: gamtoje, kasdienėje aplinkoje, muzikos kūrinuose. Klausausi įvairios muzikos, patiriu įvairios muzikos sukeltus išgyvenimus. Juos išreiškiu judesiu, spalva, vaizdu, žodžiu. Man patinka kurti garsus, jų sąskambius, melodijas. Mėgstu muzikuoti vienas ir drauge su kitais: žaisti muzikinius žaidimus, ratelius, dainuoti vienbalses dainas, mušti, braukti, pūsti skambančius daiktus, instrumentus ir t. t. Patiriu, kad, muzikuojant drauge, būtina derintis vienas prie kito. Turiu mėgstamų muzikos kūrinių, žaidimų, ratelių, dainelių. Moku saugiai ir tausojamai elgtis su muzikos instrumentais;

5.2.3. šokis. Stebiu, kas ir kaip juda (gamtoje, aplinkoje, žmonių gyvenime). Judesiu galiu pavaizduoti įvairius dalykus (žmones, gyvūnus, pasakų veikėjus, gamtos reiškinius ir kt.), išreikšti nuotaiką ir jausmus. Bandau judėti pagal muziką, pajusti ritmą, kūno koordinaciją, pusiausvyrą. Mokausi atlikti elementarius judesius (šuoliukus, pritūpimus, sukinius; paprastus žingsnelius), jungiu juos į tam tikrą seką, mokausi šokti. Šokdamas drauge su kitais, elgiuosi atsargiai, kultūringai (nesistumdau, esu dėmesingas, gerbiu kitus). Turiu mėgstamų tradicinių lietuvių šokių, žaidimų, ratelių. Stengiuosi tinkamai elgtis šventėse, renginiuose, koncertuose;

5.2.4. vaidyba. Mėgstu mėgdžioti, improvizuoti, suvaidinti tai, ką matau aplinkui – vaikus ir suaugusiuosius, gyvūnus, daiktus. Vaidindamas galiu kurti ir vaizduoti tikrus arba įsivaizduojamus dalykus. Stengiuosi įgyti vaidybinės patirties, laisvai elgtis scenoje, pasitikėti savimi. Esu aktyvus vaidybinių žaidimų dalyvis. Esu susipažinęs su įvairiomis teatro rūšimis (lėlių, šešėlių, cirko ir kt.).

4 - 5 METŲ AMŽIAUS VAIKŲ KOMPETENCIJOS (PASIEKIMAI), JŲ TURINIO DĖMENYS IR UGDYMO GAIRĖS

1. SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

1.1. pasiekimai ir ugdymo gairės

PASIEKIMAI			UGDYMO GAIRĖS
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Ugdymo sritis: santykis su savimi (savivoka, savivertė ir saviugda)			
Domėtis ir vertinti save kaip asmenį, pasižymintį nikeliomis savybėmis.	Apibūdina, kuo jis panašus į kitus vaikus ir kuo nuo jų skiriasi.	Save apibūdina, nusakdamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei. Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai. Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus (pasakytus žodžius, kvietimą žaisti kartu ir kt.).	Sudaromos galimybės vaikams pokalbio, žaidimo ar kitos veiklos metu apibūdinti save, palyginti save su kitais (pvz., broliu, seserimi, draugu), nusakyti, kuo jie panašūs ir kuo skiriasi, papasakoti, ką jau sugeba, o ko dar ne, kas sekasi geriau, o kas sunkiau, kuo gali didžiuotis. Vaikai skatinami žaidimo, vaidinimo, piešimo, istorijų kūrimo ir pasakojimo ir kt. metu išreikšti save (suvaizduoti, pavaizduoti, nupiešti save). Auklėtojas vaiką pagiria, pabrėžia jo stiprybes, daromą pažangą, tobulėjimą, nuolat skatina, drąsina smalsumą, norą daugiau sužinoti, išmokti.
Norėti mokytis, tobulėti, plėtoti savo galias.	Susitelkia veiklai, išlaiko dėmesį, susidūręs su sunkumais ar nesėkmėmis, nepasiduoda, nepraranda pasitikėjimo, jei reikia, kreipiasi pagalbos.	Pasako, kas jam yra įdomu, ką nori sužinoti ar išmokti daryti. Pasako, ką sugeba atlikti sava-rankiškai, be suaugusiųjų pagalbos, o kur jam reikalinga pagalba.	Siekama pažinti vaikų polinkius, interesus, pomėgius, stebint jų veiklą, žaidimą, kalbant su jais. Vaikai drąsinami klausinėti, eksperimentuoti, tyrinėti, klausti, kai neaišku, prašyti pamokyti, parodyti, paskolinti reikiamų priemonių ar pan., iškilus sunkumams, prašyti suaugusiojo ar bendraamžių padėti, klausti, kai neaišku, prašyti pamokyti, parodyti, paskolinti reikiamų priemonių ar pan. Vaikai mokosi priimti ir pasinaudoti pagalba. Vaikams siūloma užsiimti tokiomis jiems patraukliomis ir įdomiomis veiklomis, kurios įtrauktų, skatintų susikaupti, nesiblaškyti, baigti pradėtą darbą (pvz., konstruoti, piešti, atlikti stebėjimą, bandymą ir pan.).
	Veikia laisvai, išradinškai, kūrybiškai, drąsiai eksperimentuodamas, keisdamas, darydamas savaip.	Pripažįsta, kad, norint ko nors išmokti, reikia išdrįsti bandyti, nebijoti suklysti.	Kuriamos situacijos, organizuojama tikslinga, įvairi veikla (meninė, sportinė, techninė, gamtos, aplinkos pažinimo, išskylos, ir kt.), kurioje dalyvaudami vaikai atskleistų savo asmenines savybes, pomėgius, polinkius, interesus, gebėjimus. Vaikai skatinami mąstyti, planuoti ir įgyvendinti įvairius sumanymus (žaidimus, dailės darbelius ar kt.), sudaromos sąlygos eksperimentuoti, išbandyti naujoves, veikti įvairiose erdvėse (grupėje, kieme, gamtoje, išvykose ir kt.). Kuo dažniau pateikiami klausimai „kodėl?“, „kaip manai?“, „kaip dar galima?“ ir pan. Auklėtojas skatina ir palaiko vaikų pastangas imtis naujos veiklos, drąsina bandyti iš naujo, patyrus nesėkmę, padeda suvokti, kad klaidos gali būti taisomos, jos padeda tobulėti, iš jų galima pasimokyti. Sudaromos sąlygos vaikams patirti džiaugsmą, įveikus kliūtį ar išsprendus problemą, pavykus įgyvendinti sumanymą, idėją.

	Veikdamas, žaisdamas laikosi taisyklių, susitarimų, geba kontroliuoti savo elgesį.	Laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priežiūros.	Vaikai sudominami mokykla, pateikiant įdomių, konkrečių pavyzdžių apie mokyklinį gyvenimą, apsilankant mokykloje, dalyvaujant bendroje veikloje kartu su mokyklinio amžiaus vaikais, pasikviečiant juos papasakoti apie savo mokyklinę patirtį. Vaikai skatinami užsiimti veikla, kuri sudomintų, įtrauktų, skatintų susikaupti, nesiblaškyti, laikytis bendrų susitarimų, baigti pradėtą darbą.
Puoselėti gėrį.	Skiria, kas yra tinkamas ir netinkamas elgesys, laikosi socialinių normų grupėje, namuose, viešosiose vietose.	Komentuoja, koks elgesys yra geras, o koks blogas, pateikia gero elgesio pavyzdžių.	Stebėdami gyvenimą šeimoje, grupėje, per TV, klausydamiesi ir aptardami perskaitytus literatūros kūrinius, vaikai aiškinasi, koks elgesys yra tinkamas ir kodėl, kas teisinga, o kas neteisinga, kas gera, o kas bloga, tariasi dėl elgesio taisyklių, kuriasi tinkamo elgesio modelius, juos išbando ir taiko savo kasdieniame gyvenime.
Saugoti savo asmeninę erdvę, gerbti kitų privatumą.	Gerbia savo ir kitų privatumą, saugo savo asmenines ribas (persirengiant, naudojantis tualetu, prausiantis, tausojant savo ir kitų daiktus ir kt.)	Nurodo, kad jis ar kitas asmuo jaučiasi blogai, kai pažeidžiamos asmeninės erdvės ribos, be jo paties arba kito asmens sutikimo imami daiktai (žaislai, priemonės, drabužiai ir pan.).	Kasdienėje veikloje atkreipiamas vaikų dėmesys (pabrėžiama), kad kiekvienas asmuo turi savo asmeninius daiktus, teisę į privatumą (asmeninę erdvę). Vaikai aiškinasi, kaip jaučiamasi, kai be sutikimo imami asmeniniai daiktai, kodėl reikia gerbti kitų privatumą. Auklėtojo padedami, vaikai mokosi pajauti savo ir kitų asmeninės erdvės ribas. Vaikai skatinami apmąstyti ir kalbėtis, diskutuoti, kaip jų elgesys veikia kitus, ar jų norų, pomėgių, interesų tenkinimas nepažeis kitų žmonių norų ir privatumo.
Priimti pokyčius kaip neišvengiamą gyvenimo dalį.	Išreiškia savo emocinę reakciją į pokyčius savo gyvenime ir artimiausioje aplinkoje.	Pasako apie svarbiausius savo, šeimos, grupės gyvenimo pokyčius ir Demonstruoja emocinę reakciją į juos (džiaugiasi, liūdi, nusimena ar pan.).	Vaikams dalijantis patirtimi apie pokyčius jų gyvenime (gimė sesutė ar broliukas, šeima persikėlė į naują būstą, tėtis susirado naują darbą, į grupę atėjo naujokas ir pan.), jie skatinami įvardyti pokyčių sukeltas emocijas, jausmus, mintis. Kartu su vaikais aiškinamasi, kad tam tikri pokyčiai gyvenime neišvengiami, kad viskas keičiasi ir žmogus auga, bręsta, turtina savo patirtį, išmoksta naujų dalykų. Vaikai patiria, kad ne visi pokyčiai yra malonūs, o kai kurie – net labai skaudūs (netektys, nelaimingi atsitikimai ir kt.). Vaikai pratinasi dalytis savo išgyvenimais, mokosi paprastų emocinių sunkumų įveikos būdų.
2. Ugdymo sritis: santykiai su bendraamžiais			
Būti draugiškam, geranoriškam.	Paaiškina kaip turi elgtis draugiškas vaikas Jaučia kito nuotaikas, išgyvenimus, rūpestį, rodo užuojautą (nelaimingam, nuskriaustam, išduotam).	Rodo iniciatyvą susipažinti: užkalbina kitą, prisistato, paklausia, kviečia bendros veiklos. Apibūdina, kaip atrodo nelaimingas, sergantis, nuskriaustas vaikas. Nusako, kaip paguosti kitą (apkabinti, paglostyti, prajuokinti, pradžiuginti dovanėle ir kt.).	Vaikai drąsinami draugiškai sutikti naujai į grupę atėjusius vaikus (pasisveikinti, prisistatyti, paklausti kito vaiko vardo ir kt.), padėti jiems adaptuotis grupėje, įtraukti į žaidimą. Stengiamasi sudaryti sąlygas, kad kiekvienas vaikas pasijustų grupės dalimi: skatinamas bendras vaikų žaidimas, veiklos, kurių metu vaikai turi galimybę padėti vienas kitam, išsakyti savo asmeninę nuomonę, būti išklausyti. Vaikams gali būti sudaroma galimybė pateikti klausimų nepažįstamam žmogui, siekiant su juo susipažinti. Vaikai skatinami kreipti dėmesį į gyvenimą grupėje, domėtis kitais: jų sumanymais, nuomonėmis, jausmais; klausytis ir girdėti kalbantįjį, atsakyti į klausimus, pačiam klausti, kalbinti, pasakoti, aiškinti. Stebint aplinkinius, klausantis, aptariant perskaitytus literatūros kūrinius, vaikai raginami aiškintis, kokių nuotaikų, išgyvenimų patiria kiti žmonės įvairiose situacijose (įskaudinti, išduoti, apgauti ir t. t.).
	Palankiai priima kitų draugiškumo, palankumo ženklus, tinkamai	Pasako, kaip galima susidraugauti (pasisveikinant, nusišypsant, pakviečiant pažaisiti, ku	Vaikai skatinami kalbėti ir aptarinėti, iš kokių požymių (kūno kalbos: veido mimikos, kūno pozos, laikysenos) galima atpažinti, kaip jaučiasi šalia esantysis, kaip galima užjausti, paguosti liūdintį, pasidžiaugti kartu su besidžiaugiančiu. Pastebimas, įvardijamas

	išreiškia savo artimumo kitiems jausmus.	nors pasidalijant ir kt.). Įvardija galimus draugiškumo ženklus.	ir pastiprinamas vaikų elgesys, jiems tinkamai išreiškus jausmus kitam žmogui (užkalbino, bandė įtraukti į žaidimą ir kt.). Vaikai skatinami pastebėti kitų vaikų reiškiamą dėmesį, suprasti palankumo ženklus, patys išreikšti palankumą kitiems.
Būti tolerantiškam.	Pripažįsta ir gerbia kitų norus, toleruoja kitokią nuomonę, elgesį (teisę elgtis savaip), išvaizdą.	Supranta, kad ir kiti žmonės turi savo norų, ketinimų, nuomonių, kurie gali nesutapti su jo norais, ketinimais ir pan. Pasako kuo žmonės gali skirtis vieni nuo kitų ir jie dėl to nėra nei geresni, nei blogesni.	Auklėtojas savo tolerantiško elgesio pavyzdžiais demonstruoja, kad kiekvienas turi teisę turėti savitą, kitokį požiūrį, kad kiekvieno nuomonė yra įdomi ir vertinga. Kuriamos situacijos ar užduotys, kurias atlikdami vaikai turi galimybę suvokti, kad jų norai, poreikiai, interesai gali būti skirtingi. Vaikai skatinami ieškoti išeities, spręsti problemines ar konfliktines situacijas (susidūrus skirtingiems norams, požiūriams), derinti savo norus, požiūrius tarpusavyje ir bendradarbiauti. Vaikai skatinami aptarti pastebėtas žmonių išvaizdos ir (ar) elgesio skirtynes (pavyzdžiui, pažūrėjus paveikslą, vaizdo įrašą ir pan.), prieiti prie išvados, kad žmonės gali atrodyti labai įvairiai (būti stori ar ploni, aukšti ar mažaūgiai, gerai matantys ir neregiai, gerai girdintys ir sutrikusios klausos) ir tai normalu, jų žmogiškoji vertė dėl to nei mažesnė, nei didesnė. Žmonių elgesys gali skirtis, bet jis neturi pažeisti aplinkinių privatumo, jiems trukdyti.
Geranoriškai bendradarbiauti su kitais vaikais.	Pakviečia vieną ar kelis vaikus žaisti, bendrai kurti darbelį ar kt., paaiškina savo ketinimus, išklauso kito asmens sumanymo, tariasi dėl taisyklių, derina veiksmus, suvaldo savo spontaniškus norus.	Pasako savais žodžiais, kaip dera bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais, kam reikalingi susitarimai, taisyklės. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį.	Būdami grupėje ir kurdami bendrus darbus, projektus, vaikai skatinami susikurti taisykles, siūlyti, išklausti ir palaikyti sumanymus, tartis ir derinti ketinimus, veiksmus, kartu siekti numatyto tikslo. Akcentuojama, kad ne visada galima daryti tai, ko norisi, kad būtina paisyti ir kitų žmonių norų. Mokomasi susitvardyti, apriboti savo įgeidžius. Pastebimos, įvardijamos ir pastiprinamos vaikų valios, susivienijimo dėl bendro tikslo apraiškos (pvz., rengiant bendrą projektą, rengiantis konkursui, šventei ar pan.). Siekiama sudaryti sąlygas kiekvienam vaikui pasijusti grupės nariu: pastebimas ir pabrėžiamas kiekvieno vaiko vaidmens grupėje ypatingumas ir svarba; kartu su vaikais aiškinamasi, kokiais būdais galima siekti bendrumo jausmo, kodėl gebėjimas priklausyti grupei yra reikšmingas, kuo grupė yra svarbi žmogaus gyvenime.
	Laikosi grupės, kuriai priklauso, normų, taisyklių. Dalijasi patirtimi, mintimis, kartu sprendžia problemas, dalyvauja bendroje veikloje.	Komentuoja savo grupės sutartas taisykles, elgesio normas. Pripažįsta, kad kiekvieno grupės nario nuomonė, patirtis ir indėlis yra svarbūs bendrai grupės sėkmei.	Kasdienėse situacijose atkreipiamas vaikų dėmesys į jų žodžių ir veiksmų pasekmes kitiems grupės nariams, būtinybę atsiprašyti netinkamai pasielgus (įžeidus, įskaudinus kitą, netesėjus duoto žodžio – sulaužius pažadą ir pan.). Žaisdami, atlikdami bendras užduotis, vaikai mokosi dalytis priemonėmis, žaislais, taip pat patirtimi, sumanymais, mokosi vieni iš kitų. Sprendžiant konkrečias grupės kasdienio gyvenimo problemas, vaikai skatinami pasidalyti nuomonėmis, drąsiai eksperimentuoti, rodyti iniciatyvą, siekiant bendros veiklos įdomumo, kokybės, įvairovės. Kartu su vaikais aptariant, nagrinėjant įvairias jų kasdienio gyvenimo situacijas, elgesį, pabrėžiama, kad teisės yra neatsiejamos nuo pareigų (pavyzdžiui, vaikas gali reikšti savo nuomonę, tačiau turi leisti tai padaryti ir kitam).

3. Ugdymo sritis: santykiai su suaugusiaisiais

(šėimos nariais, globėjais, auklėtojais kitais ugdytojais)			
Gerbti suaugusių patirtį ir išmintį.	Nusiteikęs geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su suaugusiaisiais.	Tariasi su suaugusiais dėl dienotvarkės ir elgesio taisyklių, stengiasi laikytis susitarimų.	Auklėtojo skatinami, vaikai stebi suaugusiųjų gyvenimą, jų veiklą, įvardija, ką svarbaus ir naudingo jie veikia, imituoja jų profesinį ir kitokį elgesį. Aptaria suaugusiųjų gyvenimo pamokas, daro išvadas, ko galima iš jų pasimokyti.
Prireikus kreiptis patarimo, pagalbos į suaugusiuosius.	Kreipiasi padėti, patarti, paaiškinti, ištikus nesėkmei ar sunkumams.	Savais žodžiais pasako, kada, kokiais atvejais ir į ką reikėtų kreiptis patarimo, pagalbos.	Auklėtojo padedami, vaikai stengiasi suprasti, kokiais atvejais (kai susižeidei ar ką nors skauda, kai blogai jautiesi ar nežinai, ką daryti ir pan.) ir kokios pagalbos (patarimo, paaiškinimo, nuraminimo, palaikymo ir t. t.) galima tikėtis iš suaugusiųjų (ypač tų, kuriais pasitiki). Vaikai mokosi, kaip reikia kreiptis, į ką, kaip nusakyti, kas atsitiko ir t. t.
Jaustis šeimoms, giminės nariu, didžiuotiu tuo.	Dalyvauja šeimos gyvenime: jaučiasi, kad yra vertinamas, palaikomas, su juo tariamasi; dalyvauja šeimos, giminės šventėse, įvykiuose.	Pasakoja apie savo šeimos, giminės šventes, tradicijas. Įvardija pagrindines šeimos taisykles, įpročius, kasdienybės rutiną. Pasako, ko norėtų iš suaugusiųjų, kokio elgesio iš jo tikisi.	Vaikai skatinami kalbėti apie jų statusą, vaidmenį šeimoje. Su vaikais aptariama, kad šeimų gali būti įvairių: tėtis, mama ir vaikas, mama ir vaikas, tėtis ir vaikas ir kt. Vaikai skatinami domėtis savo šeimos istorija: su tėvų pagalba sužinoti apie senelių, tėvų vaikystę, mokyklos metus, jaunystę ir pan.; papasakoti apie šeimos šventes, tradicijas; pokalbių, diskusijų, žaidimų metu vaikai skatinami dalytis pavyzdžiais, kaip jų šeimoje, giminėje šeimos nariai palaiko, padeda vieni kitiems, rūpinasi ir atsižvelgia į vienas kito poreikius. Auklėtojas privalo būti atidus, jautrus, gvildendamas temas, susijusias su šeimos gyvenimu, dėl galimos neigiamos vaiko patirties (netekties, tėvų skyrybų, smurto, girtuokliavimo ar pan.). Neigiama šeimos patirtis neturi būti aptariama viešai.
Gerbti mokyklos-darželio mokytojus ir visus jos darbuotojus, jų darbą.	Elgiasi mandagiai, atsižvelgia į suaugusiųjų prašymus, pageidavimus, gerbia jų nuomonę.	Pažįsta mokyklos-darželio darbuotojus. Savais žodžiais apibūdina mokykloje-darželyje dirbančius žmones, jų veiklą.	Aplankomi visi mokyklos-darželio darbuotojai (valytojai, virėjai, direktorius ir t. t.), susipažįstama su jais, jų darbu, pasikalbama. Vaikai aptaria, ką matę, kuo svarbūs ir visiems reikalingi ugdymo įstaigoje dirbantys žmonės, kodėl svarbu gerbti jų darbą, esant galimybei visada jiems talkinti, padėti.
4. Ugdymo sritis: santykis su aplinka (gamtine, socialine, kultūrine)			
Domėtis, rūpintis artimiausia aplinka ir ją puoselėti.	Klausinėja, domisi informacija (pvz., knygoje, TV laidoje ir kt.) apie savo aplinką – daiktus, reiškinius, gamtą, žmones, jų darbą. Orientuojasi namų, grupės ir kitoje jam įprastoje aplinkoje.	Papasakoja apie vietas, kur lankosi, žaidžia, ilsisi. Įvardija, kas yra šalia jo namų (miškas, upė, paruošė ir t. t.) ar gyvenamojoje vietoje.	Organizuojami pasivaikščiojimai po gyvenamąją vietovę: lankomos vaikams reikšmingos žaidimų, poilsio, taip pat visos gyvenvietėje esančios įstaigos (paruošė, muziejus ir t. t.), susipažįstama su jų darbu, jose dirbančiais žmonėmis, grįžus aptariama, kuo jos svarbios ir reikalingos kitiems, bendruomenei, visuomenei. Žaidžiami imitaciniai darbo šiose įstaigose žaidimai, mokomasi tinkamo elgesio viešose vietose.

	Įsitraukia į įprastus kasdienes darbus: sutvarko savo buvimo ir žaidimų vietas, tausoja žaislus ir daiktus.	Savais žodžiais paaiškina, kodėl ir kaip reikia atlikti kasdienes darbus.	Vaikai skatinami pradėti darbą iš anksto paruoštoje, tvarkingoje darbo vietoje; vaikai pastiprinami (pvz., pagiriami), kai susitvarko savo daiktus ar žaidimo, veiklos vietą (drabužius, žaislus, padeda į vietą priemones, surenka šiukšles ir pan.).
	Padedamas suaugusiųjų ar savarankiškai tausoja gamtinę aplinką: rūpinasi augalais, gyvūnais, nešiukšlina.	Savais žodžiais paaiškina, kaip ir kodėl reikia elgtis gamtoje.	Organizuojam pasivaikščiavimams po gyvenamosios vietos apylinkes, kurių metu siekiama pažinti (stebėti, tyrinėti) augalus ir gyvūnus, supažindinti vaikus su elgesio gamtoje taisyklėmis. Su vaikais diskutuojama, kodėl yra svarbu saugoti, tausoti gamtą, jos išteklius. Ugdomasi ekologinės nuostatos: puoselėti gamtinę aplinką, prisidėti prie jos išsaugojimo, tausoti gamtos išteklius ir t. t. Vaikai skatinami pasidalyti buvimo gamtoje patirtimi: emocijomis, jausmais, pojūčiais, vaizdiniais ir kt.
Domėtis visuomeniniu gyvenimu, profesine žmonių veikla.	Imituoja profesinę veiklą: žaisdami prisima įvairius vaidmenis – gydytojo, mokytojo, gaisrininko, ir pan.	Išvardija bent kelias profesijas ir savo žodžiais pasako kuo užsiima tam tikrų profesijų žmonės. Komentuoja, kuo užsiima, ką dirba tėvai ir (ar) kiti artimieji.	Vaikai skatinami domėtis, ką dirba jų tėvai, artimieji, kokių įgūdžių, žinių reikalauja tam tikra profesinė veikla. Vaikai dalijasi žiniomis ir patirtimi apie tėvų ar kitų suaugusiųjų darbus, profesijas, veiklas. Vaikų pažintis su profesijomis plečiamalankantis mokyklos-darželio virtuvėje, bibliotekoje, demonstruojant filmus, skaitant literatūrą ir pan.
Didžiuotis savo tautybe, mylėti Tėvynę.	Brangina savo gimtinę, Tėvynę, kalbą, gerbia jos istoriją, papročius, tradicijas, domisi tautosaka, tautodaile, amatais, architektūra ir kt.	Pasako, kad gyvena Lietuvoje, kad yra lietuvis. Atpažįsta pagrindinius valstybės simbolius - vėliavą herbą, himną.	Vaikai skatinami dalytis nuomonėmis, kuo ypatinga Lietuvos gamta, kodėl jiems patinka gyventi Lietuvoje. Klausomos ir dainuojamos liaudies dainos, giesmės, sutartinės, skaitomos, pasakojamos ir vaidinamos lietuvių pasakos, menamos mįslės. Vaikams sudaromos galimybės aktyviai dalyvauti edukacinėse programose (pvz., duonos kepimo, juostų audimo, krepšių pynimo ir kt.). Su valstybės simboliais, jos istorija, kalba, tarmėmis, tautos papročiais, tradicijomis vaikai susipažįsta stebėdami, analizuodami, kalbėdamiesi, dalyvaudami šventėse, kultūriniuose projektuose ugdymo įstaigoje ir pan.

1.2. Socialinės kompetencijos turinio dėmenys:

1.2.1. santykis su savimi (savivoka, savivertė ir saviugda). Mano ir kitų jausmai, poreikiai, interesai, pomėgiai. Ką aš jau galiu, moku, sugebu? Noriu mokytis, domiuosi mokykla. Koks elgesys yra tinkamas, o koks netinkamas? Moku susikaupti, esu savarankiškas ir atsakingas. Kiekvieną pradėtą darbą privalau baigti;

1.2.2. santykiai su bendraamžiais. Esame panašūs ir skirtingi. Kaip būti draugu? Mokomės bendrauti ir bendradarbiauti, gražiai sutarti. Mokomės vieni iš kitų;

1.2.3. santykiai su suaugusiais (šeimos nariais, globėjais, mokytojais). Mano šeima, mano grupė, šalia esantys suaugusieji – jų darbai ir rūpesčiai. Ko reikia, kad šeimoje būtų gera? Šeimos, grupės tradicijos, šventės, įvykiai;

1.2.4. santykis su aplinka (gamtinė, socialinė, kultūrinė). Mano namai, kiemas, kaimynai. Vietos, kuriose žaidžiu, ilsiuosi. Rūpinuosi, kad mano aplinka būtų švari, tvarkinga, graži. Myliu savo gimtinę, Tėvynę; didžiuojuosi esąs lietuvis.

2. SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA

2.1. pasiekimai ir ugdymo gairės

PASIEKIMAI			UGDYMO GAIRĖS
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Ugdymo sritis: sveikatos ir sveikos gyvensenos samprata			
Būti sveikam.	Laikosi kasdienių gyvenimo įpročių, padedančių saugoti ir stiprinti sveikatą (pvz., pakankamai juda, sveikai maitinasi).	Nusako savais žodžiais kas stiprina sveikatą, o kas jai kenkia. Pateikia pavyzdžių, ką daro kasdien, kad gerai jaustųsi ir būtų sveikas.	Vaikai skatinami analizuoti, diskutuoti, dalytis mintimis, patirtimi apie tai, kas, jų nuomone, daro žmogų stiprų ir sveiką, ką jie daro kasdien, kad būtų stiprūs ir sveiki. Aptariami įvairūs pavyzdžiai iš artimiausios aplinkos, TV, filmų, knygų ir t. t.
2. Ugdymo sritis: psichikos sveikata			
Būti pripažintam ir gerai vertinamam.	Save vertina, remdamasis jam reikšmingų suaugusiųjų nuomone.	Papasakoja apie tai ką moka daryti ir daro pats.	Sukuriamos sąlygos vaikams stebėti, atpažinti ir įvardyti savo stiprybes ir gebėjimus: piešiant savo portretą, klausant ir interpretuojant skaitomų tekstų veikėjų poelgius, vaidinant, žaidžiant, bendraujant, tvarkantis ir pan.
Gerbti savo ir kitą lytį.	Elgiasi pagarbiai savo ir kitos lyties atžvilgiu.	Savais žodžiais apibūdina mergaitės ir berniuko panašumus ir skirtumus, vaidmenis.	Vaikai svarsto, diskutuoja, ką reiškia būti berniuku ar mergaite, aptaria, kuo esame panašūs ir kuo skiriamės. Pasitelkus sektingus literatūros, filmų veikėjų pavyzdžius, vaikams padedama suvokti, kad nors berniukai ir mergaitės turi panašumų ir skirtumų, tačiau kiekvienas jų yra unikalus ir vertingas. Jei vaikams kyla klausimų apie lytiškumą, apie lyčių skirtumus suaugusieji (tėvai, auklėtojas) turėtų aiškiai ir paprastai, nesigilindami į anatomijos ar fiziologijos detales, į juos atsakyti – nesiplėtodami ir nekalbėdami apie tai, ko vaikas dar neklausia, kas jam dar nėra aktualu.
Būti geranoriškam aplinkiniams, tolerantiškam.	Demonstruoja draugiškumo ženklus (šypsena, dalijimasis, pritarimas, palaikymas) ir toleranciją (pakanta kitokiai nuomonei, išvaizdai, žodžiams).	Savais žodžiais komentuoja, koks elgesys yra palankus, geranoriškas. Žino būdus (šypsena, gražus žodis, apkabinimas ir t. t.), kaip galima padėti, suteikti džiaugsmo kitiems.	Pasitelkiant literatūros, filmų personažus, kasdienes situacijas, atskleidžiama žmonių išvaizdos, būdo, elgesio įvairovė, pabrėžiama, kad kiekvienas turi teisę būti kitoks – unikalus ir nepakartojamas. Vaikai mokosi pastebėti vienas kito stiprybes, pasakyti vienas kitam gražų žodį. Žaidžiami žaidimai, inscenizacijos, kurie skatina toleranciją kitam ir kitokiam, pakantą kitoniškumui. Žaidžiami žaidimai, organizuojama veikla, įtraukianti visus vaikus, siekiama, kad nė vienas vaikas grupėje nesijaustų vienišas ar atstumtas, nebūtų pajuokiamas ar ižeistas, ypač dėl skirtingų gebėjimų, šeimos socialinio statuso, sveikatos, lyties, tautybės, religijos ar rasės skirtumų.
3. Ugdymo sritis: socialinė sveikata			
Puoselėti	Užmezga ir palaiko	Savais žodžiais paaiškina, kaip	Vaikai skatinami papasakoti apie savo geriausią draugą (tikrą ar išgalvotą), jo pomėgius,

draugystę.	draugiškus santykius su kitais (pvz., užkalbina, pakviečia žaisti, dalijasi žaislais, daiktais, prisiderina prie kito, atjaučia ir pan.).	galima susidraugauti ir palaikyti draugystę.	savybes, diskutuojama, kaip galima susirasti draugų, ko reikia, kad būtum geras draugas, ką daryti susipykus. Draugystės tema kuriami piešiniai, inscenizacijos, vaidinimai. Kuriamas teigiamas grupės mikroklimatas, puoselėjant grupės tradicijas (gimtadienių, valstybinių, kalendorinių švenčių šventimas, Motinos, Tėvo dienų minėjimai ir pan.), ritualus (šilti pasisveikinimai ir atsisveikinimai, „ryto ratas“, „komplimentų žaidimai“ ir t. t.) ir pan. Siekiama ugdyti vaikų tarpusavio palankumą ir draugiškumą, skatinant vaikus žaisti, dirbti, veikti poromis, mažomis grupelėmis, visiems kartu.
Būti budriam ir atsargiam savo aplinkoje.	Atsispiria nepažįstamų žmonių kvietimui, įkalbinėjimams eiti pasivaikščioti, pasivažinėti, vaišintis, ką nors veikti ir t. t.	Savais žodžiais paaiškina, kodėl be suaugusiųjų žinios negalima išeiti iš kiemo, namų, mokyklos-darželio teritorijos, bendrauti su nepažįstamaisiais.	Formuojant iš esmės pozityvų požiūrį į aplinkinius ir pasaulį, vaikai supažindinami su galimomis grėsmėmis, paaiškinama, kad kartais suaugusieji ar vyresni vaikai turi blogų ketinimų ir gali nuskriausti. Panaudojant tinkamas didaktines priemones, modeliujamos vaiko saugumui ir gyvybei pavojingos situacijos, drauge su vaikais svarstoma, kaip dera, o kaip nedera elgtis vienu ar kitu atveju. Kai kurios situacijos imituojamos, suvaidinamos.
	Neliečia nepažįstamų, įtartinų jo aplinkoje	Savais žodžiais paaiškina, kad negalima liesti vaistų, uostyti, ragauti nežinomų	Panaudojant gerai žinomas pasakas („Katinėlis ir gaidelis“, „Raudonkepuraitė“ ir t.t.), tinkamas didaktines priemones (lėlių namus, pačių sukurtus „namus“, lėles), modeliujamos vaiko saugumui ir gyvybei pavojingos situacijos, drauge su vaikais
	esančių daiktų, medžiagų.	skysčių ir kitų medžiagų.	aptariama, kaip vienu ar kitu atveju reikia elgtis ir kodėl (nepažįstamam asmeniui neatidaryti durų, neduoti rakto, nenešti iš namų gėrybių ir pan.).
	Atsargiai elgiasi gatvėje, kelyje.	Komentuoja, kaip reikia elgtis kieme, gatvėje.	Saugaus elgesio gatvėje, kelyje mokomasi realiose situacijose: užsisiegti atšvaitus, apsirengti liemenę, pereiti gatvę, pažiūrėti į abi puses, ar nėra atvažiuojančių mašinų, eiti kairiuoju kelkraščiu, automobilyje užsisiegti saugos diržus ir t. t. Įsitikinama eksperimentuojant, kaip tamsoje atsispindi šviesos paliesti atšvaitai, koks visai nematomas tamsoje būna žmogus, apsirengęs tamsiais drabužiais, ypač su gobtuvu, ir t. t. Taip pat naudojami įvairūs paveikslėliai, knygų iliustracijos, filmukai, vaizduojantys rizikingą elgesį, su vaikais aptariami galimi pavojai.

4. Ugdymo sritis: fizinė sveikata

4.1. Fizinis aktyvumas

Judėti ir patirti judėjimo džiaugsmą.	Spontaniškai juda, žaidžia, atlieka jam patinkančius pratimus: eina, bėga, šokinėja, juda, keisdamas kryptį, tempą, greitį; meta, pagauna, spiria, atmuša kamuolį; išlaiko pusiausvyrą.	Žaidžia judrius žaidimus, džiaugiasi judėdamas.	Sudaromos sąlygos tenkinti prigimtinį vaiko poreikį judėti, patirti judėjimo džiaugsmą: palaikomas natūralus, spontaniškas judėjimas įvairioje aplinkoje ir įvairiose situacijose (patalpoje ir lauke, įvairiomis oro sąlygomis ir t. t.). Vaikai drąsinami bėgioti, laiptuoti, šokinėti, ropoti, ridentis, šliaužti, kyboti, prisitraukinėti, suktis, verstis, siūbuoti, suptis, čiuožti, slysti, spyruokliuoti, linguoti, stumti, traukti, mesti, ridenti, mušti, spirti, atmušti ir t. t. Vaikai skatinami kurti naujus judesius ir jų junginius, judesiais, garsais, mimika imituoti ir mėgdžioti gyvūnų judesius, jų elgseną, improvizuoti. Vaikai lavina kūno koordinaciją, atlikdami pusiausvyros pratimus. Smulkiosios motorikos judesiai lavinami piešiant, rašant, dėlioiant dėliones, karpant,
---------------------------------------	---	---	---

			lipdant, konstruojant, pinant, rišant kaspinus, raištelius ir t.t. Į fizinę veiklą įtraukiami visi vaikai (pagal jų išgales), siekiama, kad jiems būtų linksma ir gera judėti drauge. Žaidžiami komandiniai žaidimai, mokomasi laimėti ir pralaimėti.
Būti atsargiam žaidžiant, judant.	Judėdamas stengiasi būti atsargus.	Savais žodžiais pasako, kodėl žaidžiant, aktyviai judant reikia būti atsargiam, elgtis saugiai.	Vaikai skatinami būti budrūs, atsargūs ir atsakingi judėdami, žaisdami judriuosius žaidimus. Palaikoma spontaniška ir organizuojama tikslinga fizinė vaikų veikla, rūpinamasi, kad aplinka būtų kuo saugesnė vaiko judėjimo poreikiams tenkinti. Vaiko savisaugos ir atsakomybės už savo saugumą jausmas stiprinamas, sudarant sąlygas judėti įvairiais būdais, skirtingu tempu, išbandant savo fizines galias.
4.2. Sveika mityba			
Domėtis sveika mityba, norėti valgyti sveikai.	Valgo įvairių, šviežių, vertingą maistą – daržoves, vaisius, grūdų, pieno, žuvies, mėsos ir kt. produktus. Geria pakankamai vandens.	Savais žodžiais paaiškina, kad maistas reikalingas augti ir būti sveikam. Išvardija kelis maisto produktus, kuriuos valgyti sveika, ir kelis, kurių vartojimą reikėtų riboti.	Stebėdami suaugusiųjų mitybos įpročius, TV, knygų personažų elgesį ir auklėtojo padėdami, vaikai nagrinėja ir daro išvadas, kaip maitintis yra sveika, o kaip ne. Vaikai pasakoja, ką jie dažniausiai valgo pusryčiams, pietums ir vakarienei, aptaria valgiaraštį. Vaikai skatinami diskutuoti, kurie iš jų vartojamų produktų, patiekalų yra naudingiau si augti, būti sveikiems, stipriems ir gerai jaustis. Su vaikais kalbama, kokių vitaminų turi įvairios daržovės, vaisiai. Auklėtojo padėdami, spaudžia sultis, gamina salotas, augina ir vartoja prieskonines žoleles, daržoves ir kt. Grupėje ar kitoje patalpoje, kurioje vyksta ugdymas, visą laiką turėtų geriamo vandens, kurio panorėjęs vaikas galėtų atsigerti pats.
4.3. Veikla ir poilsis			
Pavargus pailsėti, laikytis miego ir veiklos ritmo.	Kai yra pavargęs, eina pailsėti. Laikosi miego ir veiklos ritmo, padėdamas suaugusiųjų.	Savais žodžiais paaiškina, kad miegas, poilsis reikalingi, norint gerai jaustis ir būti sveikam.	Vaikai skatinami įsiklausyti į savo kūno pojūčius (nuovargį, mieguistumą, akių perštėjimą ir kt.) ir juos įvardyti. Kartu su vaikais aptariama, kaip elgtis, pajutus nuovargį, mieguistumą, silpnumą, skausmą. Vaikai dalijasi patirtimi, ką jie paprastai daro pavargę, kas padeda jiems pailsėti. Vaikai skatinami įvardyti, kaip jie jaučiasi pailsėję – pamiegoję, pasivaikščioję, pabuvę gryname ore ir pan. Kartu su vaikais nagrinėjama ir aptariama miego, aktyvaus poilsio, atsipalaidavimo reikšmė augimui, vystymuisi, gerai savijautai ir sveikatai.
4.4. Asmens ir aplinkos švara			
Rūpintis asmens ir aplinkos švara ir tvarka.	Padedamas suaugusiųjų ar savarankiškai prausiasi, šukuojasi, valosi dantis, plaunasi rankas (prieš valgį, pasinaudojęs tualetu, išsipurvinęs).	Savais žodžiais paaiškina, kaip ir kodėl reikia praustis, trinkti galvą, valyti dantis, plauti rankas.	Vaikai skatinami įsiklausyti į savo kūno pojūčius ir pajauti skirtumą tarp švarių ir nešvarių rankų, išvalytų ir nevalytų dantų, ištrinktų ir neištrinktų plaukų, švarių ir nešvarių drabužių, patalynės, batų. Organizuojami „švarių, kvėpiančių rankyčių“, „švarių dantukų, gaivios burnytės“ ir pan. užsiėmimai. Vaikai dalijasi savo pojūčiais, išgyvenimais. Vaikai raginami laikytis grupėje priimtų susitarimų, taisyklių (pvz., prieš valgį nusiplauti rankas, po miego susišukuoti plaukus), siekiant lavinti vaikų higienos įgūdžius.
	Padedamas suaugusiųjų ar savarankiškai susit-	Komentuoja, kodėl svarbu tvarkyti žaidimų, miego, val-	Vaikai pratinami savarankiškai, niekieno neraginami susitvarkyti savo veiklos, žaidimų vietas, grupės kambarį.

varko savo buvimo vietą.	gio vietas ar kitą buvimo aplinką.	Pastiprinamas vaikų elgesys (vaikai pagiriami, paskatinami), kai jie susitvarko žaidimų ar kitos veiklos vietą, sudeda į vietą žaislus, darbo priemones ir pan. Palaikomos ir įgyvendinamos vaikų iniciatyvos, susitarimai, įsipareigojimai ir sumanymai, rūšiuojant šiukšles (pvz., įrengiamos dėžės atliekoms rūšiuoti), tvarkant, puoselėjant, puošiant grupės, ugdymo įstaigos aplinką, skatinamas vaikų aktyvumas kuriant ir siūlant naujas idėjas.
--------------------------	------------------------------------	---

2.2. Sveikatos kompetencijos turinio dėmenys:

2.2.1. sveikatos ir sveikos gyvensenos samprata. Kas padeda būti stipriam ir sveikam? Kaip jaučiamės, kai esame sveiki?;

2.2.2. psichikos sveikata. Savybės, kurios man patinka. Visos emocijos yra svarbios ir reikalingos (džiaugsmas, pyktis, baimė, liūdesys ir t. t.). Kaip galima suteikti džiaugsmo sau ir kitiems? Norint ką nors nuveikti, svarbu susikaupti. Kodėl pavargus reikia pailsėti? Koks elgesys yra geras, draugiškas?;

2.2.3. socialinė sveikata. Kaip galima susidraugauti ir palaikyti draugystę? Kuo panašūs ir kuo skiriasi berniukai ir mergaitės? Kodėl negalima muštis, pravardžiuoti, tyčiotis? Kodėl reikia būti budriam ir atsargiam, bendraujant su nepažįstamaisiais? Su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai. Su buitinais ir elektriniais prietaisais, degtukais, aštriais daiktais ir t. t. reikia būti atsargiems. Kaip dera elgtis gatvėje, kelyje? Ištikus nelaimei, reikia nebijoti kreiptis pagalbos;

2.2.4. fizinė sveikata:

2.2.4.1. fizinis aktyvumas. Kokie judrūs žaidimai, pratimai man patinka? Kaip ir kur galiu judėti kiekvieną dieną? Kaip reikia taisyklingai stovėti, sėdėti, judėti? Kodėl, žaidžiant, aktyviai judant, reikia būti atsargiam, saugiai elgtis?;

2.2.4.2. sveika mityba. Kodėl reikia valgyti? Sveiki ir nesveiki maisto produktai ir gėrimai. Kaip dera valgyti? Kodėl reikia gerti vandenį, valgyti įvairų maistą ir t. t.?

2.2.4.3. veikla ir poilsis. Kam reikalingas miegas ir poilsis? Kodėl reikia riboti laiką, praleidžiamą prie kompiuterio ir (ar) televizoriaus? Kodėl reikia saugoti regą ir klausą? Kodėl, pasijutus blogai, reikia kreiptis pagalbos?;

2.2.4.4. asmens ir aplinkos švara. Kodėl reikia būti švariame ir tvarkingame (praustis, valyti dantis, plauti rankas, prižiūrėti aprangą)? Kodėl svarbu apsirengti ir apsisaugoti pagal orą? Kodėl malonu būti švariame ir tvarkingame? Kodėl gera būti ir žaisti tvarkingoje aplinkoje?

3. PAŽINIMO KOMPETENCIJA

3.1. pasiekimai ir ugdymo gairės

PASIEKIMAI			UGDYMO GAIRĖS
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Ugdymo sritis: domėjimasis, smalsumas			
Pažinti, saugoti, gerbti ir puoselėti gyvą gamtą.	Stebi, klausinėja apie pievos, miško, vandens telkinių augalus, gyvūnus, jų gyvenimą.	Nusako, ką išgyvena, būdamas miške, pievoje, prie ežero, upės, jūros. Savais žodžiais apibūdina, kas yra kalnas, miškas, pieva, upė, ežeras, jūra. Išvardija, kokius augalus,	Organizuojamos išvykos, ekskursijos po gyvenamosios vietos apylinkes, skirtos jai pažinti, stebėti ir tyrinėti (daryti prielaidas, jas tikrinti, atlikti bandymus). Vaikams sudaromos galimybės žiūrėti ir aptarinėti (gretinti, lyginti, analizuoti) įvairius paveikslėlius, filmus, nuotraukas, knygas, kuriose vaizduojami įvairūs gamtos objektai (kalnai, jūros ir pan.). Vaikai mokosi planuoti ir atlikti elementarius gamtos stebėjimus, paprastus tyrimus, bandymus.

		gyvūnus pažįsta.	Vaikams sudaroma galimybė klausytis gamtos garsų, užuosti kvapus, mėgautis spalvomis, klausytis pasakojimų apie gamtą.
	Domisi ir savarankiškai ar suaugusiųjų padedamas augina augalus, rūpinasi	Pasakoja apie savo turimą (ar norimą turėti) augalą ar gyvūną, kaip jais rūpinasi. Komentuoja, kaip jie atrodo,	Stebi ir tyrinėja savo turimų kambarinių augalų, augintinių ar ūkyje auginamų gyvulių, paukščių poreikius, jų gyvenimo būdą, įpročius, kelia hipotezes ir jas nagrinėja, daro išvadas. Grupėje auginami įvairūs augalai, jais rūpinamasi, stebimas jų gyvenimo ciklas nuo
	naminiais gyvūnais.	kur auga ar gyvena, kaip jis prižiūrimas ar maitinamas.	sėjos iki žydėjimo. Tėvų (globėjų) padedamas ar savarankiškai rūpinasi mažuoju namų augintiniu.
Pažinti ne-gyvosios gamtos reiškinius.	Domisi atmosferos, metų laikų kaitos, medžiagų kitimo ir kt. reiškiniais.	Pasako, kokie tyrinėti gamtos reiškiniai jį sužavėjo ir kodėl. Stebi, komentuoja gamtoje vykstančius reiškinius – metų laikų kaitą, orų permainas.	Palaikomas ir pastiprinamas spontaniškas vaikų noras stebėti ir interpretuoti (pasakoti, piešti, lipdyti, išreikšti judesiais, garsais ir kt.) pokyčius, vykstančius gamtoje, keičiantis metų laikams, orams. Vaikai tyrinėja ir eksperimentuoja (maišo, tirpina, perdirba ir pan.) su įvairiomis medžiagomis (vandeniui, smėliui, moliui, sniegui ir kt.).
Pažinti artimiausios aplinkos daiktus.	Domisi artimiausios aplinkos daiktais (įrankiais, prietaisais, statiniais ir t. t.).	Pasako, kam skirti įvairūs aplinkos daiktai (namų apyvokos reikmenys, daiktai, prietaisai), savais žodžiais paaiškina kodėl reikia atsargiai ir saugiai su jais elgtis.	Vaikai aiškinasi praktiškai (plakikliu gamindami kokteilius, smulkintuvu darydami salotas, lygintuvu lygindami lėlių drabužėlius ir t. t.) įprastų buitinių prietaisų veikimą ir saugų naudojimąsi jais. Sudaroma galimybė vaikams tyrinėti ir manipuliuoti tikrais (ne žaisliniais) įrankiais, prietaisais (plaktuku, pjūkle, telefonu, lygintuvu ir pan.). Ardydami, sukonstruodami iš naujo, Pasako, kam skirti įvairūs aplinkos daiktai (namų apyvokos reikmenys, daiktai, prietaisai), argumentuoja, kodėl reikia atsargiai ir saugiai su jais elgtis perkonstruodami, pritaikydami kitoms reikmėms ir pan. senus nenaudojamus ar sugedusius buitinius prietaisus ar įrangą, vaikai susipažįsta su daiktų konstrukcija ir jų funkcijomis.
2. Ugdymo sritis: tyrinėjimas, informacijos rinkimas			
Informacijos paieškai naudoti įvairius būdus ir priemones.	Įvairiais būdais (jutimais, bandymais, mąstymu, eksperimentais) tyrinėja aplinką, renka rūpinimą informaciją.	Paašškina, kad daiktus, reiškinius galima pažinti visais pojūčiais: žiūrint, liečiant, užuodžiant, ragaujant, klausantis, taip pat matuojant, apmąstant, atliekant bandymus.	Ugdymo ir ugdymosi aplinkoje užtikrinama gana skirtingų daiktų, žaislų, priemonių, skirtų tyrinėti, eksperimentuoti, įvairovė. Sudaromos galimybės ir skatinama, kad vaikai aplinkos daiktams ir reiškiniams pažinti naudotųsi įvairiais jutimais: juos stebėtų (pavyzdžiui, lesyklėlę, vandens telkinio gyvenimą), liestų (pavyzdžiui, įvairių paviršių šiurkštumą, švelnumą, temperatūrą ir kt.), uostų (maisto, gėlių, dažų, skysčių ir kt. kvapus), ragautų (uogas, vaisius, patiekalus), klausytųsi (miško, jūros, vėjo ošimo, paukščių balsų, triukšmo ir t. t.), taip pat matuotų, skaičiuotų, svėrėtų, eksperimentuotų, išardytų ir vėl sudėtų, konstruotų, apmąstytų.

<p>Gamtą tyrinėti atsargiai ir saugiai.</p>	<p>Atsargiai ir saugiai tyrinėja gamtą, renka informaciją.</p>	<p>Įvardija gamtos stebėjimo priemones ir būdus, paaiškina, kad gamtą tyrinėti reikia atsargiai, jos nežalojant, neniokojant, nurodo, ko reikia saugotis gamtoje.</p>	<p>Vaikai mokosi tausoti gamtą (mišką, pievą, vandens telkinius): tyčia nelaužyti medžių, krūmų, nebaidyti paukščių, žvėrelių ir kt. Vaikai mokosi, kaip tinkamai nuskinti gėlę, lapą, iškasti su šaknimis žolę herbariumui ir pan. Vaikai, vartydami žinytus, enciklopedijas, naršydami internete, būdami gamtoje, mokosi pažinti nuodingus augalus, grybus, uogas ir aiškinasi, kodėl reikia vengti juos liesti, skinti, ragauti, uostyti.</p>
<p>3. Ugdymo sritis: informacijos apdorojimas: jutimai, mąstymas, vaizduotė</p>			
<p>Pažinti aplinkos daiktus, reiškinius, patirti pažinimo džiaugsmą ir savo atradimais dalytis su kitais.</p>	<p>Skiria ir pavadina spalvas, formas, garsus, nuskaito daiktų dydį, erdvinę padėtį.</p>	<p>Atpažįsta pagrindines spektro spalvas, pagrindines geometrinės formas (apskritimas, kvadratas, trikampis, stačiakampis), garsus (gamtos, muzikos, technikos), nuskaito daiktų dydį (didesnis, mažesnis, aukštesnis, žemesnis), erdvinę padėtį (aukštai, žemai, ir t. t.).</p>	<p>Atkreipiamas vaikų dėmesys, kad aplinką galima pažinti įvairiais būdais: jutimais, suvokimu, mąstymu, vaizduote. Vaikai stebi, aiškinasi, nagrinėja aplinkoje esančių daiktų spalvas, formas, dydžius, erdvinį išsidėstymą ir pan., klausosi ir aptarinėja girdimus garsus, jų savybes. Išnaudojamos visos pažinimo veiklos parankios situacijos – grupėje, kieme, išvykoje į gamtą, miestą, muziejus, parodas, koncertus ir t. t. Sudaromos galimybės rasti formų aplinkoje (grupėje ir lauke), ieškoti tų formų panašumų ir skirtumų. Vaikai skatinami vartoti atitinkamą žodyną ir sąvokas, nusakančias daiktų ir reiškinių savybes. Kuriamos įvairių geometrinių formų kompozicijos, panaudojant įvairias grupėje turimas medžiagas – kartoną, popierių, plastiką, apskritus dangtelius ir t. t. Vaikai skatinami įvardyti formas ir vartoti jų pavadinimus savo kalboje. Vaikai atlieka įvairias užduotis pasinaudodami ir specialiomis mokymosi priemonėmis.</p>
	<p>Skaičiuoja, matuoja, lygina, sprendžia praktinius sudėties ir atimties uždavinius su daiktais, gali naudoti skaitmenis, sutartinius ženklus.</p>	<p>Skaičiuoja iki dešimties, lygina, operuodamas daiktais, nurodo, kuo ir kaip galima išmatuoti daiktų dydį, atpažįsta kai kuriuos skaitmenis, sutartinius ženklus.</p>	<p>Auklėtojas turėtų išnaudoti kasdienes situacijas, kuriose galima būtų skaičiuoti, matuoti, lyginti įvairius realius daiktus. Vaikai naudoja skaičius, kalbėdami apie kiekį, nuskaitydami seką, lygindami aibes. Galima atlikti matematinius veiksmus su realiais daiktais arba naudoti specialiomis mokymo(si) priemonėmis (pvz., ant atskiro popieriaus lapo užrašomas skaičius, vaikų prašoma surasti tiek tam tikros rūšies objektų, kiek parašyta lape; vaikai pasako, koks skaičius eina po skaičiaus 5). Siekiant vaikams įtvirtinti skaičiaus ar sekos sąvoką, šie veiksmai kartojami daugelį sykių įvairioje aplinkoje ir situacijose. Vaikams sudaromos sąlygos skaičiuoti objektus iki dešimties jų aplinkoje.</p>
<p>Pažinti aplinkoje vykstančius pokyčius, jų priežastis ir padarinius.</p>	<p>Tyrinėja ir pažiūsta daiktų sąrangą modeliuodamas, konstruodamas, ardydamas, dėliodamas, lipdydamas.</p>	<p>Papasakoja, kaip galima išsiaiškinti, iš ko sudaryti, kaip sukonstruoti daiktai: apžiūrinėti, čiupinėti, narstyti, ieškoti, kaip pritaikyti.</p>	<p>Vaikams sudaroma galimybė pažinti daiktų sąrangą ardydami, modeliuojant, lipdant, konstruojant, perkonstruojant ir t. t. Tam naudojami mechaniniai žaislai, buitiniai reikmenys, natūralios medžiagos, specialios priemonės (konstruktoriai, „Lego“ konstruktoriai, kaladėlės, trinkelės). Vaikai aiškinasi daiktų sąrangą, juos išardydami ir vėl sudėdami – tam galima panaudoti visus nebereikalingus daiktus, įrankius, prietaisus, aparatus.</p>

3.2. Pažinimo kompetencijos turinio dėmenys:

3.2.1. domėjimasis, smalsumas. Noriu suprasti, koks esu, ką galiu, kaip sudarytas mano kūnas. Man įdomi aplinka, kurioje gyvenu – žmonės, jų darbai, kūryba. Noriu pažinti, saugoti ir puoselėti gamtą. Man patinka stebėti ir rūpintis mažaisiais augintiniais. Man įdomu tyrinėti gamtos reiškinius ir mane supančius daiktus. Išvykos, virtualios kelionės – būdas pažinti žmogaus kūrybos vaisius;

3.2.2. tyrinėjimas, informacijos rinkimas. Pažįstu pasaulį visais savo jutomais, protu, vaizduote. Geriausia aplinką pažinti stebint, tyrinėjant, bandant ir atrandant pačiam. Moku naudotis įvairiais įrankiais ir prietaisais. Ieškau informacijos įvairiuose, skirtinguose šaltiniuose;

3.2.3. informacijos apdorojimas: jautimai, mąstymas, vaizduotė. Pažindamas aplinką, tyrinėju spalvas, formas, daiktus, jų padėtį erdvėje. Skaičiuoju, matuoju, lyginu. Gretinu, grupuoju, klasifikuoju daiktus. Apibendrinu informaciją, darau išvadas. Pažįstu gamtos ir žmonių gyvenimą, vartydamas knygas, tyrinėdamas iliustracijas, klausydamasis skaitomų kūrinių. Vaizduotė, fantazija – dar vienas būdas pažinti pasaulį. Man smalsu, iš ko ir kaip padaryti daiktai. Man patinka pačiam modeliuoti, konstruoti, kurti;

3.2.4. refleksija, interpretacija, kūrybiškas taikymas. Stengiuosi prisiminti ir apmąstyti tai, ką patyriau, pamačiau, supratau. Norėdamas pažinti žmones, daiktus, reiškinius, klausinėju, tikslinuosi, tikrinu informaciją. Kur bebūčiau, elgiuosi atsakingai. Saugau gamtą, taupau gamtos išteklius.

4. KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

4.1. pasiekimai ir ugdymo gairės

PASIEKIMAI			UGDYMO GAIRĖS
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Ugdymo sritis: kalbos suvokimas ir kalbėjimas			
Išgirsti ir suprasti kitą.	Atidžiai klausosi grupės draugų, auklėtojo ar kitų suaugusiųjų pasakojimų, skaitomų tekstų, dalyvauja pokalbiuose ir kitoje veikloje.	Paaiškina, kad, norint išgirsti ir suprasti, ką sako kitas reikia būti atidžiam (susikaupti, stengtis žiūrėti pašnekovui į akis).	Kuriamos atidumo, susikaupimo, kalbėjimo po vieną, klausinėjimo situacijos, pvz., „autoritarius kėdė“, savo įspūdžių pasakojimas ir kt. Vaikams siūlomi dėmesio sukauptimo žaidimai ar pratimai. Vaikams sudaroma galimybė nuolat klausytis sekamų pasakų, sakmių, padavimų, skaitomų grožinės literatūros ir pažintinių tekstų, deklamuojamų eilėraščių, muzikos įrašų, radijo ir TV laidų vaikams; kartu su suaugusiuoju skaitoma periodinė vaikų spauda, vaikai teikia siūlymus veiklai ir ją aptaria.
Kalbėti taip, kad būtų išgirstas ir supastas.	Reiškia savo mintis, sumanymus, jausmus, nuotaikas, nuomonę.	Pasako, ko nori, ką galvoja, kaip jaučiasi ir pan.	Grupėje kuriama saugi atmosfera, kurioje vaikai gali drąsiai dalytis patirtimi, įspūdžiais, sumanymais, jausmais, išsakyti savo nuomonę. Pozityviai vertinamos vaikų pastangos išreikšti save, nepaisant jų daromų kalbos klaidų, savitos kalbėsenos. Pastebimos ir stabdomos kitų vaikų pašaipos ar patyčios dėl vaikų kalbėjimo ypatumų (pvz. šveplavimo, netaisyklingos tarties, tarmės ir pan.) Aptariamos kalbos kultūros, mandagaus bendravimo normos, taisyklės, kuriamos grupės taisyklės.
Kalbėti drąsiai, tiksliai, aiškiai, išraiškingai.	Aiškiai, nuosekliai apibūdina, aiškina, informuoja, pasakoja, diskutuoja (apie žaislą, knygą, gamtos reiškinį, savijautą, nutikimą, žaidimą, filmą, išvyką ir pan.).	Žino įvairių sąvokų, žodžių savo minčiai išsakyti, suvokia įvykių seką.	Vaikai drąsinami papasakoti, paaiškinti, ką sukūrė, nuveikė; nurodyti, kur yra įvairios ugdymo(si) priemonės (knygos, žaislai, žaidimai); paaiškinti, kokios yra grupės taisyklės, dienvartė ir pan. Vaikai nuolat skatinami atpasakoti matytus filmus, spektaklius, kitų papasakotas istorijas, pristatyti ar pakomentuoti žaidimą, piešinį, gamtos reiškinį, savijautą; kurti TV laidų vedėjo personažus ir kt. Vaikai skatinami atsakyti į auklėtojo klausimus, bendradarbiauti – klausinėti vieni kitų, atsakyti į kitų vaikų klausimus, tikslinti vieni kitų pasakojimus. Vaikai skatinami pasakojant laikytis elementaraus plano: pradžia, dėstymas, pabaiga. Žodynui plėsti vaikai naudojami knygomis, žurnalais, taip pat žaidimais kalbai lavinti (lo-

			to, dėlionėmis ir kt.), interneto teikiamomis galimybėmis.
Bendraujant spręsti problemas, dalytis su- manymais	Išsako savo ir išklauso kitų nuomonę, mėgina spręsti kasdienėse situacijose ar žaidžiant kylančias problemas; tariasi, dalijasi darbais ir aptaria, kaip pavyko juos atlikti.	Žino, kad, įvardydamas iškilusią problemą, gali sulaukti pagalbos; žino, kad, norint išspręsti problemas, reikia kalbėtis, aiškintis, tartis.	Kasdienėse situacijose pastebimi ir pastiprinami vaikų bandymai tartis, skirstytis darbais, planuojant žaidimus, projektus, bendrą veiklą, vaikai taip pat skatinami, veikloms pasi- baigus, aptarti, kaip sekėsi bendrauti ir bendradarbiauti. Vaikai skatinami pastebėti ir įvardyti kylančias problemas (pvz., kai laužomos žaidimo taisyklės, susitarimai ir kt.), išsakyti savo jausmus ir mintis, tartis dėl priimtino sprendimo. Išnaudojamos visos situacijos spręsti problemas, neaiškumus, ginčus kalbant, tariantis, dalijantis savo išgyvenimais. Vaikai skatinami drąsiai išsakyti, dalytis sumanymais, mintimis, nuomonėmis, siūlyti įvairius problemų sprendimo būdus.
Kalbėti mandagiai, pagarbiai.	Laikosi kalbos etiketo: mandagiai pasisveikina, atsisveikina, atsiprašo, mandagiai kreipiasi į bendraamžius ir suaugusiuosius.	Moka žodžių, frazių, kurios vartojamos mandagiai bendrauti.	Kalbos etiketo įgūdžiai ugdomi, stebint suaugusiųjų elgesio modelius, aptariant mandagaus elgesio artimoje aplinkoje ar (ir) viešosiose vietose taisykles, žaidžiant, inscenizuojant įvairias vaidybines situacijas, klausantis skaitomų tekstų, vaikams skirtų radijo ir televizijos laidų, bendraujant telefonu, dalijantis įspūdžiais su draugais, suaugusiais. Su vaikais aptariamos pokalbio taisyklės, stengiamasi jų laikytis. Skatinamas mandagus kasdienis vaikų elgesys, bendraujant su bendraamžiais ir suaugusiais.
2. Ugdymo sritis: skaitymo ir rašymo pradmenys			
Išmokti skai- tyti ir rašyti.	Domisi skaitymu. Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, manipuliuoja jais įvairioje veikloje.	Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką. Supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę.	Grupės aplinka nuolat turtinama rašytine informacija, žadinančia vaikų smalsumą skaityti (pvz., kasdien užrašomas naujas žodis ir pan.), knygomis, vaikams skirtais žurnalais, žinytais, enciklopedijomis. Vaikams daug skaitoma ir kalbama apie knygas, raštą, informacijos perdavimo būdus. Su vaikais aiškinamasi, „kas būtų, jeigu...“ – jeigu nepažintume kelio ženklų, užrašų parduotuvėse, gatvėse, mokykloje, įstaigose ir t. t.
	Skiria raides nuo kitokių ženklų, simbolių. Pastebi raidžių panašumus ir skirtumus. Atpažįsta kelias raides. Piešia raides (kartais raides piešia apsuktas), tinkamai laiko pieštuką.	Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją. Supranta rašymo tikslus.	Vaikai drąsinami rašyti, giriamos jų pastangos ir džiaugiamasi visais vaikų bandymais tai daryti. Ugdomojoje aplinkoje turi būti įvairių priemonių, kurias vaikai naudoja raštui imituoti, rašybai, raidėms ar jų junginiams, žodžiams kopijuoti, ornamentams piešti, spalvinti, karchyti (didelių popieriaus lapų, įvairių rašiklių, kreidelių ir kt.). Vaikams sudaromos galimybės rašyti grupėje (lentoje, ant stiklo ir pan.), dėlioti raides, žodžius iš sagų, pupų, karoliukų, pagaliukų ir t. t. Būnant lauke, ieškoma panašių į rašmenis formų aplinkoje, išnaudojamos visos progos mokytis rašyti (sniege, smėlyje, molyje ir kt.), dėlioti raides, žodžius iš įvairiausios gamtinės medžiagos. Vaikai dėlioja raidėmis pažymėtas korteles, kubelius, jais naudodamiesi kuria žodžius, dėlioja frazes ir sakinius iš žodžių kortelių. Išnaudojamas vaiko domėjimasis kompiuterinėmis technologijomis. Vaikai mokosi skai-

			tyti ir rašyti, naudodamiesi tikra ar menama kompiuterio, mobiliojo telefono klaviatūra. Iš antrinių žaliavų (kartono, plastiko, tekstilės) pasidaromos menamos klaviatūros ir „rašomi“ laišakai, žinutės, sveikinimai ir kt.
Domėtis knygomis.	Pasakoja apie savo mėgstamas knygas, veikėjus, jų nuotykius, poelgius. Klausosi skaitomų tekstų. Komentuoja ir interpretuoja veikėjų poelgius ir jų santykius; geba argumentuoti savo pasirinkimą.	Išvardija savo mėgstamiausias knygas. Nusako, kuo jos jam patinka arba nepatinka.	Užtikrinama, kad grupėje būtų įvairių leidinių: knygų, vaikų žurnalų, enciklopedijų, žodynų, užduočių sąsiuviniių, komiksų ir kt., padedančių žadinti vaiko domėjimąsi knyga ir poreikį skaityti. Siekiama, kad bibliotekoje būtų vertingų, kalbos jausmą ir estetinį skonį lavinančių lietuvių ir pasaulio autorių, tautosakos kūrinių. Garsiai skaityti vaikams stengiamasi nuolat, visomis tinkamomis progomis, nevengiant skaityti tų pačių, vaikų pamėgtų kūrinių. Rekomenduojama skaityti mėgstamus kūrinius prieš miegą, po įtemptų veiklų ir pan. Vaikai klausosi pasakojimų, skaitomų grožinės ir pažintinės literatūros, įvairių žanrų tautosakos kūrinių (skaičiuočių, dainų, mįslių, pasakų ir kt.), nagrinėja iliustracijas, dalijasi įspūdžiais, išgyvenimais, nuomonėmis, nagrinėja ir vertina veikėjų, personažų poelgius. Vaikai skatinami atsinešti į grupę savo mėgstamas knygas, papasakoti kitiems, kuo ši knyga jiems įdomi, naudinga.
	Pasakoja ir deklamuoja, seka girdėtas pasakas, mena mįsles, patys kuria,	Intuityviai atpažįsta eilėraščių, pasaką, smulkiąją tautosaką. Savais žodžiais nusako veiksmo vietą, laiką, eigą.	Su vaikais skaitomi eilėraščiai, pasakos, pažintiniai tekstai, apsakymai, aiškinamasi, kas būdinga, kuo skiriasi įvairių žanrų kūriniai. Vaikams sudaroma galimybė eksperimentuoti: kurti išgalvotas ar perkurti girdėtas istorijas, improvizuoti, kurti pasakas (pasakas be galo, juokų pasakas, pasakas apie
	pvz., perkuria tekstą (sugalvoja naujus veikėjus, keičia veiksmo eigą ar pan.), improvizuoja	Komentuoja tekstų nuotaiką	gyvūnus ir kt.); keisti pasakos pabaigą, pradžią, įvykių seką, įvesti naujus veikėjus, juos keisti; kurti skaičiuotes, eilėraščius, garsų pamėgdžiojimus, greitakalbes, žaidimus, iliustruoti girdėtus ar sukurtus tekstus, rengti savo iliustracijų parodas

4.2. Komunikavimo kompetencijos turinio dėmenys:

4.2.1. kalbos suvokimas ir kalbėjimas. Kodėl žmonės kalbasi? Kodėl reikia kalbėti drąsiai? Kodėl reikia mokėti kalbėti įvairiai: pasakoti, apibūdinti, svarstyti, diskutuoti, aiškinti, informuoti? Kaip kalbėti su suaugusiais ir kitais vaikais? Kaip kalbėti įvairiose vietose – grupėje, lauke, svečiuose, išvykose? Kaip kalbėti taisyklingai – tarti garsus, vartoti žodžius, sakinius? Kodėl žaisti žodžiais yra smagu? Kaip padėti kitam žmogui suprasti kalbėtoją? Kaip bendrauti su negalintiu kalbėti ar girdėti žmogumi? Kaip naujosios technologijos padeda bendrauti? Ką gali pasakyti kalbėtojo veido išraiška, gestai? Kodėl turėtume būti dėmesingi ir kantrūs, klausydami kito, kalbėti mandagiai? Lietuvių kalba, jos tarmės; kitos kalbos. Kodėl svarbu tikėti savo galiomis, mokytis?;

4.2.2. skaitymo ir rašymo pradmenys. Kaip galima reikšti savo išgyvenimus, patirtį, mintis (piešiniais, ženklais, raidėmis, simboliais, judesiais ir kt.)? Kodėl svarbu mokėti skaityti ir rašyti? Kaip mokomasi skaityti ir rašyti: tyrinėjant raidžių, kitų ženklų, garsų panašumus ir skirtumus, mėginant imituoti raštą, komentuojant knygų iliustracijas. Skaitymo ir rašymo džiaugsmas. Knyga – mano draugas: padeda pažinti įdomius dalykus, keliauti, patirti nuotykių. Knyga

skatina mąstyti, suprasti, svajoti. Gerbiu ir tausoju knygas. Per knygas ir meno kūrinius mes dalijamės jausmais, mintimis, sumanymais. Aš esu kūrėjas.

5. MENINĖ KOMPETENCIJA

5.1. pasiekimai ir ugdymo gairės

PASIEKIMAI			UGDYMO GAIRĖS
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Ugdymo sritis: dailė ir kitos vaizduojamojo meno rūšys			
Pastebėti grožį aplinkoje, gamtoje ir dailės kūriniuose.	Aplinkoje, gamtoje išskiria spalvų, formų, linijų grožiu išsiskiriančius objektus (medžius, žoles, gėles, akmenis vabzdžius ir kt.).	Nurodo, kas aplinkoje, gamtoje yra gražu: įdomios formos, įvairios spalvos, harmoningi jų deriniai ir kt.	Vaikai skirtingoje aplinkoje (grupės aplinkoje, gamtoje) stebi ir tyrinėja daiktų formas, spalvas. Vaikai dalijasi išpūdžiais, išvalgomis, sukeltomis įvairių aplinkos objektų. Vaikai, stebėdami ir grožėdamiesi gamtos grožiu, fantazuoja, mintyse ar piešinyje kuria naujus spalvų, formų, linijų derinius, kuria įvairias kompozicijas iš gamtinių medžiagų. Visi vaikų darbeliai eksponuojami grupės aplinkoje arba kitoje erdvėje.
Džiaugtis kūrybos procesu, jausti pasitenkinimą kuriant.	Kuria įsivaizduodamas, fantazuodamas paties pasirinkta ar pedagogo pasiūlyta technika; ieško naujų raiškos būdų.	Įvardija, ką ir kokia technika labiausiai mėgsta vaizduoti.	Skatinama spontaniška meninė raiška kasdien – žaidžiant, bendraujant, dirbant, švenčiant, poilsiaujant grupės aplinkoje ir gamtoje. Vaikai patys išbando įvairius žmogaus, augalų, gyvūnų, daiktų vaizdavimo būdus. Piešiami išpūdžiai, svajonės, fantazijos, iliustruojamos pasakos, savo sukurtos istorijos, matyti filmukai, teatro spektakliai ir t. t. Kuriami akvarele, aplikacija, guašu, spalvotomis kreidelėmis ir pieštukais, tušu, plunksnelėmis, moliu, plastilinu ir kt.; vaikams sukuriama sąlygos siuvinėti virvelėmis, pinti, piešti ant stiklo ar veidrodžio, lieti dažus ant vandens, lieti vaško figūras, austi staklėmis, spauduoti ir kt. Siekiami sudominti, paskatinti kurti kiekvieną vaiką – sudaromos sąlygos vaikams rinktis dailės veiklą ar techniką, atsižvelgiant į vaiko interesus, charakterio bruožus. Vaikai turi savo mėgstamas technikas, bet skatinami išbandyti ir kitas. Vaikai raginami ieškoti jiems įdomesnių raiškos būdų. Vaikai skatinami kalbėti, pasakoti, ką kuria: kas pavaizduota, kas vyksta, kodėl ir t. t. Jų paaiškinimai fiksuojami.
Geranoriškai vertinti savo ir kitų kūrybą, dalytis išpūdžiais.	Palankiai vertina savo ir kitų dailės kūrinius, spontaniškai dalijasi meniniais išpūdžiais.	Įvardija kūrinių temą, idėją; paaiškina, kas nupiešta. Nusako, kuo jam patinka savo ar kitų darbai.	Vaikai skatinami reflektuoti savo kūrybinius bandymus, geranoriškai, tolerantiškai vertinti draugų, kitų žmonių kūrybą. Išklausomos visų vaikų nuomonės ir pastebėjimai; priimamas ir pripažįstamas kiekvienas atsakymas. Vaikai skatinami išreikšti originalias, netikėtas išvalgas. Auklėtojas, vadovaujantis pokalbiui, diskusijai, stengiasi išlikti neutralus, leidžia vaikams drąsiai reikšti savo nuomonę, daryti išvadas. Vaikai pristato savo kūrinius, savais žodžiais juos apibūdina. Suranda bent tris dalykus, kurie patiko, mokosi pasidžiaugti draugo (ir savo) darbu.

Baigti pradėtą darbą, taupiai naudoti medžiagas, rūpintis savo saugumu.	Dirba susikaupęs; saugiai, tvarkingai, taupiai elgiasi su dailės priemonėmis ir medžiagomis.	Žino, kodėl su dailės priemonėmis ir medžiagomis reikia elgtis saugiai, taupiai ir tvarkingai.	Suaugusiųjų padedami, vaikai aiškinasi, kaip saugiai, taupiai ir tvarkingai naudotis įvairiais dailės reikmenimis, vaikai aptaria, ką daryti susižeidus.
	Baigia pradėtus darbus.	Paaiškina, kad, pradėjus darbą, dera jį pabaigti.	Atkreipiamas vaikų dėmesys į tai, kad, norint pasiekti norimą rezultatą, reikia dirbti atsakingai ir baigti tai, kas pradėta.
2. Ugdymo sritis: muzika			
Įžvelgti grožį aplinkos, gamtos garsuose, muzikos kūrinuose.	Klausosi ir girdi aplinkos, gamtos, muzikos garsus, geba pajusti jų grožį; išsako savo nuomonę, pastebėjimus, jausmus.	Komentuoja, kokius garsus girdi, kuo jie yra ypatingi, nurodo, kuo jam patinka (arba nepatinka) girdimi garsai.	Sudaromos sąlygos klausytis ir išgirsti kasdienės aplinkos (grupės, kiemo, gatvės) garsus, juos apibūdinti; įsiklausyti ir išgirsti gamtos (medžių ošimo, upelio čiurlenimo, lietaus lašų teškenimo ir kt.) garsus, jais grožėtis ir savais žodžiais apibūdinti; išgirsti muzikos kūrinių skambesį, įvardyti jų nuotaiką, sukeliamus išgyvenimus.
Laisvai, spontaniškai, muzikinės raiškos priemonėmis reikšti savo nuotaiką, idėjas, mintis.	Mėgdžioja gamtos, aplinkos, miesto ir kt. garsus.	Atskiria ir nusako gamtos, kasdienės aplinkos, kitokius garsus.	Auklėtojas nuolat bendradarbiauja su meninio ugdymo pedagogu (planuoja, tariasi dėl bendrų veiklų, kuria bendrus projektus ir t. t.). Inicijuojama įvairi veikla, sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui rinktis jį dominančią veiklą (žaidimus, improvizacijas ir kt.), atsižvelgiant į jo interesus, lytį, specialiuosius ugdymosi poreikius, charakterio bruožus.
	Dainuodamas, niūniuodamas, intonuodamas reiškia savo emocijas ir mintis. Žaidžia muzikinius žaidimus, ratelius, dainuoja vienbalses dainas. Dainuoja paprastas intonacijas įvairiomis dermėmis (mažoru, minoru ir kt.	Apibūdina muzikuojant kylančius išgyvenimus; žino, kad muzika gali būti linksma ir liūdna. Įvardija bent keletą muzikinių žaidimų, ratelių, dainelių.	Sukuriamos situacijos vaikams patirti geras emocijas, jausmus muzikuojant. Atkreipiamas dėmesys, kad kiekvienas žmogus turi savitą balso tembrą, bandoma išgirsti jų skirtumus. Vaikai skatinami atpažinti draugus iš jų balso skambėjimo. Vaikai mokosi pažinti savo balso ypatumus ir galimybes, pratinasi taisyklingai kvėpuoti, raiškiai artikuliuoti ir tiksliai intonuoti. Tikslaus intonavimo vaikai mokosi, mėgdžiodami suaugusiųjų, garso įrašus – įvairiu aukštumu kartodami garsų junginius ir žodžius, vienu skiemeniu dainuodami melodiją be žodžių, drauge tęsdami vieną toną, užsidengdami vieną ausį (kad girdėtų savo balsą), bandydami dainuoti karaokę ir pan. Taisyklingam kvėpavimui ugdyti naudojami įvairūs žaidimai ir pratimai (gėlės uostymas, pūko ar plunksnos pūtimas, bitės dūzgimas, gyvatės šnypštimas). Tarties raiškumas lavinamas skaičiuotėmis, greitakalbėmis, paukščių balsų pamėgdžiojimais ir kt.
Tyrinėti ir naudoti įvairius garso išgavimo būdus.	Dainai, šokiui, žaidimui naudoja įvairiausių garso išgavimo būdus: muša, braukia, pučia skam-	Savais žodžiais apibūdina balso ir įvairių muzikos instrumentų galimybes. Skiria atraminius garsus, trumpus ir ilgus, aukštus ir	Vaikams sudaroma galimybė groti muzikos instrumentais, buities ir gamtos daiktais, iš buitinių atliekų pasidarytais instrumentais. Patys gaminasi muzikos instrumentus iš įvairių buitinių atliekų, išbando jų garsus, improvizuoja. Tyrinėja garsus, ieško naujų garsų, kuria įvairias kompozicijas, naudodami akmenukus, lazdeles, molio švilpynes, įvairius būgnelius, metalofono plokšteles, žaislinius ar tikrus klavišinius instrumentus,

	bančius daiktus, instrumentus; taip pat groja pagal įrašą (muša ritmą ar ritmo motyvą) Rimuoja paprastus darinius dviejų ir trijų dalių metru judėdamas ir pasitelkdamas žodį.	žemus garsus, pakartoja paprastus kelių garsų darinius.	kartonines ir plastikines dėžutes, butelius, indus ir t. t. Kuriama šviesos muzika (naudojami prožektoriai). Žaidžiami įvairūs imitaciniai žaidimai (pvz. imituojami paukščių, gyvūnų, transporto priemonių, įvairių buitinių prietaisų skleidžiami garsai). Muzikuojama kūno dalimis – plojama delnais, spragsima pirštais, caksima liežuviumi, trepsima. Gyvo garso koncertams, instrumentams ir pan. demonstruoti naudojami IT. Nuolat organizuojama muzikinė veikla, kurios metu lavinama vaikų judesių koordinacija, plaštakų ir pirštų motorika, tembrinė klausa, ugdomas ritmo jausmas.
Norėti muzikuoti pačių pasigamintais muzikos instrumentais.	Iš buitinių atliekų ir gamtos daiktų pasigamina kelis paprasčiausius žaislinius muzikos instrumentus.	Įvardija, kokius buitines daiktus, atliekas ir kt. galima panaudoti garsams išgauti.	Vaikai tyrinėja įvairias garsų išgavimo galimybes iš kartono dėžių, tuščių plastikinių butelių, medinių trinkelėlių, akmenukų ir t. t. pasigamintų muzikos instrumentų – būgnelių, dūdelių, „ksilofonų“, „gitarų“ ir t. t. Išsiaiškina, kokius garsus gali išgauti, kuria savo improvizaciją, nesudėtingas ritmines kompozicijas – muzikuoja drauge.
Norėti pažinti muziką, jos kalbą.	Dėmesingai klausosi įvairių stilių ir žanrų muzikos, turi mėgstamų kūrinių.	Įvardija bent du patinkančius kūrinius.	Vaikai klausosi skirtingų stilių (klasikos, džiaz, roko, liaudies (folko, kantri), instrumentinės, vokalinės, vaikų ir kt.) muzikos. Kalbama, diskutuojama apie kiekvieno muzikos stiliaus išskirtinumą, ypatumus. Klausantis muzikos, vaikai skatinami įsiklausyti į kūrinių nuotaiką (linksma, liūdna), pajusti jo sukeltą emociją (džiaugsmą, liūdesį, ilgėsį ir pan.), aiškinamasi, kodėl vieni kūriniai patinka labiau už kitus, dalijamasi nuomonėmis ir vertinimais. Kuriamas grupės albumas su labiausiai vaikams patinkančios muzikos įrašais. Progai pasitaikius, klausomasi mėgstamiausių kūrinių.
3. Ugdymo sritis: šokis			
Domėtis judėjimu, judesiu, šokiu, siekti įgyti daugiau.	Tyrinėja judėjimą, judesį, šokį. Stengiasi koordinuoti judesius, jungti vieną judesį su kitu; orientuojasi erdvėje ir stengiasi nesusidurti su kitais,	Atpažįsta ir įvardija pagrindinius judėjimo būdus, judesius (šuoliukus, pritūpimus, sukinius, paprastus žingsnelius). Nurodo, kodėl šokant svarbu derintis prie kito judesių,	skirtingai ir įvairiai galima judėti, kaip išraiškingai judesiu galima perteikti gamtoje vykstančius procesus, pavaizduoti judančius ar nejudančius aplinkos objektus; vaikai pratunami stebėti aplinkoje judėjimo įvairovę, apibūdinti ryškiausius jo bruožus, judesiu reaguoti į skambančią įvairių žanrų muziką, nemuzikinius (gamtos, miesto) garsus, tylą. Daug dėmesio skiriama tradiciniams lietuvių žaidimams, rateliams ir šokiams, kuriais praturtinami spektakliai, šventės ir vakaronės
šokiu, siekti įgyti daugiau.	atlikti judesius savo ritmu, tempu, pratinasi derintis prie partnerių judesių poroje ar grupėje.	tempo, padėties erdvėje ir kt.	Tautiški žaidimai, rateliai itin smarkiai prisideda prie vaiko tautinio tapatumo jausmo formavimosi. Žaisdamas, šokdamas, dainuodamas vaikas įsitraukia į savo tautos ritualus, perima jos jauseną, mentalitetą, ugdomi savo tautinį identitetą.
Judesiu išreikšti nuo-	Kuria judesius ar jų seką, improvizuoja	Nusako, ką galima išreikšti, pavaizduoti judesiu ir šokiu.	Vaikai nuolat skatinami judėti, imituoti gyvūnų, paukščių judesius, improvizuoti. Skatinama judesių koordinacija, taisyklinga laikysena, pusiausvyros pojūtis, kūno ir jo

taikas, mintis, jausmus.	(pavyzdžiui, vaizduoja literatūros personažų, įvairių gyvūnų judesius). Šoka pavieniui, poroje ir grupėje		dalių padėties erdvėje pajauta. Vaikai tyrinėja ir išbando judėjimą erdvėje įvairiomis kryptimis, įvairiais būdais (žingsniuojant, šuoliuojant, lankstantis ir t. t.). Aptariami šokio mokymosi etapai. Su šokiu siejami ir pantomimos, muzikavimo, vaidybos, dailės elementai (dekoracijos, kostiumai). Vaikams sudaromos galimybės pasirinkti juos dominančią veiklą (žaidimus, improvizacijas ir kt.), atsižvelgiant į jo interesus, lytį, specialiuosius ugdymosi poreikius, charakterio bruožus.
4. Ugdymo sritis: vaidyba			
Išgyventi kūrybos džiaugsmą, pasitenkinimą	Improvizuoja, vaidina tai, kas jam įdomu, smagu. Vaidina įsivaizduodamas, fantazuodamas. Vaizduoja savo paties išgyventą patirtį arba vadovaujasi pedagogo patarimais ir pasiūlymais.	Komentuoja ką ir kaip kaip labiausiai mėgsta vaizduoti, vaidinti.	Skatinama spontaniška vaidybinė veikla kasdien – žaidžiant, bendraujant, dirbant, švenčiant, poilsiaujant priešmokyklinės grupės aplinkoje ir gamtoje. Kiekvienam vaikui sudaroma galimybė pasirinkti jį dominančią veiklą (žaidimus, improvizacijas ir kt.), atsižvelgiant į jo interesus, lytį, specialiuosius ugdymosi poreikius, charakterio bruožus ir kt.
Domėtis vaidyba, siekti įgyti vaidybinės patirties.	Skiria teatro rūšis (lėlių, šešėlių, cirko ir kt.).	Atpažįsta ir įvardija lėlių, šešėlių, cirko ir kt. vaidinimus	Vaikai lanko įvairius vaikams skirtus spektaklius, grįžę juos aptaria, patys bando atkartoti matytus spektaklius arba perkuria, improvizuoja gerai žinomus spektaklių siužetus. Dailijasi vertinimais apie įvairias teatro rūšis, pasakoja ir improvizuoja sceneles iš labiausiai patikusių spektaklių
	Atkuria veikėjų žodžius (intonacijas) ar kūno judesius, elgseną, mimiką.	Savais žodžiais paaiškina, kokia elgsena, mimika labiausiai tiktų vaidinimui: kokia muzika, kokių instrumentų reikėtų ir pan.	Vaikai visus įspūdžius, pastebėjimus, savo patirtį, išgyvenimus perkelia į vaidinimą. Vaidinama gyvai arba pasinaudojama žaislais, pieštukinėmis ar įprastomis lėlėmis, pasidaroma personažui tinkamų kaukių ir pan.
Laisvai ir išraiškingai vaidinti.	Suvaidina gyvenimiškas situacijas arba situacijas pagal žinomus tautosakos, literatūros kūrinius. Kūrybiškai plėtoja savo ar auklėtojo inicijuotus socialinius žaidimus.	Papasakoja, kokias gyvenimiškas ar sukurtas situacijas galima suvaidinti, apibūdina įsivaizduojamos situacijos aplinkybes (vietą, laiką, veiksmų seką), jos plėtojimąsi, veikėjų ypatumus, jų poelgių priežastis ir pasekmes.	Vaikai pasakoja ir vaidina gyvenimiškas situacijas, taip pat situacijas pagal tautosakos, literatūros kūrinius, iliustracijas, spontaniškai improvizuoja. Su vaikais aptariamos siūlomos parodyti scenelės (kuo jos gali būti įdomios ir svarbios); parodomos vaikų sukurtos, apipavidalintos ir prieš tai keletą kartų suvaidintos scenos. Diskutuojama apie veikėjų poelgius, jie vertinami; piešiama, vaidyba siejama su kita veikla – judesiu, kalba, daile, muzika, etnokultūra. Sukuriamos sąlygos lėlių, šešėlių ir dramos vaidybinėms improvizacijoms. Skatinama vaikų vaizduotė, kokia gali būti vaidinimo aplinkybių – veiksmo vietos, laiko – visuma, veikėjų veiksmai, kalba; auklėtojas pats vaidina, gali parodyti vaidinimų įrašų. Vaikai skatinami kūrybiškai plėtoti savo ar auklėtojo inicijuotus socialinius žaidimus.

5.2. Meninės kompetencijos turinio dėmenys:

5.2.1. dailė ir kitos vaizduojamojo meno rūšys. Tyrinėju spalvas ir formas kasdienėje aplinkoje, gamtoje, tautodailės, savo paties ir kitų kūryboje. Įvairiems sumanymams įgyvendinti naudoju įvairias dailės ir kitų vaizduojamojo meno rūšių priemones (pieštukus, akvarelę, molį, skaitmenines technologijas ir kt.) ir technikas (piešimą, tapybą, lipdybą, drožybą, aplikaciją ir kt.). Turiu mėgstamas dailės technikas ir priemones, mėgstamus vaizduoti objektus ar reiškinius. Bandau vertinti savo paties ir kitų kūrybą, ugdytis skonį. Patiriu džiaugsmą, kurdamas su kitais drauge. Pradėjęs darbą, stengiuosi jį baigti. Moku saugiai elgtis su dailės priemonėmis. Baigdamas veiklą, sutvarkau darbo vietą;

5.2.2. muzika. Stengiuosi išgirsti ir pajusti garsų įvairovę: gamtoje, kasdienėje aplinkoje, muzikos kūrinuose. Suprantu, kuo tyla vertinga. Klausausi įvairios muzikos, patiriu įvairios muzikos sukeltus išgyvenimus. Juos išreiškiu judesiu, spalva, vaizdu, žodžiu. Man patinka kurti garsus, jų sąsambius, melodijas. Mėgstu muzikuoti vienas ir drauge su kitais: žaisti muzikinius žaidimus, ratelius, dainuoti vienbalses dainas, mušti, braukti, pūsti skambančius daiktus, instrumentus ir t. t. Patiriu, kad, muzikuojant drauge, būtina derintis vienam prie kito. Kai kuriuos muzikos instrumentus galiu pasidaryti pats. Turiu mėgstamų muzikos kūrinių, žaidimų, ratelių, dainelių. Moku saugiai ir tausojamai elgtis su muzikos instrumentais;

5.2.3. šokis. Stebiu, kas ir kaip juda (gamtoje, aplinkoje, žmonių gyvenime). Judesiu galiu pavaizduoti įvairius dalykus (žmones, gyvūnus, pasakų veikėjus, gamtos reiškinius ir kt.), išreikšti nuotaiką ir jausmus. Bandau judėti pagal muziką, pajusti ritmą, kūno koordinaciją, pusiausvyrą. Mokausi atlikti elementarius judesius (šuoliukus, pritūpimus, sukinius; paprastus žingsnelius), jungiu juos į tam tikrą seką, mokausi šokti. Šokdamas drauge su kitais, elgiuosi atsargiai, kultūringai (nesistumdau, esu dėmesingas, gerbiu kitus). Turiu mėgstamų tradicinių lietuvių šokių, žaidimų, ratelių, galiu nusakyti, kam jie skirti. Domiuosi kitų tautų šokiais, suprantu, kad įvairių tautų šokiai skiriasi. Žinau tinkamo elgesio šventėse, renginiuose, koncertuose taisykles ir jų laikausi;

5.2.4. vaidyba. Mėgstu mėgdžioti, improvizuoti, suvaidinti tai, ką matau aplinkui – vaikus ir suaugusiuosius, gyvūnus, daiktus. Vaidindamas galiu kurti ir vaizduoti tikrus arba įsivaizduojamus dalykus. Suprantu, kad, kuriant spektaklį, reikalingas siužetas (gyvenimiška ar sugalvota situacija), galiu įsivaizduoti situacijos aplinkybes (vietą, laiką, veiksmų seką), veikėjų ypatumus, numatyti jų poelgių priežastis ir pasekmes. Suprantu, kam vaidinimui reikalinga muzika, grimas, dekoracijos, kostiumai. Stengiuosi įgyti vaidybinės patirties, laisvai elgtis scenoje, pasitikėti savimi. Bendradarbiaudamas su pedagogu ir kitais vaikais, siekiu įgyti vaidinimo kūrimo patirties, esu aktyvus pasiruošimo vaidinimui dalyvis. Esu susipažinęs su įvairiomis teatro rūšimis (lėlių, šešėlių, cirko ir kt.). Žinau tinkamo elgesio teatre, kine, darželio renginyje taisykles ir jų laikausi.